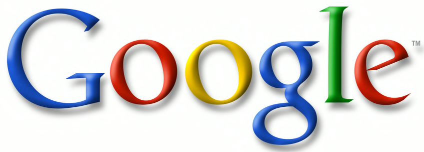

A 3 9015 00369 860 5
University of Michigan – BUHR

Vejrgabet

Thorkild Gravlund

Gyldendalske Boghdl

Vejrgabet

Thorkild Gravlund

Gyldendalske Boghdl

VEJRGABET

THORKILD GRAVLUND

ØEN. 1903.

I GAMLE ESSINGE BY. Sjællandske Skildringer. 1905.

VEJRBILLEDER. 1908.

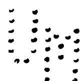
DANSK FOLKEKARAKTER.
Sjællænder og Jyder. (Danmarks Folkeminder Nr.7). 1911.
— Fynboer. (Danmarks Folkeminder Nr. 14). 1914.

SOGNET. En Fortælling om Jyder og Sjællændere. 1915.

LANDSMANDS LOV. Folkelige Iagttagelser. 1916.

THORKILD GRAVLUND

VEJRGABET

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
MDCCCCXVII

KJØBENHAVN — FORLAGSTRYKKERIET

I

Alt stod ved det gamle i Landslev By — for det meste, endnu da. Omend de sa, at et og andet var blevet nyt — og bedre?? Byen stod alligevel som den havde staaet altid.

... „Jeg sku hilse og sige, om det maa være som det er og blive som det var?“ ... Saadan lyder Landslevs Flertals Fadervor. Det er faa som er af en anden Mening.

— I den første Gaard i Byen, bag høje Bukketornshegn og mellem lune Stakhaver, sad Knud Povlen, der nu var Sognefoged. I den anden Gaard sad Jyden Kresten Wollesen, som havde faaet Gaarden med Konen, den gamle Sognefogeds Datter Kesten. Den tredje Gaard, som i sin Tid ejedes af Ungkarl Nilavs, havde Kresten selv købt.

Han var en fremragende Mand og var efterhaands blevet valgt ind i alle de Styrelser der er til i Landslev. Tilsidst var han blevet Rigsdagsmand. Han kunde gærne gaa hen og blive mer endnu ... Nilavs var blevet Aftægtsmand, det gjorde ikke større Forandring med ham. Han havde aldrig været af dem der udrettede meget — han gik grangivelig som i gamle Dage for tredve Aar siden, da han var ung, og krat-

tede om mellem Gaardene og spurgte nyt og mindedes gammelt. Stummelvorn paa Benene var han, det havde han altid været. Syg og daarlig havde han været alle sine Levedage og nær ved at dø mange Gange, endskønt han aldrig havde fejlet noget større. Men han havde den Syge, at han kedede sig af og til, saa han var færdig at krepere. Saa maatte han rende og spørge tilbys for at blive livet lidt op igen.

Engang imellem gik han paa Arbejde hos sin Eftermand Kresten Wollesen, men det blev osse kedeligt, for der var alting saa paatrængende nymodens med Rodfrugter og Frøavl og et Svinehold som til en Herregaard. Nilavs kunde endda finde sig i at passe Svinene, men da det krævedes, at han skulde hjælpe til med at luge Roer sa han ligeud Nej. Og saa blev han led og ked ved hele det fremragende Landvæsen.

De Huskvinder som vilde være for fine til at gaa med Hovedklæde og Langsjal, de kunde luge Roer for at tjene til Hat og Kaabe.

Roer var til for unyttige Udgifters Skyld. Nilavs vilde at der skulde saas Sæd i Jorden.

Roerne var det ny. Siden de kom i Brug var Landslev Bønder blevet nogle Halvtosser til at røjle sig op ligesom de var fornemme. Der var ingen Bønder der gik i Skjorteærmer mer. Det var knap de kunde gaa med Træsko. Og saa slæbte de om med en Træpibe som en Tøjrkølle — ved Arbejdet, ligemeget om de stod i Laden eller de passede Kretur i Stalden . . . det endte vel med at de brændte Byen af. Men endnu stod den da saa nogenledes ved det gamle.

— Nilavs havde sin stadige Gang rundtom i Gaarde og Huse for at snakke med Folk og se hvordan alt stod til. Tiest kom han hos Kesten, hans Slægtning, Rigsdagsmandens Kone. Kesten havde altid Stunder til at snakke med ham. Hun havde en rar sød Snaps, Nilavs var meget for sødt. Hun havde osse en Malurtbitter, naar det trængtes. Og saa vilde hun gærne spørge nyt, ligesom han selv. Nilavs vidste god Rede paa Byens Sager og havde sit sikre Skøn over de sociale Spørgsmaal.

Vigtigt var det, at der ikke burde ryges Tobak ved Arbejdet. Det havde Nilavs selv let ved at undgaa, da han sjældent foretog sig noget af det der kaldtes nyttigt.

Naar han stoppede sin Stumppibe og tændte den, trykkede han Laaget omhyggeligt fast. Saa sa han til Kesten:

Her gaar de og ryger paa store Piver, som de daarligt kan slæve. De taver Pivehovederne i Halmen. Hvem skal slukke naar det hele brænder. De siger, lad det brænde. Det er unde plave mæ båre for de vil hå noget nyth.

Det kan aldrig nytte at snakke om det, Nilavs! svarede Kesten.

Nej, hvis je siger det, saa griner de kuns a mig.

Det er osse meget bedre end de sku græde over dig.

Ja, paa ded Lav, Kesten, det hår du rejtnok Ret i. — Men je ska sige dig noved, halvhviskede han. Gaardmændene er tovlige, men Husmændene de er snårt fære at være værre inu.

Saa—aa, er der helles noget nyth med dom? spurgte Kesten og tog Solbærrommen frem. — Værsgo, Nilavs.

Han smagte engang paa Snapsen.

De snakker Sosjalist.

Hvor har du hørt ded?

Ude hos Mads i Vejrgavet. Hidstosset og gal hår han jo altidens væt, og han gjorde sjældent de Høstdage han skulde, mens je var Mand i Gaarden og pløjede for ham. Men nu er han snårt helt å-lave. Han siger at Folk skal hå ligemeget at raade i Sognet enten de har Gaarde eller Huse. Han vil vist nok hå Gaardene helt afskaffet.

Hvordan sku ded gaa til?

De sku vel splittes ad i Huslodder.

Ja, Mads er en Govs! sukkede Kesten. Sikke noget Sludder.

— Nilavs tog Resten af den søde Snaps.

Ded er nu'tte for ded, sa han. Ded er und plav mæ helt morsomt at høre paa Mads, naar han læger ded ud, saadan som han mener ded sku være. Ded er helles Poletek ded saa ded ka blive te noved. Je ka høre paa ham en hel Time saa tosset er han .... Hvis je sku faa isinde at gaa et Vend derud i Ettemedde, ska je saa skaffe et Par Torsk til dig, Kesten.

Ja, ka du ded, Nilavs. Kresten kommer hjem fra København i Morgen, han er saameget for Torsk.

Nilavs grinede. Ded bliver næsten et helt politisk Spøsmaal mellem en Sosalist og en Venstermand. Je ska dov se ad, om je ka ordne ded — hæ hæ — tilfredsstillende.

Saa trissede han af igen.

— — —

Ved Vejen der gaar fra Byen ud til Stranden ligger nogle spredte Huse, mest jordløse, enkelte med Jord til en Ko. Helt ude ved Stranden et langt lavt Hus mellem et Par Skrænter, i en Slugt hvorigennem Vinden slaar som i en Port. Stedet kaldtes „Vejrgabet", for der var et farligt Vejrgab mellem de Banker.

Her sad Mads Vejrgav og Lene Vildøv med deres Børn og deres sikre Fattigdom.

Det var altid ham der brugte en Kæve som et helt Vejrgav, og det var hende der aldrig hørte andet end hvad hun selv vilde. Hun var vildøv. Hun kunde osse nok ha det nødig. —

Mads var ellers ud af den store Ende: af Gaardmandsslægt, men det var langt ude. Han og Nilavs havde Stamfar fælles. Mads Vejrgabs Farfar og Nilavs Far havde været Brødre og skiftet Arv efter gammel Skik og Brug saaledes, at den ældste Bror Niels Nilavsen fik Gaarden, mens den yngre Bror Mads Nilavsen fik en Baad — og saa byggedes Huset til ham derude paa Strandlodden. Jorden blev ikke skilt fra Gaarden, men skulde falde tilbage til Slægtens Bol efter Ejerens Død — med stiltiende Overenskomst: hvis Huset derved gik ud af Slægten. Men Husmanden skulde hvertfald gøre Høstdage til Gaarden som Vederlag for sin Grundret. Vejrgabslodden var tre Tønder Land.

Nu havde Mads arvet Huset efter sin Far ligesom Nilavs Gaarden efter sin. Gaarden var bleven Tusinder værd som den før var Hundreder — og Baaden,

som Vejrgabsslægten fik i Arv, var for længe siden raadnet op og svundet hen i Røg til fjærne Riger gennem Vejrgabshyttens sorte knoklede Skorstenspibe. Gaarden var solgt, og Nilavs havde Penge nok, men Mads sad paa Naade, skønt han svor, at han havde gammel Hævd paa sin Huslod, og at den nye Ejer af Gaarden, Rigsdagsmanden, sletikke turde jage ham ud. Derfor tog Mads det ogsaa nok saa let med at gøre de fastsatte Høstdage — og noget egentligt Daglejerarbejde nedlod han sig ikke til.

Han fiskede lidt. Og gik det haardt til slog han Sten eller harpede Grus i den store Grusgrav derude i Vejrgabet, hvor Sognet fik Fyld til Vejene. Altimens bandede han over Bønderne og skældte paa Lene og lavede Verden om som det passede ham — i Kæven.

Nilavs havde sin Hovro af at gaa og høre paa Mads. Detteher med at Mads var Sosialist, det var morsomt, for nu var jo hele Byen Venstremænd, og det var der ikke noget ved at høre paa. Nilavs mente selv, at han var Højre, hvis han var noget...

— — —

Hår du en go Tosk til vo Risdavsmand? sa Nilavs da han var naaet ud i Vejrgabet.

Mads sad paa en Hjulbør og ordnede Fiskekroge i et Trætrug. Et Par blaafrosne Smaabørn laa og legede med nogle Sten ved hans Fødder. Det var foraarskoldt i Vejret. Mads gloede paa Nilavs og sa ingenting.

Nilavs satte sig overfor ham paa et lille Hyttefad der laa.

Hår I hat noved paa Krogene.

Je ska føst hå draved[1] dom.

Hvornær[2] bliver ded?

Naar ded bedst kan.

Saa kan du sende et Par gode Tosk op til Kesten og saa en ind til vurt.

Den tykke Bundekælling ka sæl hente dom.

Lene kom frem i Døren: Der skal nok blive sørget for I faar Tosken, Nilavs.

Ja, du skal vel afsted med dom og tigge Skorper hos Bunden! snærrede Mads. Ded er bedder du bliver hjemme og passer dine Børn og saa lar mig sælle Tosken til Fiskemanden.

Hun stod og saa paa ham med et fjærnt Blik i sine skarpe graalige Øjne og svarede som om hun intet havde hørt:

La mig se du tår et Par rejtig goe Tosk fra, Mads!

— — Saadan et Kvindfolk sku du ha og slaaes med, dit gamle Skravl, sa Mads da Lene var gaaet ind.

Meen[3] er næstendels lige Mage til, sukkede Nilavs. Hun ka styre baa'r Huset og Husets Herre ...

Bundekællingerne er ligodt de væste, mumlede Mads. Det er et sandt Ord, han sa, Manden der kørte her etter Fisk i Fjor: Der er langt mellem de goe Bønderkvinder! sa han. Og Bønderne[4], sa han, dom har Vorherre skavt i sin Vrede.

Je tror mæjed godt, at Vorhære hår væt noget daarlig tilpas dengang han skavte mæ, sukkede Nilavs og pustede.

[1] taget dem op af Vandet. [2] hvornaar. [3] Hunkøn, min. [4] Bønder = Gaardmænd.

Jaja, trøstede Mads. Du var nu'tte af de væste dentid du var Mand.

Nejvelsaa. Je vå skutte af de væste, ded er rejtig noek. Ded ska je itte rose mig av.

... Man er lisom lidt nærmere ved Fattighuset nu end dengang du var Bunde! brummede Mads. — Sig mig, Nilavs, kender du noget til denneher Fri Fattigkasse, som hjælper Smaafolk uden at det regnes for Fattighjælp!

Je hår aldrig faaet noget af den!

Ded behøver du vel itte at fortælle mig, dit gamle Fæhoved. Du ved jo itte hvad det er at være til og ha Kvinde og Børn og Alverdens Ulykker og Spetakler i Hovedet... Skrup ind med jer Unger, I er jo fære at raadne op af Kuld.

Han tørrede Næserne paa de forfrosne Børn og sendte dem ind.

Er det itte Knud, der staar for Kassen?

Kanske nok ded. Du ka jo høre ham ad!

Hvad mener du om den Kasse, Nilavs.

Ja, hvad mener je? Je mener vel som de siger: „Ded er baa'r undt og godt at ge de fattige noved — for de forstaar itte at bruge ded."

Næj, grinede Mads og kiggede op i de jagende Skyer. Fattigfolk æder jo og drikker alt det de faar og raaver endda paa mere. Ded er ellers kunstigt nok. Men ser du, je vilde jo sætte Penge i Spårekassen, for dær laaner Bønderne til Terminen, og saa kom mine Penge da til Gavn.

Saa stemmede han Fødderne mod Jorden, saa Hjul-

børen han sad paa skred et Stykke tilbage, og han fortsatte med skurrende Røst:

Ser du, Nilavs, enten saa skal vi ha afskaffet hele denne Regering, og saa skal Sosjalisten raade ...

Det var vist bedder Sæte Frederik han raadede!

Ja, heller ham end Bønderne, hvis du ka faa ham stillet op igen .... men som jeg siger, enten skal Sosjalisten frem, saa vi kan faa bedre Dave — eller osse skal jeg ha sat et stort Bundgarn ud her omme vesten de store Sten. Men ded koster tolvhundrede Kroner.

Ded er en fåle Hov Penge at smide i Stranden.

Saadan et Garn kan fiskes frit paa et Par Maaneder, hvis man er heldig.

Jamen, ded har du aldrig væt, Mads.

Du ku formelig ha Ære af at gøre noget godt med alle dine mange Penge og laane mig de Par Hundrede.

Hæhæ, grinede Nilavs. Næj, je vil nok laane dig til et Brød og til halvanden Pægl, men til Bundgårn, hæ hæ hæ ...?

Ja, saadan er I Bønder. I er for dåmme. Du kunde kanske faa store Renter af de Penge — hvis den gir Sild i Aar ...

Skide være med Renterne, sa Nilavs og skuttede sig. Dom hår je noek av til ded je ska bruge. Men sætte Penge i dit Bundgårn, næj saa havde je fortjent je aldrig havde taget Arvepårt i mine Dave. — Ja, ded er unde plave mæ osse sandt!

Du er en rejtig Tosse, vedblev Mads, du ku ha mæjed Glæde av at gøre godt med dine Penge.

Hæhæ, gøre godt. Sikke noen Seppetikunster!

Du ku blive en æstimeret Mand, naar du gjorde noget rejtig godt — for hele Byen, du kunde alene bygge vos en Havn.

Ded sønnes je da'tte noget om — saanen at være al-ene om det.

Sønnes du itte om at blive æstimeret.

Næj, itte mer end til Ordentlighed. — Je tror ligodt ded bliver kuldet nu, je maa vist derindad ...

Mads rejste sig: Ja, og det er en gal Vind ... og Poletekken er skidt helt igennem. Se, at itte ded er dig der har syv Børn og mig der er Pebersvend det er jo osse en stor Uretfærdighed. Je hår dom og ka'tte føe dom — du ku føe og klæe dom, men du hår dom itte. Du har gaaet her paa Jorden i tredsindstyve Aar og aldrig faat lavet nogen af dem der render bagefter en og raaber paa nye Træsko. Du ka — hule hæje mæ — sate være Højremand og bredmulet og ligeglad med det hele. Du har nok at æde, det er hele Hemmeligheden. Laan mig saa de Penge! —

Nilavs satte sin Støttekæp haardt i Jorden og nikkede:

Hold mig nu snårt din Kæve i, Mads. Du er en hel Prækekonge. Er ded mæjed hardt for jer lige nu, saa ved du jo nok du kan laane lidt til Ordentlighed, ded er da'tte føste Gang ... men hvis du betaler igen, saa er ded føste Gang.

Han hev en skidden Lærredspose op af Lommen og rakte Mads en Tokrone — uden et Ord og gik. Dette skulde ske stiltiende.

Mads knyttede Næven om Mønten og bed Tænderne sammen —.

Lidt Naade er go! mumlede han.

... Lene, Lene, har du snårt faaet lønnet[1] Krogene. Hva Faen gaar du og nøsser etter, dit gamle Liv. Det er Meningen Krogene skal sættes i Dav, det ved du vel, Sjokkendorte.

Skal jeg gøre det selv? — Kom saa med nogen Mad, at vi kan faa begyndt, naar vi er færdig med at faa Mad.

Det var en gammel Historie, at Mads gik og havde Hovedet fuldt af Alverdens unyttige Ting. En enkelt Gang imellem tog han sig osse en høj Snaps. Og Arbejdsmand var han ikke. Der blev aldrig andet end Fattigdom. Børn fik de næsten hvert Aar. Flere af dem var døde. De sidste Par Aar havde Lene været fri, og hun mente efter sin Alder, at hun nu skulde være over det. Hun havde osse Pjalter nok at skulle holde sammen paa. De største Børn var ude at tjene, dem skulde der vaskes og bødes[2] om, og de to Tøser der var hjemme skulde rigges til med Forklæder og Haarpisk hver Morgen til Skole. — Der skulde ingen sige andet end at Lene holdt Hus og Børn i Orden.

Mads maatte love for Lene, enten han vilde eller ej. Hun var en æstimeret Kvinde i Byen. Han var et Gabehoved.

Men til Tider kunde hun osse være underlig nok.

---

[1] sat Agn paa. [2] bøde, lappe Tøj.

Hvis en Pige kom galt afsted, det hænder, og hun ikke kunde blive gift og ikkeheller havde noget Sted hun ret vel kunde ty hen, saa kunde hun bare gaa til Lene og sige saadan og saadan, jeg er kommen for Skade og nu er jeg i Skidted, ingen vil ha mig — vil du ha mig her til jeg har barslet. Naar jeg faar en Plads igen skal jeg nok forskylde dig det. Saa sa Lene Vildøv: Jaja, min Pige, vi hår da Gudskelov en Øverstestue.

Det havde de, fordi Huset fra først af var bygget til en Gaardmandssøn og Skipper.

I Øverstestuen stod en Seng og en buelaaget Kiste, som Lene havde fra sine Pigedage. Det var det hele. Men der var god Plads.

Fornylig havde de haft deres ældste Datter boende i Øverstestuen et Par Maaneder. Det var gaaet hende som saa mange andre, hun havde faaet et lille.

Lene havde Barnet hos sig. Hun vidste jo hvad det gav at være en fattig Tøs og skulle tjene. Og saa holdt hun saameget af Børn.

... Nu var der Petree som tjente hos Rigsdagsmanden, Lene havde set hvor det bar hen med hende. Petree var et uægte Barn, og hendes Mor var paa Sognet, der var sletingenting at hæle[1] sig til.

— — En Aften først i April, da Børnene var kommet i Slagbænken og Mads i Sengen, mens Lene endnu sad og smaaraslede med sine Bødeklude og sine Syremedier kom der en ung bleg Pige glidende ind ad Døren.

---

[1] støtte sig til.

Hun hilste, og Lene svarede lavmælt: Naa er du dær, Petree.

Da Pigen havde faaet sat sig tæt op til Lene, og de to havde hvisket lidt sammen, mælede Mads henne fra Sengen med haardhjærtet Røst: Hvem er Fåeren?

Ingen svarede, men der blev stille.

Mads vedblev: Je siger: Hvem lægger du ud... For hvis du lægger mere end in ud — saa...

Ti dov stille, Mads, og sov. Husk paa du skal tidlig op i Morgen og drave Kroge.

... Det er Jens paa Møllen! svarede Petree med grædende Røst. Han vil godt ha mig, naar vi kan faa noget...

Jenses Forældre har et Sted paa fire Tønder Land i Tranemose, sa Mads. Dær maa du vel kunne være? — Hører du, Lene!

Men Lene hørte ikke. Og saa faldt Mads i Søvn.

Petree lænede sig ind mod hende og hviskede: Det er derfor at Jens ikke maa faa mig, fordi de har fire Tønder Land — og jeg er en af de ringeste. Saa vil de ikke ha mig hjem. Men Jens vil nok, naar vi kan faa noget selv.

Jaja, min Pige, trøstede Lene. Vi hitter vel paa Raad... bare jeg vidste hvor vi skulde faa Føden fra. — At Folk dog kan være saa tossede med fire Tønder Land — tossede er de gærne naar de hår noget, enten det saa er lidt eller meget. Men nu er det Sengetid, det skal være nok for i Dav, lad saa hver Dav ha sin Plage. Gaa kuns hjem og be dit Fadervor saameget af det du kan huske, saa skal jeg nok snakke

med din Madmor, Kesten er en go Kvinde, hun hjælper vos nok lidt. Farvel min Pige og god Nat. Nu kravler jeg nør bagved Mads og tænker aldrig paa en Bitte . . . og naar den Tid kommer kan du blive ligesaa heldig som jeg er!

Saa lukkede Lene Døren.

Hun lagde alting tilrette, dækkede over Børnene og klædte sig af. Saa laa hun lidt og lyttede efter Madses Aandedrag. Da hun var sikker paa at han sov fast, hævede hun sig halvt op i Sengen, bøjede sig over ham og kyssede let hans Pande.

Det var en Tak, fordi han ikke lod hende staa alene med et Barn ivente — dengang han var Arving til tre Tønder Land, og hun var en af de ringeste.

Saa bredte hun Dynen over dem begge og bad en lille Stump af sit Fadervor: Giv os i Dag vort daglige Brød — som i Himmelen saaledes og paa Jorden. —

II

For nogle Aar siden kom Jyden Kresten Wollesen tilbys, købte Nilavses Gaard, giftede sig med Sognefogedens Datter Kesten og fik hendes Fars Gaard. Saa drev han begge Gaardene sammen, og han var tynget af Arbejde og Tillidshverv. Men da han blev Rigsdagsmand blev det for meget. Han kunde med god Grund have afslaaet at lade sig stille til Rigsdagsmand, fordi han havde to Gaarde — det var der andre som havde gjort, men det gjorde Kresten ikke, han vilde prøve det Arbejde med og se om der var nogen Grøde i det.

Men da der skulde være Valg igen snakkede han med sin Kone om at trække sig tilbage. Skønt han nødig vilde. Opfordring til at lade sig genopstille havde han faaet underhaanden, og den vilde snart komme offentligt. Partiet paa Rigsdagen havde været særdeles tilfreds med hans Arbejde, han havde siddet i flere Udvalg, han havde ogsaa haft Held til at virke noget for Kredsen. Statsbanen kom til at gaa lige op til Landslev Sogn med Station i Ulstrup. — Men hjemme paa Gaarden gik det sin skæve Gang. Der var ingen Drift i Arbejdet, ingen rigtig Grøde i Virksomheden. Aldrig kom han hjem uden han fik Øje paa nyt Sløseri. Og Arbejdskraft var snart ikke længer til at opdrive.

En bliver nok nødt til at sige nej til Opfordringen! sa han til sin Kone, da der skulde holdes Møde i Vælgerforeningen.

Det kan du vist itte rat godt, Kresten! svarede hun.

... Naar en nu har en Følelse af, at der kan udrettes noget? —

Vi maa vel hellere sælge den ene Gaard, sa hun.

De to Gaarde drives godt sammen. A vild itt saa gæn skille dem no. A hår da osse lissom faaet dem begeto med dig, Kesten.

Hun rakte ham Haanden og smilede. Kestens Smil kunde endnu være lige saa overgivent lystigt som dengang han paa hendes Opfordring rejste til Sjælland og købte Gaard.

Havde vi endda blot no solid Arbejdskraft! sukkede han.

— Skal je sige dig det, sa Kesten raadsnart. Du skal høre ad hos Mads i Vejrgavet. Han bor jo paa vor Jord, og han har aldrig gjort os de Høstdage han er pligtig. Hvis han nu vilde binde sig og faa en eller to af de andre Driverter derude til at gaa herop i den Tid du er i Rigsdagen, saa havde vi Arbejdskraft nok. Og Mads ja, han er vel som han er, men han *kan* godt naar han *vil*. Der er ded at han vil saa sjældent. Men hvis du nu sa det til ham ligesom det er, saadan om at styre for dig mens du er borte, saa sætter han en Ære i det, og Æren er meget for Mads. Og naar du nu selv kommer derud til ham! For du er da ligodt en fremragende Mand, Kresten. Du er med til at lave Lovene —

Da var Kesten alvorlig, og han blev helt højtidelig

stemt derved. Han var mere vant til, at hun var overgiven som en Tøs eller vranten i sin huslige Møje. Saadan helt alvorligt, dybfølt og med en vis Ærefrygt tog hun sjældent Sagerne.

Jaja, Mor, svarede han. A prøver. Men a tviler!

— Om Morgenen gik Folketingsmanden ud i Vejrgabet. Mads laa nede ved Stranden paa Tangbunkerne og lappede paa en gammel Ruse.

Godav, Mads! hilste Kresten.

Godav igen! svarede Mads. Hva Dævlen skal denneher Dav ende med, siden den begynder med, at her kommer saa store fremmede. Sæt dig nør ijævn mig, her er blødt i Tangbanken, og la vos høre lidt om Poletekken.

Kresten Wollesen tog det tilbudte Sæde.

Det var no helles itt Poletik a kom for. Saan ligefrem da.

Nej, det ku je næsten tænke. I hår vel itte Brug for mig derinde.

Ded hår de val itt. Der er nok til Snakken. Men vi hår Brug for dig herhjemme, Mads. Hvissomti du skulde være villig til at gi os en Haandsrækning.

Hovsa, grinede Mads. Hvor sku je vel saa grive ind?

Folketingsmanden gik lige til Sagen, han kunde ikke andet:

Som du ved, Mads, sidder a med to Gaarde, og det er ikke let, naar en har sit meste Arbejde i Rigsdagen. Kunde a faa en solid Mand eller to til at gaa der, mens a var borte, saa vilde det være meget værd for mig. A sæjer et itt for at rose dig, men a ved, en

kan stole paa dig, naar du lover noget. Kan do gi os en Haandsrækning vil a gøre Gengæld om do tykkes. No har vi faat saa møj en gue Lov om Statslaan til Husmandsbrug, og saadan et bette Laan kund a nok hjælp dig til, saa du kund faa en gue bette Ejendom. Det er dog mere sikker end dether Fiskeri.

— Mads hævede sig op paa korslagte Ben og smed Rusen tilside.

Jord til et Par Køer det har je tit ønsket mig. For vi er mange til Mælken, og je huer itte jer Bønders Centrifugemælk til vore Børn. Men Jord paa den Maade, at jeg skal gaa paa Davleje hos en Bunde for det, nej hule hæje mæ, saa kender du 'tte Mads Vejrgav. Je siger Tak, manne Tak, satme nej. Du er jo en fremragendes Mand Kresten Olen, du er med til at lave Lovene. Men skal I hå Mads Vejrgav til at gaa paa Arbede, saa maa de laves paa en anden Maade.

Folketingsmanden havde rejst sig. Ja, a tænt 'et, mumlede han. Fåwal, Mads.

Han gik.

Mads vendte sig og stirrede ud over det skinnende blaa Hav. Dær sad han og grinede lidt. Vaagnede op og greb Rusen igen. — Det kan itte være andet!

Vind og Vejr og saa Mads Vejrgav, de er som de er — hule hæje mæ!

Rigsdagsmanden var et Vend inde hos Sognefogeden om Aftenen inden han rejste, han skulde afsted med første Morgentog for at være i Udvalg til rette Tid.

Kresten Wollesen og Knud Povlen var gode Venner, næsten Svogre, Knud var gift med Krestens Søskendebarn Karen, der havde været Menighedsplejerske i Sognet, før hun blev Gaardkone. Rigsdagsmanden og Sognefogeden drøftede altid politiske, kommunale og særlig landslevske Spørgsmaal sammen.

— Hvad skal en snar gøre med de Folk? siger Kresten. A hår i Dav tilbudt en Mand at skaffe ham Statslaan, og saa skulde a endda af min egen Lomm laane ham de nødvendige Penge for at kunne faa Statslaanet, naar blot han vilde hjælpe vos med vort Arbeje, saadan som fast Husmand. Ved do hvad han gjorde?

Var det Mads Vejrgav?

Ja, det var saamænd.

Saa gjorde han mere Vrævl end et helt Vælgermøde —

Han var snart ved at gøre Nar ad mig til. Hvadfor Love skal endda være gue nok for saadan Mennesker. Naar itt Husmandsloven er dem tilpas. Hvormøj vil de ha?

— De vil hå Pænge paa Haanden! sa Nilavs. Han var kommen ind i Stuen uden at nogen havde lagt videre Mærke til ham. Nu stod han og skramlede med Tobaksdaasen paa Bordet og skulde ha stoppet sin Pibe.

De vil hå Penge paa Haanden. Og saa lidt godt Vejr. Og itte for meget Abede. Du mener de er lisom du sæl, at de båre søger om mere Slæv. Næj, saadan er vor Sosalister skutte, Risdavsmand.

— Madses har osse nuer at bruge Penge til! indskød Karen Sognefogeds. A har sit det dengang a kom der i Sygepleje, det var itt til Unøt Pengene gik. Do

kund saamænd godt ha vist ham en bette Villighed, da du var derude Kresten.

Næj! svarede Kresten haardt. Gi Penge løst ud til Folk, der slet itt vil gøre Gavn for Føden, det holder a itt av. Ved mig kan han faa Penge til at virk med. Men til at stange Aal vil a itt sætte ham igang med en Daler.

Ded er osse ded rejtige! sa Nilavs og dampede stærkt. For han ku gærne faa Sinde om at blive hjemme og la Aalene gaa.

Aa, Mads er sletitt af de dovne! vedblev Karen. Men han er no sær i sin Snak og i sin Maade mangengang. Folk kan nemt ta Fejl af ham. Og Fiskeri er jo osse nuer han maa ta som Vejret er til. A tøkkes no saadan en Mand med mange Børn skuld støttes med Penge, naar han savner. Og de savner tit, kan I tro!

... Saa var det meget bedder i fordums Tider, svarede Nilavs. Da var der itte noget der hed: gi væk, andet end lige til Højtiderne og naar vi havde slagtet og saa en Sjat Mælk engang imellem og en lille Kende To[1] — ja, og en Stompe[2] til et fattigt Bårn. Næj dengang ga vi itte noget væk. De tog sæl, naar de manglede. Okja, Mads Vejrgavs Fåer han hår und plav mæ hentet mange Skæpper Sæd paa vort Lovt til sin Gris. Det var naar ingen saa det, men vi hørte det jo nok. Og saa malkede de Køerne om Natten paa Marken i den Tid. Ja, de gjorde, for de trængte jo til det. Og der var ingen som gjorde dem noget for det. Vi skal leve allesammen saalænge vi kan. — Men nu er det båre

[1] Uld. [2] Rundtenom.

om at gøre at Bonden skal være en stor Mand og gi væk til enhver Tid og smide med Penge . . :

Kresten lo højt. Ja, do er gue nok, Nilavs. Men a trovr dov itt vi skal indføre den gammel Skik igen. Mener do itt osse at Statslaan er bedre?

Hmnaa, brummede Nilavs. De tår jo en Davleje de Røvere saa det er gruligt at tænke sig. De lever ud af Gaarden alligevel. Hvad skal de ellers leve av. Enten paa den ene eller paa den anden Maade. Der gik ligodt mindre med i gamle Dave. Og dengang vilde de dog komme i Gaarden og faa Mad og udrette et lille Gran, nu vil de båre lave Akkord og hugge Pengene ud af Gaarden. Ja, og Mads han er en rejtig Fremskridtsmand, han vil ingen af Delene, han vil hå vi skal bære Føden til ham, det hele ind ad lukte Døre. Je siger det er klovt af ham. Mads han er ingen Tosse . . .

De lod Nilavs snakke. Rigsdagsmanden og Sognefogeden havde nogle Papirer der skulde gennemses. Da det var gjort gik Kresten Wollesen.

Nilavs blev siddende. Han og Knud var alene.

Er der en Kasse og hedder Hjælpekassen eller saadan noget.

Ja der er den fri Fattigkasse.

Hvad er det for en.

Det er saadan en Kasse — hm.

Hår du den?

Javel hår je. Der er fuldet saameget af den Slavs Skidteri av til mig siden Kresten kom i Rigsdaven. Og Karen hun gør jo meget ud af saadan noget, je

lar hende raade for Kassen. Om hun hår noget i den, det ved je itte, det sku da saa være Faen til Kasse, for de render her stadigvæk og spørger til den, og Karen hun spårer vist itte.

— Ded er ligevelle skidt derude hos Mads. *De hår itte!* mumlede Nilavs.

Han ka jo bestille noget den Drabant. Gaa paa Abede. Der er noek!

— I nymodens Bønder, sa Nilavs næsten ilter, I er und plav mæ bleved saa hævngerige paa Abede saa I ka itte vel taalle og se et levendes Menneske uden det slæver af alle Krævter. Selv bestiller I ingenting — og jere Folk gør jer etter!

Det er itte at være Bunde nu som i din Tid, Nilavs.

Nej da havde vi ingen Kasser. Men hvad hår I alle jere Kasser til. I laaner ind og I gir ud, og det gaar paa Sognet det hele. Tilsidst naar vi nok allesammen at komme paa Sognet. Det ku blive helt morsomt om man ku opleve og se det. De skal jo ske lisaagodt føst som sidst. Og hvorfor sku nu Folk være saa tossede at slæve sig ihjel. Kasserne kan klåre alting. Og Mads Vejrgav han er lige en Mand og gi noget, han siger nej, hvis I gir ham for lidt ...

Du kan snakke med Karen. I Morgen. Nu er hun inde at vugge.

Nej, du kan snakke med Mads. Gaa ud og spørg ham hvormeget Hjælpekassen skylder ham. Hæhæhæ.

Saa skælder han mig ud.

Det kan gærne være, men du er da Sognefoged for noget!

Knud lo stille. Je tror jeg prøver ham. Det ku være helt morsomt at se, hvad han vilde gøre ved mig, nu han lige har jaget Rigsdagsmanden fra sig.

Ja, og du ska itte spåre ham. Gi ham nu etter alle Leder! raadede Nilavs og gik.

III

Det er trangt for Smaafolk at stride Vinteren igennem. Der skal gruligt meget til af alting: mere „Lyseligt“ og mere „Ildebrand“ og mer at æde for at holde Varmen.

Der er ikke noget at tjene. Plejlen bruges aldrig. Sæden tærskes paa Maskine, og det sker uden Daglejer, blot ved Gaardens egne Folk. Kan der endelig blive en enkelt Dag at gaa paa Arbejde er det daarlig nok Umage værd at tjene de Par Skilling. Skidt være med det, for det ka'tte slaa til alligevelle. — Den Trøst har man brugt saa ofte at den bider sig fast. Saa hellere stange Aal eller ta Bøssen paa Nakken og ligge i Tangbunkerne efter Vildænder. Noget skal man hitte paa for at faa Føden hver Dag. For som de siger: „Føden og Klæderne *skal* man ha, om osse man skal sulte og gaa nøgen den halve Tid!“

Det kan være saa usselt at leve om Vinteren. I en lillebitte kvalm Stue fuld af Rollinger der tumlende ud og ind ad Døren bringer den eneste Tilstrømning af frisk Luft. Der er ikke Raad til at faa et Vindu paaklem. Varmen er kostbar.

Saa begynder det endelig hen i Marts at tegne til Foraar, men det er ikke at tro paa endnu. I Marts har

vi de rigtig gale Dage, da Gertrud (17. Marts) gifter sig med Beendt (21. Marts). Deres Bryllup staar i Storm og Sus.

Helt ind i April kan det sne og fryse og fyge med rasende Blæst. Det er „Viveknog.“ — De stakkels Viber!

Det er næstendels som man skulde gaa helt væk i det.

Man ved nok det skal blive Sommer igen. Men er der nogen som tror paa det, naar det rigtig er trangt. Saa er det ligesom det ikke kunde blive Sommer og godt Vejr mere. Aldrig nogensinde.

Allerværst var det i Vejrgabet naar Gertrud og Beendt holdt Bryllup. Blæsten buldrede mellem Bankerne og ind over det lave Hus, der svejede sig i Ryggen og bed sig fast i Jorden. Frøs gjorde det ogsaa i Aar, og Snebygerne tærskede ned. Lillesøren havde opgivet at slaa Sten ude i Grusgraven. Og naar han gav op, saa var det slemt. Han tyede ind til Mads i Vejrgabet. De to sad og fik sig en Taar Kaffevand med en Snaps i og prøvede at se Livet fra den lyseste Side, hvad der i dette Vejr ikke var meget lettere end slaa Sten. Mads havde i flere Dage maattet lade sine Kroge staa i Stranden, han fik dem vel aldrig mer.

Han foretog sig kun at holde Vagt over Hytten, for at den ikke skulde blæse væk. Der var snart ikke et Bind Tag tilbage uden han havde lagt Pæle og Stavre paa for at holde det sammen i Stormen.

I Nat saa maatte je op! fortalte Lillesøren, han boede paa Vejen ind til Byen. — Je troed Hus' had' væltt

— og saa var det itte godt at være i Sengen. Sengen hun rysted, og Maren hun rysts lisom en Trævl — men hun blev sku liende. Hun var liglad, hvor hun var, Vorherre ku nok hjælp. Men ded ka et Mandfolk datte slaa sig tilro paa, naar man har Kvinde og Børn at sørge for.

Næj, svarede Mads, ryger Taget av og Skorstenen vælter, hvad har vi saa, vi kommer hule hæje mæ itte op i en go varm Himmel for ded.

Vi kommer paa Gurend[1] gø vi! sukkede Lillesøren og skuttede sig. Men her hår vi ded godt. Lene hun ka nok sørge for vos baade med Kaffe og go Varme.

Lillesøren der kom udefra Stormen straalede af Velvære. Han var klædt i de usleste skidne, revne Pjalter, hans Hænder var ru som Jordskorpe og hans Ansigt furet som Lerælte.

Jo, Lene kan skaffe Varme, naar je skaffer noget at fyre med, sa Mads. I Gaar hittede je en halv Stormast der drev ind omme ved Hukken. Og je lod den itte ligge til Toldassistensen. Den ulmer godt, og den kan aldrig gøre mere Gavn end her.

Ku man båre hitte en Sæk Kaffe og et Anker Brændevin! fantaserede Lillesøren. Je hår engang for flere Aar siden hittet et Anker ved Stranden. Men der var ingenting i det andet end Vand. Man faar sjælden noget giendes. Nej a—abede, det ved man hvad er. Naar båre Vejret vilde daves lidt. Saa ku man jo sate. Men ded ser itte ud til ded ka være andet end Røgvejr i Aar.

Lad ded båre blæse, svarede Mads. Saa kommer

[1] Fattiggaarden.

Ænderne ind under Land. Ded er bedre at faa en stegt And end at æde Mælkègrød hos en Bonde. Du ska bruge Bøssen, Søren. Ded er kuns dumme Mennesker der vil abede i disse Tider.

Man er vel itte skavt til andet, mumlede Lillesøren. Hvert Kriv hår jo sin Bestemmelse.

Ja, ded er hardt nok! sandede Mads. Og de stirrede begge som lamslaaet ind i Skæbnens haarde Lov — indtil Mads rykkede sig løs: Har du mere Kaffe, Lene?

Du har faaet hvad der er, Mads.

Hæld Vand paa Kedlen, Lenè.

Hun hørte ham ikke, bøjede Hovedet frem og lyttede. Der lød raske Fodtrin udenfor. Døren fløj op. Tre Mænd kom ind.

Naa dær sidder I. Ja, I hår Tag over Hovedet saalænge det vårer. — Men vi kan helles godt hjælpe dig og binde Taget noget bedre, for helles bliver ded der Faen pisk mæ itte til Natten.

Sæt jer nør! kommanderede Mads. Lene, ka du nu høre og se der er kommet fremmede til vos. Hæld Vand paa, min Pige.

Lene havde egentlig tænkt sig denne Sidstebryg gemt til hende og Børnene, men nu maatte hun skænke for Gæsterne. Vejrgabet havde altid været et storstilet gæstfrit Hus.

— Satten edmæ et fåle Vejr! hvæsede Kristjan.

— Faen piskmæ bliver det værre endnu, pludrede Frederik.

— Ja hva ska ed dov blive te. Husene ka itte holde længe til dette her, pylrede den tredje Mand som gærne

kaldtes Kongernes Følgesvend eller Den lille Fugl. Kongerne, Kristjan og Fredrik, var et Par høje rødfregnede Karle. Følgesvenden var en lille mørkladen halvgammel Mand. Han havde i Modsætning til de andre den for Kongerne uvurderlige Egenskab, at han kunde ikke blive fuld. Og han lod dem aldrig i Stikken, naar disse høje Herrer segnede under deres repræsentative Pligter. Men han betalte heller aldrig en Hvid af, hvad der blev drukket op. Han holdt meget af Børn, og naar han kunde komme til det sad han gærne med et Barn paa Skødet, mens han drak, og saa holdt han sin egen Prat med Rollingerne.

De to Konger førte altid store Ord og blev ofte Uvenner. De lignede hinanden, men de var ikke Brødre. De „havde hver sin Mor og ikke Far tilsammen“. Uadskillelige Stalbrødre var de alligevel. Kristjan var den mest rødhovede, Fredrik den mest bredskuldrede. De nærede sig som Arbejdsmænd, Krybskytter, Haandlangere, Stenfiskere og hvad de med slige Færdigheder ellers kunde drive det til.

Nu var de i deres Es med en Skaal af Lenes gyldenlyse Drik og en Dram af Mads Vejrgavs hvidskinnende Flaske.

Vejret er upoklaveligt! sa Kristjan. Enten man vil gaa i Skoven eller til Stranden med Bøssen, saa er der noed for en rask Mand. Ded sku alder være andet Vejr.

Ded bliver det nok helleritte, sa Mads Vejrgav bittert.

Næjj! sukkede Lillesøren modfalden.

Saa vilde je ønske du ku komme til at raadne op

af Kuld, din Krivskytte, naar du ligger ude i Sneen om Natten! sa Fredrik, der aldrig havde drevet det saavidt i Krybskytteri som Kristjan og var lidt misundelig paa denne Helt.

Og je vilde ønske du ku komme til at gaa fast hos en Bunde, saalænge du ka tygge Mælkegrød! svarede Kristjan. Du længes etter at komme ud at køre Harve og rende bagetter Kulerne,[1] din Arbejdskule:

Kong Fredrik gjorde dette Ord dødt og magtesløst, idet han drev Kristjan en bred Haand ind paa Siden af Hovedet.

De foer op. Lene var snar og frelste Stolene. Kongerne sprang ud paa Gulvet. Den lille Fugl foer til og lukkede Døren op.

Kongerne knappede Trøjerne, puttede Shagpiben i Lommen. Saa hinanden stivt ind i Øjnene.

Fredrik hævede sin Arm. Nu ska vi se hvor højt Ørnen flyver!

Du ka gærne møde! raabte Kristjan.

Mens de gloede paa hinanden var der et Øjebliks Ro. Det nyttede den lille Fugl til at drikke sin Kop ud — og Fredriks med. Det var Synd noget skulde blive tilbage, om Udrykning maatte ske.

I skulde skamme jer, sa Lene, at komme her og drikke naar I er halvfulde, og saa begynde at slaaes.

Vi hår vel itte slaves inu! sa Fredrik.

Det er vel itte Meningen det ska være for Alvor, sa Kristjan.

Saa satte de sig tilrette igen ved Bordet.

[1] Hestene.

Det var da godt I ku blive enige om Spørgsmaalet! grinede Mads.

Jamen ded er ded vi itte er, vi er lige kommet for at høre din Mening om noget vi har trædedets[1] om i flere Dave! sa Fredrik.

Det var itte andet end ded vi vilde slaaes om! sa Kristjan. Vi fejler Satten edmæ itte noget paa Forstanden.

Næj vel saa. I er kuns „lisom naar fornemme Folk faar formeget Brændevin"!

Mads sad bred og mægtig for sin Bordende som nogen Bonde. Armene med de islandske Trøjeærmer støttede han mod Bordet. Han havde sit eget Tag paa at brede sig. Lillesøren blev helt borte bagved ham i Bænkekrogen. Mads strøg sig om Munden og gned Skægstubbene.

Skal je skille Kongernes Trætte, saa lad mig høre, hvad der er jer imellem. Men saa maa I bøje jer for Dommen, at vi kan faa Fred i Landet igen.

Det er Kristjan han siger, det er dåmt at abede.

Nej det er Fredrik han siger, at vi gør hele Landet ulykkeligt, hvis vi itte vil slæve og gøre Gavn ded vi kan.

Mads sad lidt og grundede som en Dommer skal. Hans Blik traf Lenes, og han saa et Strejf af et Smil. Det var sjældent at se. Det havde altid gjort ham fornøjet.

— Dommeren skal hå den sidste Snaps, sa Mads og skænkede Flasken tom.

---

[1] trættedes.

Ja, saa ka du sate dømme! sa Lillesøren misundelig.

Mads stødte Albuerne mod Bordkanten og bankede Næverne fast inde midt paa Bordet.

I[1] mindre vi laver, i bedre ded gaar. Saalænge det vårer! Je ligger itte og kriver omkring paa Taget hele Daven og surrer og binder ded fast paa alle Leder. For ska ded ryge av, saa ryger ded av alligevel. Men ded je binder, ded binder je hardt. La vos aldrig gøre andet end vi er nødt til, saa gør vi itte mere end ded der er det rejtige!

Der sidder Satten edmæ et godt Hoved paa dig, Mads! sa Kristjan.

Fanpiskmæ fik vi næsten Ret begeto! sa Fredrik.

Jovelsaa, sukkede Lillesøren. Men naar man nu er blevet forfalden baar til Drik og til Slæv, saa er der noget der kræver ded. Man faar Uro i Lèmmerne af at være ledig, og lisaadan af at være tøstig. Saa je vil nu ligodt hellere abede væk — hvis ded bliver Vejr til det igen.

Men ded gør det muligvis nok itte! svarede Mads og lagde Armene et Stykke længere ind over Bordet.

Der lød Træskotramp ude i Forstuen. Det er Anders! sa Lene. Det var en spædlemmet, duknakket Knøs med livlige Øjne og stridt gulrødt Haar.

... Her sidder I helles lun og godt, mens en anden render ude i Vind og Vær.

Hvad render du og tosser etter.

En ska jo ta sig nue for. A har vån i Sørup paa Teglværket. Der blyver Plads til tre fir Mand til Foraar.

[1] Jo (jo mindre).

Hvem skal saa hen at tjene Penge til Fabrikanten! sa Mads.

Det er val til vos sjel vi ska tien Pæng! mente Anders.

Ja, du er datte klogere.

Kanske ded var ded bedste? mumlede Lillesøren.

Heller end slæve hos Bunden! sa Kristjan.

Ja, paa Fabriken ka I rejtig blive Slaver!

Men se saa endda her, Mads — Anders trak en Avis op af Lommen: Her ska do si: Bundgarn brugt et Aar billigt tilsalg i Hou. Afbetaling indrømmes. — Hou det er ovre ad min Hjemegn til.

Mads rejste sig og udbrød harm: Bundgårn, din Tosse, tror du Bundgårn kan staa i saadan et Vejr, det ryger ad Helvede til, baade Gårn og Pæle. Nu sad je og Lillesøren og fik vos en Taar Kaffe i Ro, men her er aldrig Ro. Saa kommer I væltende ind ad Døre med jert Abede og Slæv og Teglværk og Bundgårn.

Men nu vil je hule hæjemæ hå en god Meddessøvn ovenpaa alt det Vrævl. Lad saa Kragetræerne ryge med Vildgæssene, og I andre, I ka gaa hen og slæve og slide og dukke Hovedet, saa kommer I sammen med de store Hærrer i Paradis. Og sku I itte træffe mig, saa er det forded je aldrig har gaaet hen og taget Arbejde fra en fattig Mand og Brødet ud af Munden paa en Slæver.

Mads Vejrgab lod sig falde bagover i den brede Seng der stod bagved Skabet inde i Krogen.

De andre gik, undtagen Anders. Han satte sig paa en trebenet Skammel ved Vuggen der stod for Enden

af Sengen. Den lille som laa dær var hans. Anders var af Familien. For to Aar siden kom han sytten Aar gammel i Tjeneste hos Kresten Wollesen. De var fra samme By i Jylland. Saa blev Anders Kærest med Boline fra Vejrgabet. Hun tjente hos Sognefogeden. Hun fik et Barn ved ham, da hun var atten og han nitten Aar. Loven tillod ikke Giftermaal og Forholdene ikkeheller. Hvad skulde de gifte sig paa. Lene Vildøv tog Barnet, Boline kom i sin Plads igen. Men Anders der stolt af sin Faderværdighed havde yttret: A blev tile Får, fik Øgenavn. Anders Tidligfår gik nu uden fast Plads som fri Arbejder og søgte ad alle Veje hæderlig Mulighed for at skaffe Hjem til Kone og Barn. Han tænkte ikke paa andet.

A kan si, han blyver stuer. Gør han itt, Lene, sa Anders og tog Drengen op af Vuggen.

Jo, Dræjen vovser smænd godt! svarede Lene. Og han tår osse godt til sig af hvad han faar.

Har Boline nylig været hjemme.

Nej, itte siden i Avtes ... Hun er nutte slem til at rende her, og Karen Sognefogeds nægter hende saamænd itte at gaa hjem en Gang midt paa Daven og se til Bårnet. Men Boline har aldrig tået sine Pligter saa tungt, nej hun har ikke. Hun er lisom sin Far, de tar dom itte Verden saa nær som kanske de skulde.

Hun faar nok bejer Forstand, yttrede Anders gammelklog.

Lene smaalo. De siger at den Vorherre gir Embede gir han osse Forstand. Hvorfor mon itte det er saadan med hvem han gir Børn. Ja, ded kan je snakke med

om. Je har haft med mange at gøre. De er ens. Det er Lene der skal passe de andres Børn ....

Anders var fuldt optaget af Drengen, som han lod hoppe paa sit Skød.

Lene havde rejst sig og rørte i Gryden paa Kakkelovnen. Fra Sengen hørtes Mads Vejrgabs dybe Aandedrag. Han sov af en god Samvittighed.

Da Lene havde faaet Kartoffelgrøden færdig, øste hun den op i et Lerfad og satte det hen paa Bordet, stillede et Par Kopper Mælk ved Siden af, lagde Skeer tilrette og gik hen til Sengen.

Saa vor Får, nu er Katøflerne kovt.

Mads slog Øjnene op.

Har du noget Sul til?

Nej, svarede Lene. Ded er med Sulet som med Abedet, det er noget vi kan undvære.

Mads vendte sig: Saa kan je bie! — Han sov videre.

IV

Det lysnede i Vejret — hen i April. Lige med eet var Mørket blæst bort. Paaskeøsten er en tør og kedelig Vind, men den kan jage Vinteren ud. Det er høj Dags Lys. Lærken synger, og Stæren er kommen. Viben har været her længe, den fik jo lidt af Vinteren, Vibeknoget, med. Nu bliver det Sommerdage og god Tid igen. Det skal komme engang, det ved vi. Men det kan vente længe paa sig. Da falder Haabet, og falder tungt. — Men lidet skal der til at rejse det paany!

Vejrgabet og Husene dernedad havde lukket op for Børn og Kvindfolk. Ude i Gruset laa Børnene og solede sig. Ud og ind af Døre rendte Kvindfolkene. De holdt sig tappert inde hele Vinteren, men de skal nok komme frem, saa snart Kulden letter lidt og Solen skinner.

Mads Vejrgab gik nede ved Stranden og rodede med sit Grejeværk.

Sognefoged Knud Povlen var paa Vej fra Byen dernedad med sindige Skridt, Piben i Munden, men uden Stok, altsaa uofficiel.

De saa efter hinanden og tænkte hver sit.

Da Knud var naaet ned til Stranden og havde hilst paa Mads og sagt det nødvendige om Vejret, sa han:

Jeg hår saa lidt Penge til dig af Hjælpekassen, hvis det er I er trængende.

Saa—aa?

Ja, du hår vel søgt om at faa dem.

Hår je?

Du hår væt ilav med Nilavs.

Naa, kanske en Gang i Vinter. Saa passer det godt de kommer til Sommer. Je mente ellers itte, det var noget man sku rende og søge, I ved vel nok hvor der er Brug for Hjælpen.

Jovelsaa. Men det er da itte mere end rimeligt, at Folk selv siger til, naar det passer. Je hår ti Kroner.

Ja, det er god Venstrepolitik at komme bagetter.

Du hår kaske ingen Brug for dem nu! sa Knud og smaalo.

Ska jeg falde nør paa menne Knæer og takke dig — eller ka du nøjs med en Kvittering, Sognekonge.

Knuds Smil blev bredere: Du er dog endle blevet en fåle Kål, Mads Vejrgav, seen du blev Sosjalist. Je kommer i en go Mening med Penge til jer og ska helles hverken hå Tak eller Kvittering, men du sku da la være at skælde mig ud.

Hår det nogen Lighed, at du først kommer nu! udbrød Mads. Je hår opfødt syv Børn af menne egne, foruden flere andres: hvem ved om der itte osse hår væt Gaardmandsbørn imellem? Vi hår siddet og suget paa Labben den lange Vinter... vilde Sognet byde mig en hederlig Hjælp, saa kunde det vel være i rette Tid.

Det er nok muligt, Mads. Men der staar ingensteder

skrevet, at je skal rende herud og spørge om du vil hå Penge. Je er jo fære at rende Nar til. Ded kan itte være din Ære for nær at høre ind hos mig, om du kan faa noget.

Ja, ded er ded je siger: man sku komme krivendes og gøre sig pænd for jer. Du kender vel Mads Vejrgav, Knud?

Det gør je, ham hår je kendt al min Tid, og je ved osse, at hår I hat det for smaat, saa er det for en Del hans egen Skyld. Du kunde vel itte være for go til at tå dig noget for, enten det saa skulde være Bondearbejde eller osse du vilde harpe en Favn Sten henne i Grusgraven for Sognet.

Hæ—hæ, du ka Læjsen. Du hår lært det udenad, hvad der skal siges til Smaafolk.

For min Skyld ka du gærne la være at røre dine Lemmer til noget Gavn, men du skal itte tro at je hår min Tid til at rende og piske og være godgørendes. Det er kun i Dav je kommer. Men det skal ellers itte være Taget. Sulter I skal det blive jer egen Sag.

Næ—j, det raver nok itte dig! haanlo Mads. Du er rejtnok Sognefoged for at holde Orden, men det er itte paa hvor de fede Grise med Retfærdighed skulde slagtes. Det er båre for at Smaafolk skal hå en Øvrighed i Nærheden at være underdanig.

— Knud satte sig ned paa en omvendt Pram og bankede sin Pibe ud. Han havde ikke noget imod at høre lidt længere paa Mads. Det var en snurrig Stodder, men han havde en egen fast Mening om Samfundsskik, hvor tovlig den nu lød: den gad Sognefogeden høre.

Hvordan mener du Mads, at Sagerne skulde ordnes i Sognet.

Det er der ingen Mening om. Alt skal gaa sin egen Gang.

Det gør det vel osse?

Nej det gør ej. Der er Urede i det, for der er to Slavs Folk, og der skal kun være en.

Hvem skal ded saa være?

Det skal være Ligemænd. Nu er der nogen som byder og nogen som lyder. Derfor gaar det sin skæve Gang og itte sin egen Gang.

Jamen, saadan skal det jo være: noven skal byde og noven skal lyde.

Nej, alle skal byde og alle skal lyde! raabte Mads. — Hvis je nu kom op til dig, og gik paa Davleje, saa fik je jo en go Kost og blev osse behandlet paa en ordentlig Maade og kom helleritte til at slæve mer end je saanen omtrent ku døje. Der vår itte Spor for en Sosjalist at klave paa, det ved je nok. Saadan kan I nemt lave det, naar I ku slippe med ded. Men hvad saa: je maatte gaa for Ordre Dav ud og Dav ind for en Daler. Saa skulde Mads gaa her, og saa skulde Mads være dær, ingen tænkte paa, om han havde en Vilje selv. Er je kanske itte osse et Menneske. Hår je itte lisaavel et Hoved som en Bunde.

Det kan itte nytte du hår Hoved, naar itte du hår Gaard! sa Knud.

Hvorfor hår je itte ded?

Vi kan ikke hå Gaarde allesammen.

Du tar fejl Sognefoged. Jeg er født her i Sognet

lisom du, og vi hører til her paa disse Gaards Jorder, og jeg hår min Del i alt hvad her er, lisaavel som du. Je lar mig hule hæje mæ itte kommendere og regere af en Prioritetsbestyrer.

Mads Vejrgab hug Næven ned i Bunden af den gamle Pram saa Brædderne knagede.

Vil du hå, vi skal dele lige alle.

Nej, den Fornøjelse vilde je itte unde jer, grinede Mads. For I som hår noget fik det vel snårt tilbage igen, det ved jeg meget godt. Men jeg mener, at vi skal alle leve og leve paa lige Fod og leve lige godt her i vort Sogn — saadan, at de Unger je hår og ligger der, de bliver ligesaa tykke og rødmosede som dem du hår.

Ja, ded var en rår Levevej! svarede Knud. Nej, Mads, du skal lægge Mærke til, at Magten vil samle sig paa faa Steder, og naar den hår gjort det — ja, saa bruger den sig selv. Det er nok, at de der hverken hår Jord eller Mening om hvad Jord er værd, skal hå Stemmeret til Sogneraadet. Skulde de hå lige Ret til alle Værdier, fordi de hår været paa Stedet fem Aar og var blevet forsørgelsesberettiget? Det kan du itte mene.

Je mener hvad je siger, at je vil være Ligemand og itte Undermand i Landslev Sogn, hvor je hører hjemme.

Okja, Sognet, sa Knud langsomt, tungsindigt. Det var i gamle Dage vi snakkede om Sognet. Det hår vi glemt hvad er. Vi raaber kuns op om „Samfundet". Og je tror itte at nogen af vos vinder ved ded Bytte. La vos heller sige, om det maa være som det er — *og blive som det var!*

Knud gjorde sig færdig til at gaa.

— Ded er vel itte værd du bærer den Tikrone med tilbages, sa Mads. Det har velsate væt en der itte var Plads til i Kassen, den har vel hængt udenfor, naar du skulde lukke Laaget — siden du har faat sinde om at gaa herud med den.

Nej, det var en der laa paa Bunden, svarede Knud. Men naar du nu faar den, saa ved je den bliver hængt udenfor.

Mads krøllede Tikroneseddelen sammen i Haanden. Sognefogeden gik. Mads smed Tikroneseddelen ind paa Bordet til Lene: Her, Lene Vildøv, nu ka du vel ha Penge nok de første Par Maaneder! —

— — —

Da Knud kom hjem, spurgte Karen: Naa, blev Mads glad for Pengene.

Jo, det tror jeg ellers nok. Han skældte da godt ud.

Ih hvorfor da.

For at han ikke havde faaet dem før.

Det var jo osse det a sa til dig Knud, te vi skuld ha send dem lidt i Vinter.

Kassen er din, svarede han. Og du kan raade med den. Naar du skal ha mig til at rende, saa maa du spørge, hvornaar det passer Sognefogeden. Og det passede mig nu, at la Mads vente lidt.

Saa maa a vist heller selv gaa.

Eller osse bie til de kommer af sig selv. Det er det rejtige.

Lene har osse vån her og faaet lidt engang i Vinter.

Naa, det skulde jeg ha vidst!

Men En skulde selv gaa lidt omkring og se til dem En før har gaaet og været Sygeplejerske ved, se om de trængte til Hjælp igen. Kunde a bare faa Stunder. A har endda saa møj at ta vare, Knud, siden a blev gift og kom ind i Gaarden. Alt det En har faaet og bøvl med. Det er sletitt som før, a tykkes a kund faa Tid til ålting. Nu har a faaet Mand og Børn og Tjenestfolk og Smaakræ — a har min Glæde af at sørge for dem ål — men de fattige dem naar a itt mier. Knud du kund hjælp mig!

Hjælpe dig med det, Karen, det kan je ikke. Men jeg kan ta mig paa at styre den Kasse alene.

Nej Tak min Ven, saa ved a hvordan det gaar. Du sætter det tilside paa den nemmest og billigst Maade.

Ja, saadan bærer je mig altid ad.

Undtavn naar do trækker Køer hjem, jen for jen, og itt tar og kobler dem sammen! lo Karen.

Knud tog mod Spydigheden med et lille Nik. Han vidste godt, at det hed sig at være *lettere* at koble Kvæget i en Drift som Jyderne gjorde, men han fandt det ligegodt *nemmere* at purre hele Gaardens Mandskab ud, naar Køerne skulde trækkes hjem — saa var man fri for at staa og rinke alt det Kotøjr op ved Sammenkoblingen.

Det er kanske nok den besværligste Maade! svarede han. Men det er ligodt nemmere, naar vi er flere om Arbejdet. Ja, vi to kan ikke trække Kvæg tilsammen, og du har vel nok „Moralen“ paa din Side, naar du faar dem under Behandling og kobler dem først inden du trækker dem til Krybben. Men je bliver nu ved mit.

Det er itt nok med „Moralen“, svarede hun alvorligt. A vil ha dig med Knud, naar a skal ha med Mennesker at gøre. Saa blyver a ikke tungsindig deraf. Det kræver godt Mod at gaa i Vejrgabet!

Efter mange Overvejelser og lange Raadslagninger mellem Folketingsmand Kresten Wollesen og hans Kone endte det med, at de blev enige om at sælge den ene af Gaardene.

Kresten vilde nødig, for Stordriften tiltalte ham, og Gaardene laa ypperligt for samlet Drift. Det gav osse en vis Myndighed at være Sognets største Jorddrot. Men han kunde ikke afstaa sit Mandat for at blive hjemme og passe Gaardene. Og Forholdene med Arbejdskraften var rent umulige i denne By, hvor ingen vilde arbejde — hvor „den sjællandske Syge“ ligefrem var blevet rødmosset Naturlighed. — Saa kunde han jo forpagte Gaarden bort, men det vidste han vilde blive Kilden til stadige Ærgelser.

Kresten udviklede Stillingen for Kesten, og hun tog det rigtig kønt og alvorligt og hørte længe paa ham. Men tilsidst siger hun:

Du skal sælle. Dig fik jeg jo, fordi jeg ikke vilde ha to Gaarde. Ellers havde jeg faaet Knud, vi var jo bestemt for hinanden og skulde ha lagt Gaardene sammen. Men jeg syntes det var saa kedelig — og saa skrev jeg til dig, og saa kom du og købte Nilavses Gaard — og en Gaard er nok at ha. Je vil være Gaardkvinde og itte Proprietærmadam.

— Vel bette Mugger,[1] saa kan du sælle hvadfor en af Gaardene du vil. A skal afstej nu i Ettemeje. Do maa sjel raade. A ved do kan!

Kesten for sammen i Skræk: Er du tosset Mand, skal je handle med Ejendom. Nej ikke for aldrig ded!

Kresten lo: Ja a vidste te a ku jag dig en Skræk i Livet, bette Kesten. A skal nok sørge for en Køber. Kommer han og a itt er hjæmme kan do val gi ham en Bid Brød.

Ja, svarede Kesten lettet. Ded ka je! Ok hvor blev je dog forkøset!

Se se, drillede Kresten, a ku helles hovs den Tid, do itt var saa ræd for at sætte en bette Gaardhandel igang — da do skrøv te mæ, at Nilavs ville sælle. Det Brøv har a skam endno.

Okja, den Tid turde man vove at skikke Bud efter en Jyde for at gaa i Spænd med ham. Men saa gav je osse Myndigheden fra mig .... for du skal bruge meget af den Slavs, Far — og ded ka je li dig for. Der er aldrig et Kriv saa usselt som et sølle Mandfolk der itte tør raade sig selv. Og nu siger je ikke et Muk mer, du sæller hvikken af Gaardene ded passer dig at komme av med, enten den du købte for min Skyld eller den du fik med mig.

Saa gik Kesten ud i sit Bryggers og lod Spandene klingre.

— — Fjorten Dage efter kunde Nilavs paa sin sædvanlige Rundtur med et lille Vend ind hos Kesten

[1] Mugger, gammelt østjysk: Mor.

faa Nyheden at vide før nogen anden, at Gaarden var solgt. Hans Gaard.

Nilavs blev helt underlig tilpas. Han glemte at spørge efter, hvem der havde købt den. Alting blev saa fremmed for ham. Ligesom da han var til stort Vækkelsesmøde engang for flere Aar siden. Næsten som han ikke kendte sine egne gamle Træsko.

Saa-aa, dev' dov aparde, sku Gurend sælles. Vå han solgt. Ja, hvorfor ikke ded. Ded var vel lovligt. En Mand kan sælle, naar det er han vil —

Nilavs stoppede Pibe, og han tændte, men kunde ikke faa Ild, for Piben var ikke krasset ud. Kesten skænkede en sød Snaps, og hun skænkede en til. Hun var nærved at fortryde paa det, at de netop havde solgt den Gaard. Og da Nilavs rakte hende Haanden og sa: Farvel Kesten! blev hun underlig tilmode, men forstod straks, at han ikke tænkte paa evig Adskillelse, det var blot den højtideligste Stemning. Da han var gaaet saa hun, at han havde glemt sin Støttekæp, som han ikke havde kunnet undvære i mange Aar.

— Nilavs trissede rundt paa Gaden mellem Gaardene.

Mon han skulde fortælle det til nogen, Nyheden? Ja, hvadfor noget, han vidste jo ingenting. Hvad skulde saa andre vide det for. De skulde ikke ha det og rende med, Sladderkællingerne.

Nilavs stod stille og spyttede foragtelig ved Tanken om Folks Nysgærrighed.

Det var ellers ikke paa den Maade han i sin Tid havde solgt sin Gaard, at han skulde være til Nar

bagefter, at hans Efterfølger skulde rende fra Stedet og Gaarden komme i Handelen. Nilavs havde ærlig og redelig givet Gaarden fra sig paa saa læmpelige Vilkaar, at Jyden kunde blive der, og i den Mening at han vilde og undplav mæ *skulde* blive der.

Om Gaarden nu gik i Handel og skulde skifte Ejer hvert andet Aar — ligesom Udflyttergaarden ved Rørmose — Tanken gjorde ham gnistrende harm og ond i Sindet.

Kunde han nu træffe den Rigsdagsstodder skulde han sige ham noget andet! —

Men der var en Ting, han vilde spørge Kesten om. Saa gik han tilbage.

. . . Det var ded, Kesten: hvem hår køvt Gurind.

Fik jeg itte fortalt dig ded, Nilavs. Ja, det er smænd en Fynbo. Han hedder Karl Jørgensen. Kresten havde truffet ham i Køvenhavn. Han gik paa Landbrugsskole eller saadan noget.

Nø—h . . .

Han var en Tur herude i Paasken, du hus'er vel nok vi havde fremmede — og han havde særlig Mod paa din Gaard, han mente, at den Lod var den bedste, og saa var den osse saa kønt firkantet, og saa syntes han Gaarden laa saa rart lunt nøre i Haven, og han sa osse, at Bygningerne var lidt gamle undtagen Staldlængen, som Kresten byggede op, men de kunde godt bruges, han vilde da ikke ha revet noget nør . . . .

Denne Lovtale var digtet af Kesten selv. Hun vidste hvad der kunde være Nilavs til Trøst, og hun kendte

hans Æresfølelse, der ikke gjaldt hans Person, men hans Gaard.

Ja, han havde rejtnok et fåle Mod paa din Gaard, Nilavs! vedblev hun. Saa han bliver her nok, han fik den osse paa gode Vilkaar.

Hmn, brummede Nilavs. Saa—aa, han var fra Fyn, det var helt morsomt, først en Jyde og saa en Fynbo, de vil alle ha den Gaard!

Ja, der hjalp smænd hverken Løn eller Bøn førend han fik den!

Nilavs gik igen paa Vandring — og tog sin glemte Støttekæp med.

Han var trøstet, men harm var han nu engang blevet, og naar det, som sjældent var, hændte ham, blev Harmen siddende længe, selv om den kunde gaa over i en mere rolig Hu end det første Arrigskab.

Han var vranten. Han saa sig om efter noget at blive gal paa.

Der var ikke andet end Knud Povlens Dreng, der gik og fløjtede ude paa Møddingen.

Hvad gaar du der og hvisser etter, din Satens Unge! raabte han.

Drengen for sammen, men da han saa det var Nilavs, stak han i at grine.

Nilavs gik videre og tænkte sig om.

Der var kanske de der var værre stillet end han, naar den Gaard blev solgt. Hvordan vilde Mads Vejrgav nu bære sig ad med at snyde sig Høstdage fra ... nu kom han und plav mæ nok til at gaa paa Bondearbejde, den Aalestanger —. Ja, hvorfor skulde heller Nilavs

være den eneste, saa Folk bare skulde snakke om: hvad mon nu Nilavs siger til ded? Nej det var godt, der blev flere om Smærten. Han holdt ikke af at være ene, han havde aldrig været den eneste nogetsteds i Byens Lav, han vilde ikke være al-ene om dette heller.

Nu vilde han se ud til Mads Vejrgav.

Det var Solskinsvejr, og Markerne grønnedes, Stranden skinnede, og Vejen var helt hvid derudad.

Mads Vejrgav sad og solede sig. Saa fint var Vejret at han sang, han brummede en gammel Vise:

„I Sjælland hos en Bunde var der Bryllupsfest,
Aksel og skøn Inger, de var der som Gæst —
Gæsterne saa fage, hjemad monne drage . . .“

— Saa du mener, du ska til Gildes, afbrød Nilavs. Ja, det var dengang je solgte Gaard, at der var Gildes.

Det maa vi sige! svarede Mads, at du gjorde et rejtig Gildes for store og smaa . . .

Men ded bliver der nok itte dennegang!

Mads lettede sig op paa Knæ: Er Gaarden solgt igen?

Ja, hæ hæ hæ —

Til hvem?

Det er nok in øver fra ded åent Land.

En Jyde.

Det er und plav mæ bleved til en Fynbo dennegang.

— Der var et Øjebliks Tavshed. Saa sagde Nilavs: Nu skal du nok til at gaa paa Abede, Mads.

Ska je?

Ja, mener du, at du kan blive ved at slippe med at komme et Par Dave i Slaatiden og tjene Høstgilde.

Nej, du skal se, du kommer nok til at gøre dine fjorten Dave i Høsten ... hvis ellers han lar dig blive ved Huset — for du ved jo nok, I har ingen Ret mere!

Je skal vise jer allesammen, hvad Ret je hår. Je har Hævdsret.

Hæhæhæ.

Ja, du kan grine ... men laan mig de Par Hundrede, saa je kan købe Grunden. Huset er da vort fra gammel Tid ... du skal nok faa Renter. Her er Aal i Aar.

Renter. Nej, hverken lidt eller mæjed.

— Du kunde ha gied mig den Plet Jord, da du solgte Gaarden.

Hnæj, der vå itte noget sku tås frå dengang. Der fulgte med, hvad der hørte Gurind te. Ded ku itte være åent. Der blev jo staaende baar Bordskav og Klokke og Kar og Baller og en halv Favn Brænde — saanen hvad den nye Mand sku bruge. Je ved nok de handler anneledens nu. De er færed at skrave Kalken af Væggene og tå med, men saadan handler je und plav mæ itte. Hva der hører sig te, ded skal følle med. Du faar snakke dig tilrette med den ny Mand, Mads Vejrgav, nu ved du ded. Kæve har du nok av, og du er itte bange for at slide paa den. Du mener at Munden holder nok Bavdelen ud — som de siger.

Saa gik Nilavs tilbage, og han grundede videre over Sagen.

Det var kedeligt nok, om Mads skulde komme fra Huset. Men Nilavs vilde ikke ha nogensomhelst Pengesager med ham. Nej, han vilde aldrig hjælpe Mads til at blive Selvejer. Mads kunde skikke sig og

gøre sine Høstdage som Loven bød. Dem var det Sognets Ret at faa, Husmænds Høstdage til Gaardenes Drift. Mads skulde bøje sig. — Hvordan mon det vilde se ud? Det blev nok værd at se paa. Lad ske hvad der skal. Efter Jyden kommer en Fynbo — lad det gaa sin Gang. Nilavs vilde se til.

Han følte sig helt trøstet og oplivet i Haab om en god Sommer for sine Interesser, der ikke netop var landbrugstekniske.

Saa naaede han hjem til Aftægtshuset paa Toften. Derinde gik Muenses Maren og styrede alt for ham med fast og sikker Haand. Hun havde været Nilavses Husholderske i mange Aar, mens han havde Gaarden og nu senere. Hun var ogsaa ud af Gaardmandsslægt, for hendes Farfar havde haft Gaarden der var Nabo til Nilavs, og naar Nilavses Far havde været Oldermand et Aar, saa bar han ved Aarskifte Byhornet ind i Nabogaarden til Niels Mogensen, Marens Farfar, som skulde være Oldermand næste Aar. Men saadan blev det ikke ved at gaa, Marens Far Mogens Nielsen var et Pus, og han kunde ikke blive ved Gaarden, Maren maatte ud at tjene — og nu var Gaarden ude af Familien, og Familien var svundet ind, nogen døde i Fattigdom og nogen rejst til Amerika. Maren var tilbage, og hun havde aldrig været udensogns.

Maren og Nilavs de havde været saadan lidt „årleant“ i deres unge Dage — hvordan det saa gik, det blev aldrig til Giftermaal. Vel var Maren ikke køn, hun var rødhaaret og fregnet og hun snøvlede, men enhver har sit: derfor kunde de nok ha faaet hin-

anden, naar kuns Maren havde haft noget af Guld og Gods til at fylde ind i den gamle Gaard, for det skal der til i et ret Ægteskab for Gaard og Sogn. Men Maren havde blot et Par gode Næver, og dem havde hun redelig brugt i sin Tid i Nilavses Tjeneste.

Hun skulde ikkeheller have gjort det for ingenting. Maren var en halv Snes Aar yngre end Nilavs, og hun kom ikke til at staa tomhændet, naar han engang faldt væk — om osse hun ikke fik alt det der var, for Sognefogedens Kesten, der nu var gift med Jyden, hun var af Nilavs Slægt, og hun skulde ha sin Del.

— Da Nilavs havde sat sig indenfor Døren i Lænestolen og pustet lidt, snøvlede Maren:

Hår du set den ny Mand?

Er ha kommed?

Jov for lidt seen. Sekken pænd Mand — ång og fin med Kravetøj og blanke Støvler. Han kom cyklendes, og Cyklen skinnede langt bort, og saa sprank han av lisom en Røg.

Jaja, du hår altidens hat et godt Syn for Ståsen, Maren.

Maren saa paa ham og rummede hele hans Person og det meste af hans Levned i ett Blik, og hendes tørre blaa Øjne blev mindre, somom hun smilte: Hmnm! sa hun.

Saa satte hun en Pande med Stegeflæsk, der svømmede i Fedt og et Fad Kartofler og et Par flade Lerskaale ind paa Bordet.

Nu er ded Madtid.

Saa fik de Mad. Da de omtrent havde faaet det

Stykke Arbejde tilside — Nilavs sad og sled i en Flæskesvær, som han ikke kunde faa Magt med — sa han, idet han smed Sværen i Lerskaalen:

Maren, hvis nu at den ny Mand han itte vil fæste Jord til Mads Vejrgav, for Mads skal nok træffe at støde ham for Hovedet, og saa, hvis at Mads kunde køve Stykket derude, hvis det nu sku træffe sig at gaa saa vidt — sku vi saa lige tå og laane ham et Par Sedler . . .?

Maren sad og gloede paa Kartoffelpillingen og samlede den sammen i sin hule Haand.

Vil du laane Mads Penge maa du hellere laane ham alle de du hår. Før bliver han itte fornøjed.

Nilavs sad og lurede lidt — sukkede dybt: Ja, ded er und plav'm et sandt Ord, Maren.

Hun nikkede og saa ud som hun vilde græde, men det blev til et bredt Grin. Da samlede hun rask Resterne af Maaltidet og gik ud.

Nilavs pustede. Aajaja, hvor er je dov bleved trædt og foråsed i denne Dav. Nu er je tidig te en rejtig lang Meddessøvn . . . aajaja!

V

Boline havde sagt sin Plads op hos Sognefogedens og skulde hjem til Maj.

Saadan vilde Lene Vildøv ha det, og saadan vilde Anders Tidligfar ha det, og Mads Vejrgav havde ikke straks haft noget at indvende, for Pigebarnet kunde der altid være Brug for indendørs, og han ventede hun kunde blive Sypige — saa var det ikke hende der rendte efter Gaardmandskonerne, men lige det omvendte!

Men vred blev han for Alvor, da han hørte at Boline havde faaet et stort Stykke Roelugning paa Akkord.

Slaveri. Ligge der og slaske i Jorden og krybe paa Knæene Række op og Række ned for en storsnudet Bonde der ikke selv vilde gøre sit Arbejde. — Der var Penge at tjene! Det er der gærne, naar man vil krybe paa Knæerne. Nej dette var det værste der endnu var hittet paa, og derfor havde de andre Steder Polakker til det. Men Polakkerne var ikke kommen ind i Sognet endnu. Det var bedre for Bønderne, om de kunde faa deres egne Folk gjort til Slaver ....

Mads Vejrgav og Nilavs var enige. De sad en hel Eftermiddag og skiftedes til at sige: Ja, det er hule hæje mæ et sandt Ord, Nilavs. Ja, det er und plav'm rejtig noek, Mads.

Men Lene sa endelig, da hun et Par Dage havde overhørt alt hvad der blev sagt om den Sag:

Tøsen skal hjem til sit Bårn. Og vi ka itte føde hende. Nu maa hun arbejde for to. Saa ka de tjattede Tøser lave det saadan for sig, at de kan beholde deres Ungdom og Mødom, mens de har den. Hendes er forbi.

Anders Tidligfar var grædefærdig over al den Snak han maatte høre, naar han om Aftenen kom hjem for at se til sin Dreng. Anders gravede Dræningsgrøfter, saa hans spinkle Krop sank helt sammen. Alt hvad han kunde sige til sit Forsvar var: Vi skuld jo se te vi kund naa frem og hold Bryllup.

Det stod paa nogle Dage med Spektakler. Mads havde fisket godt med Foraarsaal i sine tre Ruser, saa han var ikke „nem at binde Rumpen op paa“. Han havde nok Raad til at la Boline lære at sy —

Saa kom Boline hjem nogle Dage ind i Maj. Hun havde taget Petrees Plads, indtil der var kommen en ny Pige. Petree som ventede sig sidst i Maaneden og Boline, som allerede havde faaet Drengen, som Skæbnen vilde, indrettede sig hyggeligt i Lenes Øverstestue, og Boline sa til sin Far:

Ded ka aldrig nytte en eneste Bitte du skaver dig, Morfar, for jeg skal nok raade mig selv. Tag du og pas Drengen og hjælp Mor lidt, jeg kan itte gaa herhjemme og høre paa jer Sludder. I Morgen skal jeg op til Karen Sognefogeds og vaske, og i næste Uge skal jeg i Roerne. — Sypige, siger du: Sypige, ja det var sku osse noget at gi sig til, naar man itte er krøvlsk.

Mads maatte bide i det sure Ævle og ta Drengen paa Armen og slaa sig til Ro som Morfar.

Det har du godt av, sa Lene.

— —

En Aften kom Anders kørende — stoltere end Sognefogeden med de blankbrune — men Anders kom kørende med en Barnevogn. Fragtmanden havde købt den i Købstaden. Den skinnede af Lak og Nikkel, og der var en Kalesje til at slaa op, det var et Mesterværk at se.

Lene brød ud i Undren: Ihjadov, er du en Greve?

A er en Arbesmand! svarede Anders stolt.

Mads nød Synet i nogen Afstand. Han var ikke tilbøjelig til nogen Udtalelse paa Forhaand. En saadan flot Optræden var vel til at skælde ud over, men iøvrigt faldt den noget i Traad med Mads Vejrgavs politiske Mening. Hvorfor skal ikke Smaafolk være kørende?

Boline jublede med Drengen paa Armen og prøvede hvordan han kunde ligge i Vognen.

Men Petree stod inde i Øverstestuen ved det aabne Vindu, og hun græd. For hendes „Mand“ tænkte vist ikke paa at købe Barnevogn. Hvad han tjente, det gik nok til Skovbal — og endda uden at hun var med!

Tredve Kroner, sa Anders. Tredve Kroner, men I behøver itt at være ræd, den er betål.

Mads vendte dem Ryggen og gik ned ved Stranden. Spændingen var ovre. Vognen stod der, og betalt var den. Lige rent ud. Drengen, Tidligfar, var ikke engang blevet den betroet! —

Boline tog sin Sommerhat paa og ordnede sit Tøj.

Anders fik ikke Tid til at hæge sig lidt, han maatte staa og holde paa Barnet, han fik blot banket Leret af sine Træsko. Saa kørte Boline og Anders ud med Vognen. Hun skød den bagfra, og han trak i den forreste Hank. Solen stod og var ved at gaa ned, men biede lidt fordi den skulde straale i Nikkelhjulene.

— Hvor ku du dog hitte paa ded? sa Boline, ør af Stadsen.

To ded ku en vel snår hitt po. No ka do ta Drengen med dig, naar do skal i Roerne, saa kan han sove i Vognen.

Den er næsten alt for fin! svarede hun med et modsigende Smil.

Det bæjst er itt for godt — naarensti do no passer po, at itt den ruster, for det kan 'en jo nok . . .

Ja-a . . . . Boline tog sit Ansvar let.

— De kørte om ad en Markvej, som førte til Stranden mod Nord. Der var stille og ensomt. Solen sank. Den røde Glød laa fladt over Vandet i Vest.

Hvor det da er en køn Aften! sa Anders lykkelig. Og saa stille. Hør Frøerne!

Ja, Toserne gorper! svarede Boline.

Taagerne steg langsomt over Engene ved Stranden. Luften stod stille og tættedes. Jorden var blød og emmet af Dug. Det var alt som en dvælende Lykke.

De standsede omsider ved et Gærde, hvor en vild Rosenbusk og nogle Slaaentorn endnu stod vinternøgne med enkelte grønne Brist under den graa Bark.

Her tog Boline Drengen paa Skødet, aabnede for Brystet og lod ham drikke. Anders laa ved hendes Fod

og saa paa Drengen, som tog saa kraftig til sig af det spæde stærke Bryst der skød levende ud af hendes blaa Bomuldstrøje. Det groede frem af Svøb som en Blomsterknop.

— Da sukkede Anders pludselig: Ja, det er godt vi fik Vognen, — men der skal møj mier til.

Hun trak Barnet nærmere ind til sig: Aa vi behøver ikke saameget, min Ven!

Kund vi endda snår naa frem til at hold Bryllup.

Ja ku vi båre. Naar vi havde et Hus. Der er jo ingen Stue tilleje.

A vild no helst ha lidt Jord til.

Hvor sku vi faa det fra?

En kan faa Statslaan nu. Men der skal og Penge til at faa det. Og a er jo itt gue Venner med de stuer Bønder. A vil itt ha nue hverken af Sognefogeden eller Rigsdagsmanden. A hår så et til dem, a skal vis dem, hvem a er. De har ondt i sinde med mig, siden a tient dem og gjorde dem imod. Men a skal faa Jord ilyvl, det skal a viss dem.

Boline saa ud over Stranden. Med sin frie Arm pegede hun ud, hvor Solen var gaaet ned, og hvor den sidste Glans laa som et kobberbrunt Spænde i Synsrandens blaa Bælte.

Anders, derude paa Bunden af Stranden siger de der ligger et Ravbjerg. Far har fortalt det saa tit, det er noget fra gammel Tid. Mens vi var smaa hittede vi meget Rav. Det kom ude fra Ravbjærget, sa Far. Hvem der kunde hitte det Bjærg og hugge store Klumper af det, de kunde blive rige, for Rav er dyrt, naar

det er store Stykker. Jeg fik engang en halv Krone for et Stykke saa stort som et Dueæg.

Anders smilede: Jamen, hvordan skulde a komme derud og derned, min Pige?

Han rejste sig og rankede sig. Den spædlemmede duknakkede Dreng var stor og stærk. Han hævede Armen og pegede i modsat Retning af Ravbjærget, ud over Markerne.

Nej, a vil ha Jord, a vil ha mîn Ret, og a vil tjen Brødet til os po vort eget Sted!

Boline tog Drengen fra Brystet og lagde ham i Vognen, kyssede Anders og hægtede sit Kjoleliv.

Nu gaar vi hjem, sa hun, for det bliver koldt, for Drengen.

Han holdt hende i sine Arme og lagde sit Hoved paa hendes Haar.

Havde vi endda et Hjem!

Det faar vi vel nok, sa hun rask, det faar da alle Folk. Og vi er itte saa gamle endnu. —

Saa trak de Vognen over noget udyrket Strandgræsning tilbage til Vejrgabet.

Anders havde haft det Uheld, at han var kommen galt ind i Sognet. Fra samme By i Jylland som Kresten Wollesen kom han for at tjene ham. Men Anders viste sig hurtig at være en slet Karakter. Han var opsætsig, han svarede igen, det maatte han ikke gøre. Tilsidst for det onde saadan op i ham, at han sa rent ud til Kresten, at han, Knægten, kunde faa møj mere ud af

Jorden, hvis den var hans. Anders vilde være klogere end Rigsdagsmanden — og denne parlamenterede ikke uden hvor han var nødt til det, han sa sin Karl op til Skiftedag.

Saa kom Anders over til Sognefogeden Knud Povlen.

Nu havde Knud jo faaet at vide, at Knægten var storkroet, og han havde sin stadige Plaser af at drille ham. En Vintermorgen de mugede i Stalden havde Anders læsset Børen topfuld. — Det er bedre, du tar og kører den ud, Dreng! sa Knud til Tjenestedrengen, en stor, stærk Tamp — for vor Kål kan vist itte. — Da foer Anders til og huggede sin Husbond med Greben. Det var en let Sag for Knud at slaa Greben fra den spinkle Knøs.

Sognefogeden forstod at han var gaaet for vidt med at tirre, men blev dog vred, mindre over Slaget der ikke skadede ham, end over at saadan et Skravl til Karl ikke kunde la sig drille uden at blive hidsig. Han talte siden knapt et Ord til Anders.

Karen Sognefogeds prøvede paa at faa det jævnet. Anders skulde komme ind hos Sognefogeden og be om godt Vejr. Anders bandede Nej, han havde et haardt Sind, og der var ondt i ham.

Næste Skiftedag kom han af Plads. Saa var det Aar gaaet, og han var nitten Aar, nærved tyve og skulde giftes og kunde ikke blive det. Var der ikke andet ivejen kunde han snart naa de tyve, men han vilde ha Jord. Han skulde vise de store Bønder, at han kunde blive Mand i Sognet ved Siden af dem.

Nu gik Anders paa Arbejde ved hvadsomhelst.

Han sparede sig ikke, og han ødte ingenting. Men stikken kunde han være og nem at gøre gal. Saa sloges han, men blev han ikke drillet og tirret for stærkt, var han let god igen og hurtig til at glemme. Han sa nødig Nej til at hjælpe, var trofast mod sine Venner og skikkelig mod enhver der ikke æggede ham til at hade — men hade kunde han.

Anders Tidligfar var en fri Mand og skulde vel naa at komme ivej, om han blot kunde undgaa to Ting. Den ene Ting saa han selv, det var Herregaarden. Hos Bønderne kunde han ikke rigtig falde ilave, men paa Søbyholm vilde han ikke hen, for kom han først dær kom han aldrig videre. Der førte en Vej hen, men der førte ingen derfra. Herregaarden sløvede Evnerne og slukkede Viljen.

Den anden Ting Anders skulde undgaa saa ikke han, men hans Svigermor, Lene Vildøv. Hun vidste at Anders paa sit løse Arbejde førte Brændevinsflasken med i Madkassen. Maden fik han jo smurt hos Lene, og i et Karlekammer med en tom Seng havde han Lov til at bo, mens Dræningsarbejdet varede. Middagsmaden fik han oftest ingen af. Det strænge Arbejde og den tørre slappe Kost krævede en halv Pægl om Dagen. Det var Vejen nedad Bakke. Lene vidste det, men sa ingenting. Hvad kunde det hjælpe. Karlen skulde slide, Opstrammeren var nødvendig, gav den ikke Næring saa gav den Mod, og det er næsten det vigtigste for en Grøftegraver.

Om de to Børn dog snart kunde faa noget for dem selv! tænkte Lene. Han holder ikke længe til detteher.

— —

Lene Vildøv, Per Jydes Lene, vidste hvad det var. Hendes Far, den stakkels Per Jyde, var kommen fra Jylland ligesom Anders, blev knækket ved løst Arbejde og havnede i Usseldom paa en Herregaard. Hendes Mor var født paa Herregaarden, Malkepige og Malkekone til sin Død. Lene voksede op blandt de fattiges fattigste, dem der kun skal lyde, og dem der skal glemme alt. Hun mindedes saa sjældent hvad der var sket i hendes Ungdom. Sin Far og sin Mor havde hun kun set et Par Gange siden sit Bryllup. Hun vidste at Moderen var død, men om sin Far, der arbejdede syv Mil herfra, havde hun intet hørt i flere Aar. Det gjaldt kun om at glemme, for at holde Modet til at leve. Der var ingen Lykke ved at mødes og ingen Glæde ved at mindes, blandt dem hvem Dagen og Vejen, Nuet, maatte være alt.

Men naar hun saa Anders, steg Minderne uhyggeligt frem.

Saa huskede hun, hvordan hun osse engang havde været ilter og foset til sin Malkespand, saa Mælken spildtes. Men hun havde haft Forstand til at bøje sig og — bedre sig: vende det døve Øre til, da Eder og Skældsord susede over hende.

Hun mindedes hist og her, kun spredte og fattige Træk. Det døve Øre, som hun havde haft Brug for hele Livet, havde sløvet hendes Huskesans. Men hun havde denne tunge lønlige Viden som ingen lysende Træk har nødig for at blive klar.

Anders maatte hjælpes. Det var Prøven værd. Kanske vidste hun Vejen. Lene var vant til at snakke med

Gaardmandskonerne oppe i Byen. Naar det kneb med Føden ude i Vejrgabet, saa sneg Lene sig op i Gaardene, mens Mads var ude. Hun havde et stort Forklæde paa, det var løftet op, naar hun vendte tilbage. Der var baade Brød og Sul. Gaardmandskonerne kendte Lene.

Før Højtiderne gik altid fattige Kvinder og „bad om“. Sul og Sigtebrød skulde de ha. Der kom ogsaa nogen udensogns fra, men om dem blev der sagt, at de var sletikke fattige, nej de fødte et Par store Grise op hvert Aar med det Brød de tiggede sammen.

Men det vidste man om Lene, at det var ikke til Grise, men til Børn hun tiggede. Det „kendte“ man hende for, og Lene gik aldrig tomhændet. Gaardmandskonerne savnede hende, naar det varede for længe inden hun kom, hende kunde de snakke med om næsten alting og spørge om Raad for Smaabørn og høre nyt om Bysens Piger. —

En Dag saa Lene indenfor til Kesten Rigsdagsmands. I Køkkenet fik de en Kop Kaffe hun og Kesten. Det plejede de jo at faa. Og saa fik Kesten lidt at vide om, hvordan det stod til med Pigerne og deres Kærester og deres Børn. Siden Kesten selv havde Børn interesserede andres Børn hende ligesaameget som forhen andres Kærester.

Ja, det er sørreligt med de stakkels Unger de sætter i Verden og ingen Får vil kendes ved! sukkede Lene. Men er det saa næsten itte en Harm, naar Fåren vil givte sig med Moren heller end gærne — og itte ser Udvej til det.

Hvem er ded? spurgte Kesten.

Ja, jeg tænker jo mest paa Anders og Boline. Nu fylder han tyve.

Ska de ha flere!

Itte endnu da, saavidt jeg ved.

Jamen saa bier de vel lidt.

Ded bliver de nødt til, hvis itte han kan faa en Smule for sig selv.

Ded bliver vel itte nemt! mente Kesten.

Ja, ser du, Kesten, jeg kom jo i Tanker om, at din Mand gjorde Mads saadan et mageløst godt Tilbud engang først paa Foraaret. — Men vi ved jo nok hvordan Mads er — han er itte anderledes. Hvis saadan et Tilbud blev givet Anders?

Ded gør der nok itte fra Krestens Side av. Han mener itte noget rejtig om Annes. Og det var jo osse en skidt Dreng til at svåre igen, dengang han var her.

Ok, han er blevet meget klogere, siden han blev Fåer. Tror du iligevel itte det kunde la sig gøre at snakke til Kresten om det. Bare om at faa et Statslaan.

Jeg kan sige dig Lene, hvad han vil svåre vos. Han siger kuns: den der ikke forstaar at lyde kan hellerikke faa noget at byde.

— Lene drak Kaffen. Kesten pakkede et Stykke Sul ind i Papir:

Og ded kan vel osse være rejtig nok! vedblev hun.

Okjaja, sukkede Lene. Men der er jo somme der skal lyde saa gruelig meget for at faa en bar lille Bitte at byde over. — Farvel Kesten og mange Tak skal du ha!

Lad mig nu se, du hus'er at sige til Boline hun kommer herop med den ny Vogn og Drengen, at je ka se, om han trivs lisom min.

— — Da Lene kom ud i Stakhaven puttede hun Flæsket i sin store Skørtelomme og strøg Forklædet pænt ned. Saa gik hun et lille Vend ind til Karen Sognefogeds.

— Det var endda godt du kom, Lene, sa Karen. A har tænkt paa jer de sidste Dage. Hvordan er det med Petree, hvornaar er hendes Tid?

Hun venter sig sidst i denne Maaned, sa Lene — men vi ved nok: En Pige og en Kvie det er itte til at regne med, de kan komme før de ventes...

Har I nu, hvad I skal bruge?

Lene glattede sig Forklæde omhyggeligt: Ska je sige Sandheden, saa er det smaat med Lærredet.

Jaja, mumlede Karen. Føden kan I vel ha.

Vi maa itte klage, naar itte vi er hardt nødt til det.

Saa skænkede Karen Kaffe.

Boline gaar vel i Roerne.

Ja, hun gør saamænd, og Drengen tar hun med. Hun har osse faat Børnevogn.

Nej se da. Saa kan et jo sagt gaa.

Med hende gaar det nok. Hun er itte af den Slavs der tår sig Verden nær, naar båre hun ka faa en rød Fer i Hatten... nej ded er værre med ham.

Er'et da nu gal igen?

Itte saadan galt. Han er det releste Mandfolk nogen kan faa at trækkes med, han er smænd meget for go til hende. For hun *er* en rejtig Fløjte! Købte hun ikke Cykle ifjor endda jeg sa til hende: hvad kan det

hjælpe du har en Cykle, kan du smide en Cykle i Sengen og lægge dig paa. — Og da saa Tiden kom, den kommer jo, det ved vi, saa havde hun ikke en Trævl andet end Kjolen og Overstykket. Je er kommet afsted lisom hun, men je havde dog samlet mig en Sengs Klæer. Og hvem tror du der maatte skaffe ėn Dyne til hende, ja for vi havde kuns een — det maatte sku Anders, han tog lige op til Køvsteden og køvte den i en Botek. Je hår alder set Mage til Dyne, saa fin. Saadan er han.

Men det er da rart Lene. Saa blyver alt nok godt for dem.

Nej! svarede Lene. Ded bliver itte godt. For saadan bliver han itte ved at være. Det gode slides av, naar man skal slæve som han maa hver Dav.

Er'et da *saa* haardt?

Kan det være andet. Skal han skaffe hvad der skal til og lægge en Bitte tilside for at komme fremad, saa maa han ta Akkordarbejde og slide og slæve paa det skarpe Liv. Og naar han bliver trædt — Folk bliver jo trædte av og til — saa skal han ha sig en Stivert og saa mærker han en skønne Dav, at han ligegodt ingen Vegne kommer i det — og saa tar han to. Siden gaar det som det bedst kan nør ad Banken, og saa hår vi Daven og Vejen og alle de Brydderier der kan ligge paa den. Ja, den Historie har man set saamange Gange.

... Skulde han ikke gaa ind i en Afholdsforening?

Ded ku han jo godt. Men hvorlænge er Adam i Paradis. Nej ku han gaa ind i en Forening, hvor de ingen Mad skulde ha, saa naaede han vel at lægge de

sekshundrede Kroner tilside, som han skal være Ejer af for at faa Statslaan. For jeg skal sige vos, Annes han hører itte til de Folk der holder mange Aar til det haardeste, han er itte lemmet[1] nok. Nej, men kunde han faa lidt for sig selv, skal jeg love for, han blev en Mand inden ret mange Aar.

Ja, da var'et godt om det kunde ske.

— Lene tav lidt og drak af sin Kaffe. — Saa sa hun dæmpet:

Mener du ded ku la sig gøre at snakke til Sognefogeden for ham?

— A ved saa møj, Lene, at Knud er itt for at gaa i Kavtion. Og saa husker du val, at Anders slog paa Sognefogeden, mens han tjente her. Nu tror a saamænd itt Knud saadan bærer Nag til ham — men det maa vist itt se ud som det var hel glemt.

Lene sukkede dybt: At den sølle Knæjt osse skulde komme saa galt afsted og gøre saa gruelig en Ting.

Jaja, Lene, der kund da være det der var værre!

Lene sukkede igen og satte Koppen fra sig:

Det var værst for ham, Karen!

— Da Lene gik havde hun en lille Pakke Lærred under Armen.

Har I Brug for mig til den Tid kan I sende Bud, hviskede Karen — sig det til Petree.

Lene takkede.

Da hun kom udenfor Haven stod hun lidt og tænkte, bandt sit Livsjal fastere i Knude paa Ryggen, klemte den lille Pakke tæt ind til sig og mumlede.

---

[1] sværlemmet.

Nu vidste hun nok hvad hun vilde. Skønt det kunde være paa Tide at komme hjem til Børnene — det skumrede stærkt — saa vilde hun hen og snakke med den nye Mand. Det skulde prøves med.

Hun gik lige ind gennem Porten. Her var ingen Mulighed for Smutveje. Ind ad Stuedøren gik hun og bød Godaften. Manden sad ganske alene derinde i en Stol, saavidt hun kunde se, ved et Skrivebord. Han var nok noget lært! Ligemeget, han maatte vel være til at komme til Hovedet paa. —

Se noget videre i Tusmørket kunde hun ikke, men hun havde en Følelse af, at her var blevet fint — om ikke rigtigt fornemt, men saadan at man ligesom blev lidt blu af det.

... Je kommer for at spørge, om du (hun var nærved at sige De, men det var da aldrig Skik i Bondehjem) — om du havde Brug for at faa passet Krætur ude paa Strandengene, for vi boer derude i ded de kalder Vejrgavet — og i Nilavses Tid og i Kresten Olens Tid har vi gærne flyttet og passet Kvæg derude. Hvis det er at du nu har Brug for det, kunde vi jo godt blive ved?

Jamen, ded ku da være remele! svarede den ny Mand. Sid ner og la vos snak om et... Naa, du er deru'e fra. Det er jo et Fæstehus.

Ded er det nok, svarede Lene. Men Huset er da vort eget.

Ja, ja, Bygningen den er jer, det er remele nok, og det er og det bedste, naar det kan være saadan. Ded er aldrig saa rart med et Lejehus. Nej, detteher er

saadan en net Maade at ha det paa, det er næsten ligsaagodt som Selveje.

Lene fandt, at hun kunde la være at svare.

Hvormeget plejer I saa van at faa for at passe Kvæget derude?

Det er noget der retter sig etter lisom Aaret er — — og lisom at Mads har gjort Høstdage til . . . Hvis det kuns er paa Strandgræsset vi flytter saa faar vi en halv Snes Kroner, men hvis der er ny Kløver paa Strandmarken og jeg flytter Køer der, og sommetider har jeg malket, saa faar vi noget mere — saadan lisom det passer Manden at gi:

Ja, din Mand gaar vel osse paa Abeje?

Nej, ded er itte større, for han maa jo gaa ved Fiskeriet, men vor Svoger[1] Annes . . . jo han gaar ved hvadsomhelst. Han vilde osse nok ha Stedet engang, hvis han ku faa lidt mere Jord køvt til, eller hvordan det nu ku blive, for der er knapt nok Arbede for en rask Mand til hele Aaret.

Naa, Ajes! svarede den ny Mand. Det er ham der er med at dræjne for Tien — han er en rask Maen til sit Abed — en adræt Kal har jeg set. Ja, det kunde være en hel Fornøjelse, naar saan en ung Maen kunde komme fremad — — — og han har noet at begynde med, baade Kone og Barn . . . kanske Udsigt til det næste . . . ja Ajes er en rask Maen, det varer nok itte længe for ham.

Je vil da bee til, ded maa våre lidt endnu! sa Lene.

Haabe — det ka vi og maa vi, naar vi spiller i

[1] Svigersøn.

Lotteriet, ja . . . men se, det vi snakkede om, kommer vi jo nok tilrette med paa en Maade, og ellers har vi det saanemt, vi kan snakke med hinanden, naar det passer os, saa faar vi nok Resultat af det — og je ska til enhver Ti vise mig laajal . . .

Lene rejste sig og sa Godnat. Det var blevet helt mørkt, og hun vidste knap hvad det var de sad og snakkede om. Det var som der ikke fandtes andre Mennesker i Huset — saa tyst og stille.

Men da hun gik hjemad ude i Blæsten, der strøg imod hende ind gennem Vejrgabet, og hun stred frem derudad, tænkte hun stadigt: Hvad var det han sa, det kunstige Ord: laajal. Hvad er laajal for noget. Det er vist noget rart og pænt. Hun prøvede paa at sige det højt og fik Halsen fuld af Blæst.

Alting følte hun saa trykkende.

Her rendte hun rundt og tiggede sammen og „bad om". Hun kunde ynke sig selv, men hun „maatte ikke klage". Føden havde de. Folk var gode imod hende . . . saa venlige og saa flinke . . . og sikke kønt de allesammen kunde snakke . . . de havde lært noget, det havde hun ikke.

Hun følte sig saa ringe og saa knuget af alt.

. . . Det var helt godt at tænke paa, hun skulde hjem og skænds med Mads. Det gav nok ikke Resultat og det var vist ikke rigtigt laajalt . . men det var aldrig trykkende. Saa vilde hun glemme alt det andet.

Hun gav sig til at le ganske stille ind i Stormen.

VI

Der var det mærkelige ved denne ny Mand, at man mærkede saa lidt til ham.

Der var ikke noget at sige paa ham. Der var hellerikke noget at sige om ham.

Han var nok en meget ordenlig Mand.

Naar han traf Folk, saa hilste han — kunde osse snakke lidt skulde det være — men passede ellers sig selv. Der var kommet god Orden i Gaarden. Om det saa var i Haven saa var der baade revet og rent. Han havde alstillens noget at ta sig til, og ledig saa man ham sjældent. Men han gik saa stille med det.

De sa han var farlig godt lært. Han havde nok været paa flere Skoler.

Han kom tilbys alene. Husholderske fik han straks, en ældre Pige fra Fyn.

Der var ingen der snakkede om ham eller hans Sager. Det var ikke som da hans Formand, Jyden, kom tilbys og tog fat paa at rydde op og rive gamle Længer ned. Han kom i Folkesnakken straks. Der var noget at lægge Mærke til, noget at skose og noget at rose. Her var ingenting at sige, andet end at Manden var en mæjed årdeli Mand.

Det var knap nok alle vidste hvad han hed. Han

hed ellers Karl Rasmus Jørgensen og var altsaa ovre fra Fyens Land.

Hvordan han saa egentlig havde hittet hertil, det kunde vel være værd at vide, men ingen gjorde sig større Ulejlighed for at faa det opspurgt eller blot faa lavet en Historie om det.

— Det kom sig helt tilfældig en Gang Rigsdagsmanden spurgte Sognefogeden, hvad de syntes om den ny Mand, og Sognefogeden svarede Joo — hvad andet skulde han sige — men saa fik han isinde at spørge: Hvordan kunde du nu faa hittet en Fynbo? Du er vel itte blevet bange for Jyderne.

Da var det val itt en Gaard for en Jyde at rejse herover at købe.

Hvorfor ikke ded? Skulde den være for god nu?

Ja, der mangler itt andet end den skal pudses lidt op. Og det kan vi itt være over.

Knud sukkede. Saa er nok osse den rejtige Mand kommet til. Har du kendt ham længe?

Nej a kender itt stuer til ham. Hans Farbror er valgt for Odense Amts 9. Kreds. Og saa saadan og saadan. Vi har været i Udvalg sammen. Vi la Raad op om Brodersønnen. Der gik Politik i Sagen. — — Han er osse saa møj en pæne ung Mand. Han har vån baade paa Højskole og paa Landbrugsskole. Ham kan I nok ha no Fornøwels o!

Naa-aa, mumlede Knud. Der var nu ellers mere Grin ved dig dengang du kom.

Jaja, si no ad. Du plejer itt at mangle nue at grine o, Sognefoged. Hvad sæjer Nilavs til sin ny Afløser.

Nilavs — han gaar rundt om Gaarden og kigger ind ad Glugger og Lemme, hvor han kan slippe afsted med det. Han har vist itte rejtig bestemmet sig til, hvad han skal mene endnu:

Endsaa do? — Skal han prøves i det offentlige med Tillidshverv. Lissom en anden?

Deres Øjne mødtes smilende.

Je tror nu, *han* skal ha Lov til at prøve sig selv! svarede Knud. Han kommer nok, skal vi se!

Saa blev der ikke talt mere om det.

— —

Der var kommen en ny Lærer til Byen. Gamle Hansen havde taget sin Afsked, og unge Hansen, Sønnen, havde faaet Embedet. Da unge Hansen var et meget lovende og dygtigt ungt Menneske med en meget udmærket „Karakter", første Karakter til Eksamen, var det ganske naturligt, at han skulde virke til Gavn ikke blot i Skolen, men i Folket, højne dets Aand, frigøre det indestængte Sognesyn og bære Bud om, hvad der var oppe i Tiden.

Sognet havde ingen klar Forstaaelse af, at unge Hansen var kaldet dertil. Der var den Vanskelighed, at man havde kendt ham fra Dreng, fra før han fik „Karakter" og blev til den han nu var. Man forstod ikke rigtig, at han var en anden, og at hans Stilling nu maatte være den ledendes. Man var saa tilbøjelig til at lade det blive ved det gamle. Mange sagde Du — lad gaa at nogle endogsaa sa Jens Vilhelm, naar man dog vilde tage Hensyn til den højere Dannelse og lade den indvirke paa Sæder og Skikke i Sognet. Thi Eksamen for-

pligter. Men Folk er ofte ligegyldige for deres eget Vel. Og Sans for Dannelse havde egentlig ingen der var født i Landslev Sogn — undtagen altsaa unge Hansen. — Mange andre Steder greb man med Glæde Oplysningen. — Landsleverne var et trevent Folkefærd.

Men kaldet følte han sig, kaldet var han og Kaldet var godt. Unge Hansen kunde ikke flytte. Han maatte blive og virke — paa hvem?

Hvad nyttede det at tale med Sognefogeden eller Nilavs eller de andre. Der var Rigsdagsmanden. Han var bleven saa verdensklog. —

Men Karl Jørgensen, den ny Mand, var endnu ikke ødelagt af landslevsk Sløvhed. Han var desuden en ret oplyst Mand, som unge Hansen godt kunde komme sammen med.

Karl Jørgensen satte selv Pris paa Dannelse. Han fandt, at unge Hansen var en net Mand. De begyndte at ryge Aftenpibe sammen og tale om Avisnyt. De holdt „Politiken“ tilsammen. Skønt de paa ingen Maade var Fritænkere. De vilde bare „følge med“ og se Verdens Ondskab og Forstokkethed lige i Øjnene. — Det var egentligt lidt smaat med Forargelserne. Det var ikke nær hver Dag der var noget at faa fat paa — og det kunde der godt ha været til den Kvartalspris ....

De sad i Lærerens Lysthus og talte om Ungdomsbevægelser, og de sad paa Karl Jørgensens smukke nye Havebænk ved Stengrotten, han havde faaet rejst, og talte om Venstres Fremtid. I enkelte Stunder lod de sig henrive af Johannes Jørgensens Digte og Georg Brandes Samlede Skrifter. Der var Grøde. —

— Nilavs gik udenfor Hegnet og lurede. Han sa til Knud, at de var nok ved at lave en af dessehersens Højskoler hvor Folk blev opvakt. — Saa faar je und plav'm osse at se, hvordan det ser ud, sa han. Men da Knud sa, at saa skulde alle Ungkarlene, ogsaa de gamle, paa Skolen, blev Nilavs gal.

— —

Det Aar var der et farligt Bras i Byen.

Først havde Frelsens Hær holdt Møde med Piber og Trommer ude ved Stranden, og det skulde ha været saa nydeligt at høre paa detteher Spil.

Saa havde Missionen i al Almindelighed været der med et Par Møder.

Præsten holdt Bibellæsning hveranden Tirsdag. Pigemøde var der i Præstegaarden hver Onsdag med Thevand og „Skralderbasser", som Folkeviddet nævnte Præstegaardens Tvebakker i Modsætning til bløde Boller, „Basser", der ikke skraldede.

Der havde været en at tale om Plantningssagen. To humoristiske Oplæsere. Et Karusel ved Gadekæret. Tre folkelige Foredrag i Forsamlingshuset. Fire Sigøjnere med Hunde. En Kone med Viser til Salg, en Mand med Harmonikaspil. En ydre Missionær fra Indien. En Afholdstaler. En Lirekassemand. Foruden alle de der ligefrem sa, at de var paa Rejsen ...

Nu skulde der være Grundlovsfest.

Det var ikke Landslevernes Skyld. De kunde klare sig foruden. Men den socialistiske Forening i Stationsbyen havde planlagt Sommerfest ved Stranden paa Grundlovsdagen.

Husmand Lars Peter Larsen fra Ulkevad skulde tale — og hvilke andre som derefter vilde tage Ordet.

I Søby Skov holdt Venstres Ungdom Grundlovsfest. Der talte baade Pastor Frandsen fra Nissebjerg og Pastor Jensen fra Mørke.

„Vor egen Rigsdavsmand“ holdt sig hjemme — eller rettere paa Rigsdagen. Han var ikke meget for Folkefest og skikkede helst et Par gejstlige Mænd ud ved slig Lejlighed.

Nu kunde Folk saa komme hvor de helst vilde. De fleste blev jo alligevel hjemme. Og de der kom saa ikke ud til at de var kommet godvillig.

De vidste, og det vidste alle og enhver, at der burde gøres Stads af den „store Gave der er givet det danske Folk“. Men som Almue følte de ingen stor Taknemlighed over at der var „givet“ dem en Bitte Ret i deres eget Land.

De gik med jævnt Mod til Grundlovsfest. Den Dag skal osse overstaas.

Landsleverne umagede sig ikke helt til Søby Skov, men en Del af dem gik ned i Vejrgabet for at se hvad der skulde gaa for sig.

Man sa at den ny Mand Karl Jørgensen ikke havde villet sætte sig imod, at der blev holdt Socialistfest paa hans Strandgræsning. Det var det første man havde *hørt* om den Mand.

— Nede ved Stranden smældede en tre fire Nationers Flag samt et Par Fagforeningsfaner internationalt fra nogle svajende oprejste Lægter. En sortskæget Mand gik og solgte røde Viser. Der var samlet henved

et Hundrede Mennesker, hvoraf over Halvdelen var Industriarbejdere.

Det var dem der sang, og det lød prægtigt udover Stranden.

. . . „op til Kamp af jer Dvale
til den allersidste Dyst.
Og Internationale
slaar Bro fra Kyst til Kyst" —

Det Omkvæd fik Mads Vejrgav lært. Han stod og holdt fast ved en af de farligst svajende Flagstænger og brummede med saa godt han kunde. For detteher lød alligevel af noget. Det var det med at slaa Bro . . . men hvad var det der skulde slaa Bro . . . indernationale . . . ja, over til Fyn og Jylland . . . og saa ta alle Smaafolk med, Nationen indad! Det var netop noget for Mads. — Til den allersidste Dyst! Saa var det vel gjort og overstaaet med det samme!

Mads Vejrgav ønskede blot at Visen var længer, for nu kunde han Omkvædet.

Men saa begyndte de paa en anden, om de store der trykkede de smaa — det kender vi! — men det var ellers ikke at se paa Sangerne, for der var ikke en Bonde i Landslev Sogn der kunde presse dem hverken i Kød eller Klæder, Urkæde eller Fingerringe . . . De sang ligegodt om at Sulten hærger det fattige Hjem. Det var det Mads saatit havde sagt, og rigtig var det . . . men man skal alligevel ikke spotte!

Saa stod Husmanden frem for at tale. Han rømmede sig først tilstrækkeligt, og saa begyndte han ordentligvis paa, at det danske Folk havde faaet en Gave. Et

kostbart Klenådium, sa han. Folkets Frihed. Og nu skal jeg saa jævnt og ligefrem som det er mig muligt gi jer en Forstaaelse af dette Klednådium som vi hår i al vor Edlendighed. For der er megen Edlændighed her i Verden. Og Venstre har ikker opfyldt sit Prågram. Abserlut ikker!

Han talte — jævnt og ligefrem — i saa blomstrende Vendinger, som han kunde opdrive, om Undertrykkelse og Uret. Han svang Lyrikkens halvvisne Blomstervasekost for et nyt Samfunds Lykke. Ordene gled fra ham, let som de var laant. Først da han naaede Kvindevalgretten var det Lars Peter Larsen der stod og fortalte om den Støtte en Husmand har af sin Kvinde, og den Ret hun har til at lægge Raad med ham ogsaa for Land og Rige. Hun var sin Mands Arbejdsfælle, og hun vidste hvad det var at bygge et Hjem med de allermindste Midler — hun skulde med i Raadet og om muligt vække sin sløvede Mand. Hun skulde være med til at give Love der krævede Løn for Arbejde og Ære for Sliddet. — Og han endte med et Leve for: et godt og *høggeligt* Samfund.

Anders kom cyklende i fuld Fart fra Søby Skov, hvor han havde hørt Præsterne, og han kom tidsnok til at høre det meste af hvad Husmanden sa. Da Talen var endt sprang Anders op paa Talerstolen og udbrød:

No hår a hørt tov Præjster i Søby Skov, og a hår hørt hvad Lars Peter Larsen kund sæj vos. A sæjer, han var långt den bæjst. Præjsterne de forstoer no

sletingenting af detteher i Dav. De hår åller prøvt at være bland de smo. De snakker som vi hår åltìng saa møj rele med en nøj Grundlov. Men den kan itt føe vos. Vi vil ha Jord — som Lars Peter Larsen han så — Jord vil vi ha for vort eget Slid og til vor egen Kræfter, vi vil itt ålti gi de anner vor Kraft. Vi har Kuen og Bøen, manne af os da — og det er val itt en Frue til at spøg med, men det er en Kuen til vor Hjælp og vor Hjem ... det er Livet om at gøre, vi vil ha Jord! —

Der var stille i Vejrgabet, da Anders talte. Langtborte susede det fra Havet, de hvidgraa Sommerskyer sejlede højt, Bølgerne faldt tyst ind mod Stranden.

Der blev ikke leet, da han tav.

Nu rejste Mylderet sig. Folk stod op fra Græsset, hvor de laa. Kammerater fra Stationsbyen, Partifæller, trykkede Anderses Hænder.

Yderst i Kredsen stod Sognefogeden. Han var ikke veltilpas, og det ærgrede ham. Han kunde ha blevet hjemme. Men dette som nu kom indenfor Sognet maatte han se —

Mads Vejrgav kom hen til ham.

Hæ, Sognefoged, vilde du nu'tte ønske der var et Hul saa stort at du ku putte vos i det allesammen.

Sognefogeden grinte lumsk: Jo, hvis du vil være med til at grave det Hul, Mads Vejrgav.

Mads spyttede. Nej, det er for varmt at grave. — Mon Nilavs er her?

Trænger du til at snakke med ham?

Nu kom Karen Sognefogeds. Hun tog sin Mand under Armen og sa til Mads.

Det var godt nok, om nuer af hvad her blev sagt kund blyv sand.

Mads saa paa dem begge to, og hans Øjne smilede.

Alt hvad de snakker om allesammen allevegne hvor de præker til — Folket, det er Slæv og Ret for Slæv og Ære for Slæv og Penge for Slæv, til hvers egen Lomme.

Ja, det er sandt, Mads! svarede Sognefogeden.

Saa skiltes de.

— —

Paa Hjemvejen fra Vejrgabet til Byen fulgtes Karl Jørgensen og Lærer Hansen.

Aaja, aaja, ad den Vej kunde der muligvis blive sat Liv i Folket! sa Hansen. Jeg mener naturligvis, naar det blev grebet rigtigt, i kristelig Aand. Jeg tror osse at ha hørt Tale om Kristelig Socialisme. Ja, Socialismen har Oplysningstanken i sig. Den vil hæve Mennesket ved Oplysning — men det gælder kuns om at gøre det rigtigt, og det er sandelig ikke blot Gaardmændene det gælder om at vække her i vort Folk.

Nej, der skal jo ikke være mere Ret for den ene end som for den anden! svarede Karl langsomt. Vi skulde bare se at faa det bedst mulige u' a' det hele.

De underste Lag bør hæves. Oplyses. Dygtiggøres. Kultiveres. Tvungen Efterskole, det vil Socialismen. Jeg tror næsten en god Lærer inderst inde altid er lidt Socialist — Diciplin maa der til. Orden, Omtanke, Fremgang, Udvikling, højere Syn. Saa kommer de

bedre Kaar af sig selv. Vi skal udrydde Almuen. Staten har Brug for Borgere der kan blive pligttro og ævnerige Embedsmænd hver i sin Plads — ikke for en treven og søvnig Almue. Ned med Almuen, bort med Fortiden. Vi vil skabe Fremtiden med fast og sikker Haand, den oplyste Vilje er Tidens Hersker!

Ja, vi kan snildt blive enige om, at der er meget som at der skulde dannes lidt paa, svarede Karl. — — Men jeg tror, vi kommer til at ta det saadan med Læmpe. — Se nu har de holdt Fest paa min Grønsvær i Dag — saa haaber jeg de vil arbejde for mig en anden Dag . . . han strøg en Tændstik til Piben og pustede et Par Røgskyer bort: — Vi maa passe paa det Spørgsmaal om Jord. Det er vistnok et svært omfattende Spørgsmaal. Og det er nok ikke til at slippe u'enom. Hverken for lidt eller meget. Det kan blive slemt nok for Landbruget at faa Arbejdskraft . . . men naar bare vi tar Forholdene — saadan laajalt . . .

Hvad saa? spurgte Hansen.

Saa skal vi nok naa at faa dem stillet, som de passer! svarede Karl hastigt og dæmpet.

Han stoppede Piben i Lommen og gik rask fremad med dukket Hoved — som havde han et Maal etsteds forude.

Hansen drev bagefter.

I Vejrgabet var der Fest den Aften. Anders Tidligfar holdt sin Tale om igen flere Gange med nye Indlæg og Udfald. Boline var ligestraks skrækslagen, siden gnaven over hans Optræden. Hun mente Folk vilde

grine ad ham, om ikke de gjorde det med det samme saa bagefter, naar Mødet skulde drøftes. Men efterhaands som Anders talte og „lagde ud“ for dem derhjemme, syntes hun mere og mere om det. — Lene Vildøv var lutter Øre og stolt over sin Dreng. Mads Vejrgav drak Kaffepuns med Kongerne, den lille Fugl og Lillesøren. De skiftedes til at skose og ægge Anders for at ha stadig Underholdning.

— Nu maa du drikke og klinke med vos, mens du er i vort Lav, du bliver nok snårt for stor til at være blandt saanne Kåle! sa den lille Fugl.

Hva mener do?

Han mener vel du bliver Gaardmand! sa Lillesøren.

Gir du saa en Daler i Davleje om Vinteren? spurgte Fredrik.

Du aflyser vel itte Jagten? kom det fra Kristjan.

— I sku itte grine af, at nogen vil tale for Smaafolk! sa Lene. Kvæghoveder har vi nok av.

Ja, og Kællingesludder! sa Mads. Hvad talte han for andet end sig sæl.

Kunde du itte kloges af det, Far! haanlo Boline.

A mener itt min Sag kan skilles ud fra jer! raabte Anders.

Næj, je ku osse godt li at være Bunde! drævede Lillesøren.

— Men je vil itte være Statshusmand! Mads slog i Bordet, saa Kopperne sprang i Vejret. Og je vil itte være Bundeslæv. Og je vil hule hæjemæ itte være i nogen Klasse eller Underklasse. Men jeg vil være lige i Lavet med hvemsomhelst og lisom det passer

mæ. — Og saa „vil je blæse hele Verden en Vals: Kongen er min Landsmand!“ Saadan sa min Farfår altid. Og ham fik de itte gjort umyndig.

Jamen, det er vi! raabte Anders. Vi er umyndige, og derfor taler a som a gør!

Det hår vi altidens væt! sukkede Lillesøren.

Kristjan, som nu følte Trang til at sige noget endnu kraftigere, rejste sig i sin fulde Højde og slog Nakken mod Bjælken:

Naar vi båre respeterer Øvrigheden saa ka vi ....

Ded hår du aldrig gjort, din Skovtiv! sa Fredrik.

Holdkæft.

Da'tte for dig.

Du ka gærne møde.

Je itte bange for dig!

— Ud med jer! skreg Lene.

Den lille Fugl var parat ved Døren. Men de to Konger sad roligt og kiggede i Kopperne.

Je er den unde knusemæ ligeglad sa Kristjan, for je har ingen Børn at betale til.

Nej, men naar du træffer et fattigt Bårn gir du det gærne en Skilling, for du ved aldrig om ded itte er dit eget.

Der er ingen skal raave etter mig: Far, gi mig nye Træskoer! Je er en fri Mands Søn i et frit Land ....

Saa ka du vel osse være med til at sætte Arbejdslønnen op? sa Lillesøren.

Ded ka je godt. Lige hvornær det skal være.

Saa melder vi vos ind i Arbejdsmændenes Fagforening! raabte Anders, hoppede op paa en Komode, sad

og dinglede med Benene. Lene og Boline for til og reddede en broget Blomstervase der stod og smykkede Huset til Fest med tre Gyldenlakker og en Dusk Ambra. Nærensti vi vil, saa vinder vi Sejren! skreg han.

... Dansken har Sejren vundet, Hurra, Hurra! sang Kongerne.

Stemningen havde vendt sig. Nu var der drillet nok.

Du er en Mand i Menigheden, Anders! raabte Fredrik.

„Dig ka je li, for dig ka je tæve, laan mig en Daler!" skreg Kristjan.

Vi klemmer Bonden for en Husmandskrone[1] mer om Daven!

Vi er med paa de nye Syvogtyveører!

Der kan I se, sa den lille Fugl. Det var sku dov godt je sørrede for vi fik „Socialisten" herud i Dav —

Mads sad og skulede. Han havde altid været den værste Socialist. Det syntes næsten som Tiden løb fra ham — for dettehersens her var han ikke med paa.

De andre sad og snakkede nok saa fredeligt om hvilke Ugærninger der kunde ske. Det var saa nemt at være Konger, naar man ikke personligt skulde slaas, men bare lade Spetaklerne udvikle sig og foregaa uhindret ....

Anders sad med Armen om Halsen paa Kong Kristjan og forklarede — Fredrik laa ind over Bordet og hørte til, Lillesøren stak Hovedet ind imellem dem. Men Fuglen undersøgte Kopperne ....

Lene puffede til Mads: Du sidder saa stille, Far. — Raav højt, som du plejer Mads Vejrgav!

[1] En Halvtredsøre.

Han rejste sig op og gik hen ved Sengen: Nej, vor Mor, hvis je var Bunde saa skulde je snakke nu, mens Tid er, men je tier stille, for je er Mads Vejrgav. Ser du itte, Lene, at nu er de opvakt og lige til at tå med et rask Tag. De kan køves med en Husmandskrone. Saanen nogen Skidtsakker. De er bløde som en Lort. Naar nu Herren vilde snakke lidt godt for sine Tjenere saa græd de for ham.

De vil bare ha lidt til sig sæl, hver for sig. De ved itte hvad det er de snakker om. Jord og Jord og Husmandslodder og højere Davleje. Nej det er hele Sognet vi skal vinde!

Det er sandt, Mads. Men vi to, hvad skal vi, naar Jorden vi bygger paa itte er vor.

Lønligt tog han hendes Haand.

Vi kommer kanske til at pille Væggene ned og samle Taget sammen og flytte herfra, Mor!

Ja, Mads, og saa har vi to Gaarde ivente: Fattiggaarden og Kirkegaarden ....

— Saa trak Mads Vejrgav Klæderne af og gik i Seng — og saa var Grundlovsfesten forbi.

VI

Karl Jørgensen gik stille hjemme i sin Gaard og puslede med et og andet — altid virksom og aldrig svedt. Der var meget at udrette, naar der skulde være rent og net allevegne, men han naaede det omend med næppe .... for der var dog altid nogle Straa der laa og flød, og noget Ukrudt stak frem — det saarede hans Blik. I Marken kunde der ogsaa peges paa mange Ting, der kunde være nettere. Men han naaede det vel, for han skulde ha Magten over det hele. — Det var ellers en god Gaard.

Han manglede en Kone, blev der sagt. Selv sa han det ikke, men han vidste jo, hvor der gik en til ham. En Gang først i Juni gjorde han en lille Rejse over til Fyens Land, og saa fik han hende. —

Det var i Sommerens glade Tid. Syrenerne blomstrede i Nilavses gamle Havehegn.

Der blev snakket lidt om Giftermaalet, en Ugestid. Det kom noget bag paa Bysens Folk. Og saa er det Skik, efter gammel Snak, at de der gifter sig skal lastes, men roses de der dør.

Og saa var der ikke mere at sige om Karl Jørgensen end at han giftede sig ligesom andre. Det var saa rele

med det. Og saadanne Folk med en god Gaard de kunde jo sagtens! ....

— Kristjane var en køn Pige — Kone var hun nu. Blankbrunt Haar og fintrødmet Ansigt, dybe graa Øjne og et blødt tænksomt Væsen.

Hun blev vel modtaget. Baade Kirsten Rigsdagsmands og Karen Sognefogeds havde pyntet med Blomster i Huset, da Brudeparret kom. Naboerne blev indbudt til en lille Sammenkomst for at se Brudegaverne. Og saa tog de unge Folk fat paa det Arbejde der laa for dem. Kristjane gik ind til et stort Hus — velordnet var det ingenlunde, og Hjælpen hun havde af Tjenestefolk var ikke meget værd.

Karl havde ogsaa andet at tænke paa end Hvedebrødsdage. Ihvorvel han aldrig glemte at tage Hensyn til Livets gode Sider — det havde mange andre der ikke var saa rede og ligetil som ønskeligt for en nygift Mand der holdt af stille Hygge og Tanker ad lige Vej — de blev nødt til at sno sig, Tankerne.

Nu stod han overfor det vanskelige Spørgsmaal om øget Folkehold, hvis Gaarden skulde drives efter bedste Mønster. Den Sag havde sine to Sider, en praktisk og en ideel. Ingen af dem lod Karl ude af Syne.

Han skulde ha gjort Arbejdet, det var et, og Arbejdet skulde gøres som hans eget: stille, lyst, festligt, det var et andet. Mennesker skulde han bruge til sit egoistiske Slid — men han vidste at Mennesker trængte til Lys og Glæde. Han mindedes altid sin Højskoletid, hvor de sang:

Jeg har følt jeg har kun hjemme,
dær hvor Sang og Glæde boer.
Genlyd af min Ungdoms Stemme,
altid følger mig paa Jo-o-ord,
altid følger mig paa Jord!

Og saadan *maatte* han synge, naar han skulde ha spændt sine Kræfter. — Det bitre Smil og det træske Grin kunde han ikke med. Han vilde undgaa al den Slags, som han syntes der ikke var helt fri for at være en Del af her i Sognet. —

Han vilde se at overvinde Vanskelighederne, som nok skulde vise sig. Uden Larm og Støj maatte hans Virken være og hans Vilje staa frem. Og siden han fik en Vilje havde han ogsaa altid faaet sin Vilje med hvad han vilde. Sin Vilje skulde han ha.

— —

Efter Middagshvil var Karl Jørgensen gaaet ud til Strandengene for at se til Kvæget, som Lene Vildøv passede. Han gik og tænkte paa flere Ting imellem og lyttede til Fuglesang. Lærken kvidrede og Gøgen kukkede. Det var blevet en dejlig Sommer. Der gik Sol og Grøde helt igennem ens Krop og varmede Rygmarven. I saadan et Vejr maaatte alting lysne og trives. —

Han lukkede Laagen op til Indhegningen, hvor Ungkvæget gik løst. Græsset var endnu rigeligt. Ved Brønden stod fyldte Vandtruge. Ja, Lene passede at Kvæget havde rigelig Drikke.

Nu vilde han snakke lidt med Folkene i Vejrgabet .... der var det med de Høstdage som skulde gøres. De var hans Ret. Og Høet var snart tjenligt til at slaaes.

Lene Vildøv sad alene i Stuen og bandt Hose, da han kom ind. Mads var ved Garnene, Boline i Roerne, men Petree laa i Barselseng i Øverstestuen, hvorfra der lød spæde Klynk og Vuggegænger i Gulvet. Døren stod aaben derind. Solskinnet flimrede i begge Stuer. Petrees lyse Stemme tav, da hun hørte fremmede Trin.

Godav, sa Karl. Je va ue og se paa Engen. Saa vild je da hilse paa jer herinde med det samme. Ja, Græsset staar godt, Lene, og Kallene ser osse rejtig pæne ud.

Det er noen svær goe Kalle, svarede Lene. Ja, Mads er itte hjemme. — Du vil kaske stoppe Piben om.

Jotak. Hvordan har I det ellers. I har nok faaet smaa herude, har je hørt.

Ja, vi har — og det er saagu itte første Gang.

Er det en Dreng eller en Pige.

Ded er bleved til en Dreng. Vil du se ham.

Ja, ded kunde je da nok li.

— Dær legger di bæge to! sa Lene og viste ham ind ad den aabne Dør.

Petree havde taget Barnet op i sin Arm.

Ja, det er da rejti net, sa Karl og smilede til dem. Saadan en Dreng skulde vi jo osse se at faa os. Naar man nu kunde ha Held med sig, inden man bliver alt for gammel! — Og Moeren ser jo osse godt ud — du har det nok godt!

Petree løftede Hovedet lidt fra Puden. Je hår alder hat ded saa godt før! sa hun.

Jaja, min Pige! mumlede Lene og trak lidt i Dynen. Ded var smaat med dig de første Dave. — Og saa rendte Præsten her og prækede om hendes Synder .... je

maatte sku lige rent ud sige til Pastoren, at hun ku'tte døje ded. Og han vilde daarlig nok tro mig. Saanen en! sa han. Men hun er da'tte mere en Ko end hans egen.

Det er da vist ellers en god Præst! mente Karl.

Han ka være skrap nok! svarede Lene. Men je bryder mæ nu itte om ham i Basselaffærer.

Karl tog sin Pung op og stak en Tokrone ind ved Drengens Svøb:

Værsgo, min lille Dreng, den skal du ha . . . og saa skal je se at skaffe en Legekammerat til dig . . . ha ha . . . .

Petree takkede. Karl gav hende Haanden og gik. I Forstuedøren sa han dæmpet til Lene: Du kunde se ind til os en Avtensti — med Spanden, eller om du vil ha et Stykke Sul. — Jeg vilde nok snakke med dig. Du skulde vel ikke kunne skaffe mig et Par unge Folk — ja, vi kan snakke om det, det haster jo ikke saa stærkt. Vi faar nok en Ordning paa det hele, naar vi gier os lidt fra begge Sider . . . . med Huset og med Jorden — med Høstdagene og detteher Socialisteri. Dig kan man jo snakke med Lene. Og Anders kan jeg rejti godt li — min Kone kunde ha megen Hjælp af Boline, hvis det kunde ordnes saadan — hm. Hvad Lene, nu ser vi ad . . . .

Ja, jeg ska nok komme! nikkede Lene. Vi hitter vel paa Raad for vos allesammen!

Saa gav han Lene Haand og gik.

Lene foer ind til Petree: Det er ligemeget hvad de siger, om saa sletitte de siger noget, for Karl Jørren er nu en rejtig Mand, en Ståsmand at ha med at gøre.

En dejlig Mand, sa Petree. Og han er saa pæn og

ser saa godt ud. — Se! Hun holdt Tokronen ivejret og smilede: Sikken en stor Skilling. — Lene, du skal ha den. Du skal ha den fra Drengen og fra mig.

Sludder, Tøs! snærrede Lene og gik ind ved Vinduet til sin Bindehose.

Den lange Dag laa Boline ude i sine Roer og lugede. Hun havde et stort Stykke paa Akkord, og det skulde holdes rent hele Sommeren. Række paa Række strakte det sig, og de Rækker var som Stjærnerne paa Himlen: „Par om Par, bliver der nogen tilovers saa er det een.“ De strakte sig gennem Lavninger og over Højder, Marken om, og tykt om alle de spæde nyfødte Roeblade vilde Ukrudtet tætte sig og gro. Det skulde luges bort altsammen, og Rækkerne skulde tyndes, at den enkelte Plante kunde faa fri Vækst og gro sig stor til Koens Føde for Mælkens Fedme og Mejeriets Smørtønder.

Boline laa paa Knæene og sled i det med Lænden svaj, Skuldrene fremskudt og Hænderne udstrakt og travle Fingre. Bag den store vilde Rosenbusk i Skellet stod Barnevognen i Skygge og Læ. Boline undte sig kun lidt Hvil, naar hun skulde give Barnet Bryst. Saa spiste hun et Stykke Mad imens. Ostebrød. Hun var egentlig ked af al den Ost ... men hun tænkte ikke saameget paa det, for hun skulde bare skynde sig og tjene Penge. Hun var ligesom Anders — nu tog hun fat for Alvor. Saa gjorde det jo ikke noget, at det var kedeligt, og at hun var graa af Jord. Der var nu allige-

vel noget, hun var glad for ganske alene — det gjorde hende saa stolt og lønlig stærk at mærke: hun havde rigelig med Patte til Drengen. Hun følte sin egen Fryd, naar hun kendte Mælken strømmede til Brysterne . . . og hvor han kunde patte den Dreng. Det var en rejtig Dreng. — Petree derhjemme maatte gi Flaske, det var der ikke noget ved — og saa havde hun ingen Far til Drengen. Jens paa Møllen vilde nok ikke ha Petree alligevel . . . . ?

— Dagen havde været lang, nu var den snart til Ende, og Solen brændte ikke mer, men den tørre lerede Jord var Støv i Overfladen, Støvet sugede sig ind i Huden, Ansigtet blev stramt og Kroppen blev klæbrig, Fødderne var tykke og tunge af Muld. Engang imellem kom der et svagt, svalende Vindpust ude fra Havet.

Naar Solen gik ned skulde Boline hjem og ha Søbemad, som stod siden i Middags.

Men hun vilde vente til Solen var helt nede og alle Folk var gaaet fra Markerne — saa vilde hun gaa ned til Stranden . . . . Vandet var kølende og rent . . . . Stranden var det bedste i Verden.

Da hun kom til Enden af Rækken, rejste hun sig rask, rystede lidt Jord af sit Skørt, strøg en Lok fra Panden og gik hen hvor Barnevognen stod. Hun skød den forved sig nedad Stien mod Stranden.

Her sønden for Vejrgabets Banker var Kysten flad. Hun kunde overse den er langt Stykke, og hun spejdede omhyggeligt og puslede lidt ved den sovende Dreng, før hun med hurtige Hænder kastede de jord-

tunge Klæder paa Tangvolden og løb ud i det dejlige Vand, som havde baade Dagens Solbrand og Nattens mørke Kølighed i sig.

Nu var det helt stille. Smaabølgerne naaede knapt ind til Strandbredden, og der gik kun en sagte Duven som et sovende Aandedrag gennem det blanke Hav, mens Dagslyset svandt langsomt bort i Skyernes mørkere Lød.

Boline dykkede stille ned derude og dæmpede sit Aandedrag for at føle Havets dybe Rislen. Saa skød hun ind imod Bredden og lagde sig i det køligt bløde Sand, i Strandens milde Favn, der gav sin Fred i hendes arbejdsildnede Blod.

Her vilde hun blive længe ....

Men da der kom en Lyd fra Barnevognen var hun deroppe, tog den vaagnede Dreng i sine vaade Arme, lo og løb med ham ned til Vandet. Paa en flad solvarm Sten overskyllede hun hans lille Krop og pludrede sagte med den smilende Unge. — —

Hun havde ikke lagt Mærke til, at der kom en Mand ad Stien oppe fra Roemarken. Han kaldte: Boline er det dig?

... Da gøs hun og blev harmfuld. For han brød hendes Fred, og nu brast Stilheden. Hun var kold og nøgen og ikke ene med sin Strand og sin Dreng. — Der stod en Mand deroppe og kaldte til Strid og Stræb. —

Anders! raabte hun vredt. Bliv væk!

Boline, svarede han og kom nogle Skridt nærmere.

Hun greb en Sten, hun vilde værge sig —

Han standsede og smed sig i Græsset.

— — Et Øjeblik efter havde hun Klæderne paa og var oppe hos ham og kyssede ham.

A trovr te do blev bång, min bette Pige! sa han.

Nej, je blev itte bange, men je blev rejtig gal ... je var ligeved at stritte en Sten etter dig.

Det var da sær.

Ja, det var osse en Skam, je ved itte hvordan det ku være, ded var lisom je drømte ....

Mens han skød Barnevognen gik hun og holdt ham i Haanden.

A kommer ellers med en Nyhed til dig, Boline.

Hvad er den værd?

Et Kys.

Ikke mer?

Ja, no skal du høre. Din Moer har vån inde hos Fynbomanden, og han vilde da saa møj gærne ha, at vi to skulde tjen ham. Saa skuld vi givtes. Han vilde bygge et Hus til os ved Goren, a skuld være Husmand og do skuld hjælpe hans Kone.

Var det det hele?

Tøkkes du itt om'et?

Det var da godt, du itte fik det Kys, for det havde været lige nok for den Nyhed.

Jamen, Boline, saa ka vi da blyv givt.

Nej, du bliver bare itte givt med mig paa den Akkord, bette Får. Hvor kan det indfalde dig at ta mod et jordløst Hus. Du vilde jo altid ha Jord.

Men hvornaar blyver det saa til noet, Boline?

For min Skyld kunde vi ha det ligesaagodt og kan-

ske bedre i et jordløst Hus end med en Huslod, om osse je skulde hjælpe Gaardkvinden lidt. Men saa skulde du gaa og være saadan et Pjok. Den ene Dav holder du store Taler om Jord til vos alle — og den anden Dav gik du gærne paa Fattiggaaarden, naar du bare fik mig med.

A ved endda osse hvordan der er at være, sukkede han. For a er jo født paa en Fattiggaard. Nej, der kommer a åller mier. Og a hår itt opgien at faa Jord, men a tænker, Tiderne kunde blyv bejer, naar der kommer en ny Lov om lettere Adgang til Jord.

Ja, ded forstaar je mig itte paa. Skal vi vente paa bedre Lov, kan vi gærne komme til at vente længe. Men hvis Bonden endda vilde hjælpe vos til en lille Lod, som vi kunde leve paa, naar du gik et Par Dage om Ugen paa Arbejde — saa vilde jeg være med. Og je skal nok ta min Hammel, det kan du tro, min Ven. For jeg tænker sletitte paa Narrestreger mer!

Nej, do er no bleven møj mier alvorlig, min Pige.

Ved du hvad, sa hun oprømt: den Lod der ligger derhjemme, den kan han la vos faa — for de siger jo den hører ham til nu.

Anders gik og grundede og stirrede hen for sig.

Det bæres mig for, vi kan faa manne Brydderier ud af det.

Hvordan det gaar skal jeg nok være med, hviskede hun. Men Jord skal du ha. For det er nødvendigt.

Hun knugede sig ind til ham. Anders, jeg lover dig, at jeg skal aldrig stritte med Sten .... aldrig mer — efter dig. — — —

Boline havde sagt sin Mor, hvad hun mente om Forslaget fra Karl Jørgensen, og Lene havde skældt Tøsen rigtig godt ud — fordi hun lignede sin Far, der altid skulde være storkroet. Men Boline havde ogsaa nogen Lighed med sin Mor og lyttede ikke til alt hvad der blev sagt. Anders skulde være Husmand: det stod fast.

En Søndag lige efter Middag tog Boline sin Hat med de tre Fjer og stak afsted til Byen. Hun vilde selv snakke med Manden i Gaarden. Da hun gik forbi Havegærdet, saa hun Karl Jørgensens unge Kone gaa derinde med en Vandkande. Boline spurgte om Manden var hjemme og sa, at hun var Mads Vejrgavs Datter. Nej lige i Øjeblikket var Karl Jørgensen et Vend i Byen, men Boline skulde komme ind og se Haven — saa kom han nok straks, for de skulde da snart ind og ha Kaffe.

Boline sprang over Gærdet. Det havde hun gjort saa tit før, da hun stjal Nilavses Æbler — men se hvor kønt her var bleven. Og den unge Kone — ja der manglede nok ikke meget i at de kunde være paa Alder sammen — hun tog imod Boline ligesom det var en Gæst der var ventet.

Boline holdt meget af Blomster, syntes hun, selv havde hun ingen. Kristjane plukkede en Buket hun skulde ta med hjem.

Der var saa stille og trygt derinde i den gamle velholdte Bondehave .... en dæmpet Luftning under Løvet. Det mindede Boline om Tystheden ude paa Stranden.

De to unge Kvinder talte blødt og fortroligt som de havde været kendt længe. Boline gjorde sig uvilkaarlig Umag for at synge i Stemmen ligesom Kristjane: Sikke manne Fugle der er herinde i Aar, sa hun.

Ja, saa skulde du høre, som de kan synge om Morgenen, svarede Kristjane. Man kan næsten itte faa Lov til at sove for dem, men vi vil itte af med dem ilel. Og de slemme Katte er helt tovli etter Fugle — jeg har sagt til Karl han skal skyde Katti for je vil itte af med mine Fugle. Og Gøgen han kukker saa dejli ... har du husk og spurgt ham, hvormange Aar det skal vare, Boline?

Han gav bare et eneste lillebitte Kvæk af sig! svarede hun.

Saa lo de begge.

Karl kom opad Gaden med hvid Lærredstrøje og ny Straahat. Han var altid mere net end de andre Bønder. — Saa, nu maa vi ind at sætte Kaffen paa! sa Kristjane.

— Boline fik ikke sagt noget af det hun vilde, altmens de sad og drak Kaffe. De snakkede mest om Sejleture og Robaade. Karl havde saadan Mod paa at sejle, og Kristjane sa, at hun længtes efter at komme ud til Vandet. Ja, Boline skulde nok sørge for, at de kunde faa hendes Fars Jolle — helst en Aften naar det var stille — og saa skulde hun selv ta med, ja og nogle andre Unge, ja det vilde hun gærne — og saa skulde de sidde ude i Jollen og synge. Det lød saa kønt paa Stranden, naar der var stille, sa Kristjane.

Hen paa Eftermiddagen, da Boline rejste sig og skul-

de afsted maatte hun til at sige, hvad hun var kommen efter. Hun stod og drejede Hatten med de lange Fjer. Det var jo det, at Karl Jørgensen havde snakket med hendes Mor om, at hun og Anders skulde komme herop ....

Ja, vi vilde saa gærne ha et Par unge flinke Folk, som vi kunde ha det hyggeligt med, svarede Karl. I skal faa et rejtig net lille Hus herude paa Toften ved Siden af Nilavs. Saa kan Anders være Fodermester ... du kan vel osse hjælpe lidt til med Malkningen?

Nej, malke kan han godt selv. Boline kan faa nok indendørs baade hos mig og hos sig selv, sa Kristjane.

— Ded er ded, at Anders *skal* ha Jord! sa Boline haardt.

Han kan ha det mej mer fret her! svarede Karl.

Jamen han skal nu ha en Lod for sin egen. Saadan er han indrettet. Det kan itte være andet.

Karl tænkte sig lidt om.

Lad os nu se, hvad vi kan gøre ved det, Boline. Nu kan I da prøve det andet først.

Boline satte sin Hat paa Hovedet og sa: Vi givter vos itte, før vi faar en Lod. Det er saa rele med ded!

Jaja, dæmpede Karl. Nu ser vi ad hvad vi kan gøre for jer: naar vi kuns er ræmelige paa begge Sider, saa kommer vi jo nok tilrette.

Du og Anders maa komme herop en Avten, at vi kan faa snakket rejtig med jer om det! sa Kristjane.

Ja, det har du Ret i, min Pige! svarede Karl. I kommer herop og spiser til Aften .... men vi skal ha en Sejltur først.

Boline havde grueligt svært ved at holde sig stejl overfor saa gode Mennesker. Hun greb med Glæde Lejligheden til at blive veg igen. Saa bad hun dem saa mindeligt om, at de skulde komme en af de allerførste Aftener og sejle.

— Men hun havde ikke givet efter i sit Krav. Da hun gik nedad Gaardspladsen vajede hendes Fjer stolt, og hun traadte spændstigt over de toppede Brosten.

Det er rejtig en rask Pige! sa Karl, da de stod og saa efter hende.

Baade rask og flink! sa Kristjane.

VIII

Hvad sønnes du om den ny Mand, Nilavs? sa Sognefogeden, han mente Nilavs havde faaet dannet sig en Mening omsider.

De stod udenfor Sognefogedens Gaard og skuede en ny Radrenser til at køre ind mellem Roerækkerne. Det var et indviklet Apparat.

— Han er nok meget ferm! svarede Nilavs. Han retter und plav'm ellers godt op paa det gamle, og se han fik da osse kalket inden Pinsedav. Ded naa't den åen alder. Denneher han hår ded saanen mere med at rette op, den åen han havde det med at rive nør.

Jamen han bøggede det da op igen.

Vel gjo' han ded. Men ded vå gærne saa uhægeligt at se paa. Han hverken spakt heller han hvidtede . . . men han holder und plav'm noen goe Tåler derinde imod desse hersens Sosalister, de vil osse rive alting nør —

Knud slap begge Tommelfingrene af Ærmegabene og gloede:

Læser du Polletek, Nilavs?

— Nø-h, en lille Kende seen vi hår sæl faat in derind. Og sikke osse Tåler den Jyde kan gøre . . . ded er maesløst . . . Ded er dov en kunstig Tæve at se paa den, naar man rejtig tænker sig! sa Nilavs og sparkede

til Roerenseren, for at lede Samtalen hen i en anden Retning. — Hvis saadan en gik istykker, ku I saa faa den lavet igen?

Ded ku Smeden vel nok gøre, hvis itte det var altfor galt.

Ku Smeden? Ded er dog rasende som Folk bliver klove . . . ja og tossede med, inden man ved av at sige. Har du hørt, Knyd, at Karl Jørren har tilbydt Jyde Annes tusind Kroner om Aaret og frit Hus omme jævn mæ for at være Røjter—Foermester, som de kalder det. Ded er jo et helt Degneembede. Og saa siger de ligodt Nej, Annes og saa Pigebårnet han hår — de vil hå Ejendom. Saadan noget Skidt der itte har Klude paa Raden, de vil hå Sted og lave Gæld. De vil velsate osse være kørendes. Naar man tænker sig: de vil sige nej til tusend Kroner om Aaret. Og i min Tid gik en Mand for to Mark om Daven hele Vinteren, og i min Fåers Tid fik de kuns en Mark. Nej ded er rejtnok itte godt at være Bunde nu. Gudfaderskelovogtak man slap fra ded.

Saanen er Tiderne! sa Knud. Ded ka itte nytte!

Ded et Faen til Tider, at Folk vil køve Jord for Penge de itte hår og aldrig kan faa. Det er dessehersens Sosalister der vil splitte Gaardene ad og rivs om Stumperne. Og saa vil de sætte Splid mellem Folk, saa Folk itte kan styre sig sæl. Men ved du saa hvordan det gaar, Knyd? Saa kommer der en fremmed Magt og tår ded hele og styrer for vos, for ded itte vi ku være enige og styre vos sæl. Ded ska nok passe. Je hår hat megen Morskav av at høre paa Mads Vejr-

gav saadan av og te, men nu bliver ded und'plav'm for galt. Ded er da godt vi hår Kresten Olen derinde. For han kan sige dom noget åent. Ham kommer I til at beholde, hvor han er, han er und plav'm helleritte for go til at sidde derinde ... hvornær skal I ud at køre med den Tæve, Knyd. Nilavs sparkede igen til Roerenseren.

Vi skal prøve den i Morgen.

Saa maa I sørge for, Bæsterne itte faar'en at se, for saa render de fra jer.

— — Nilavs sjokkede ned ad Gaden og ud i Vejrgabet.

Langs med en Række mandshøje Pæle gik Mads og hængte sine Rødspættegarn op og rensede dem for Tang.

Ska du'tte hå saanen en Radrenser til at rive Møj av med — lisom Bønderne? drillede Nilavs.

Sønnes du je plejer at hå ded lisom Bønderne, din gamle Torn!

Du maa ligodt være en velhavende Mand, siden du ka holde Folk, saa Bønderne ingen kan faa.

Bønderne ka ryge ad Helvede til! svarede Mads og blev vred.

Ded blev itte til noget Himmerige for dig, svarede Nilavs. Vår ded itte bedder du snakkede dine Børn for, naar saanen nogen Kåle siger Næj til at tjene i Gurend, hvor I hår hat jer Gang i flere Mands Minde.

Den Myndighed der laa i Nilavses Røst var en Slægtsklage som gjorde Mads stille.

Hvad skal je vel gøre, Nilavs. Ja ka da'tte tæske dem til at tå Pladsen — og je vil hule hæje mæ heller-

itte. — Tjene Bønder, det er der snårt ingen flere der vil — og saa kan vi se, hvad Bønderne vil gøre vos for ded!

Saa er det jer, der ødelægger Landet, skreg Nilavs. Det er jer og ingen andre har Skylden, naar itte vi kan raade vos sæl, og itte faar Lov til ded, for saa vil Tysken raade over vos. Ded bliver Enden. Og vi kommer allesammen i Slaveriet og spinder Tobak, det er de Sosalisters Skyld — og du har væt godt med, din Govs, din Skidtsak du er!

Mads rev Garnets Masker itu, mens han pillede Tang af.

I har traadt paa vos altid, I Bønder! hvæste han.

Vi hår født paa jer altid. Og I er itte mavre.

Je siger, Smaafolk har lisaagodt et Nej, som de store.

Ded Nej er itte bedder end falsk Ed, naar I vil være jer sæl udenfor andre Folk i Sognet.

Nilavs, sa Mads næsten bønligt. Je tror, det er snårt ved at gaa til den rejtige Side ... naar båre Bønderne vilde afstaa noget af den Jord de itte faar drevet som den skulde — saa tror je ...

„Du hår Fjot-Malenes Tro“! svarede Nilavs. „Og du hår altid villet hat dit for dig sæl lisom Skidt-Ole.“ [1]

Saa gik han ad Byen til.

Det var Midaftenstid. Mads havde været sulten. Men nu havde han ingen Madlyst. Han følte sig helt daarligt tilpas. Havde det været en af de andre Bønder, der var kommen og brugt saadan en Kæve, han skulde faat læst og paaskrevet. Men Nilavs — Nilavs det

[1] Almindelige Talemaader.

gamle Skravl, han stod alle saa nær, baade de smaa og de store, Nilavs holdt hverken med Brud eller Bejler, nej han holdt bare med Sognet. Det var sin Sag at gøre ham imod.

Men Nilavs fik sige, hvad han vilde. Mads Vejrgavs Folk havde faaet nok af at arbejde for Bønder, slide og slæbe, bare for at Gaardmændene kunde faa lavet mere og mere nymodens Landbrug med Sukkerroer og Runkelroer og andet Skidteri og tjene Penge paa et og alt. Arbejde for Bønder det var at spille Nar, de regnede ikke Smaafolk for noget, og kunde de, brugte de helst Maskiner allevegne. — Se det skulde Mads ha sagt til Nilavs, men Nilavs havde stundom et eget Tag paa at lukke Mads Vejrgavs Kæve.

... Et Stykke oppe paa Vejen mødte Nilavs Anders Tidligfar, der skulde ud i Vejrgabet. Det var Lørdag Aften, Anders havde taget sig tidlig fri fra sin Akkord-Grøft. Han havde Penge paa Lommen, og han fløjtede saa godt han kunde.

Hva gaar du dær og hvisser etter! snærrede Nilavs. Ved du'tte av, der skal sk .... i alle Fløjter.

Anders lo nok saa glad. Men straks gik der et Mørke over hans Ansigt, han saa, at Nilavs var vred, og den gamle, som altid havde et venligt Ord, var den eneste af Bønderne, Anders brød sig om. Han vidste ogsaa, at Boline muligt kunde faa lidt Arv efter Nilavs, der havde gjort meget ud af den Tøs og kostet hendes „Konfirmerkjole". —

Har En itt Lov til at fløjte for sig sel.

Jo, eller for Graaspurvene. De ka itte!

Ja, a kan da halleritt saa svær godt.

Ded er vel Meningen, du vil søge Degnekald — og saa gaar du og øver dig paa Mosekken.

Hvordan skuld a søge Degnekald.

Naar et Foermesterembede itte er godt nok til dig, maa du vel hå Kik paa noget bedder.

Der er det, Nilavs, a vilde heller ha en bette Lod for mig sel — enten det saa var bedre eller ringere!

Du sku hå noget i din R ... Saadan en Starusser.[1] Je hår inu alder hørt nogen har savt Nej til at tjene i den Guer — alder i mine Dave, i min Gaard — nej!

Nilavs stampede i Jorden, og slog med Støttekæppen i Grøftegræsset.

Anders rettede Ryggen, hævede Hovedet, hans optrukne Skuldre sank en Tomme og han saa stivt paa Nilavs.

A er ilde siet af jer ålsammel. A maa saa heller ta til Køvenhavn og leve af mit Arbej end gaa her til Spot og Skam. Og der er val flier der sæjer som a — saa kan I se, hvad I har for'et. —

De gik hver sin Vej. Nu var det Anders der traadte fast, og Nilavs der listede smaat afsted, sukkede og pustede: Herreguddovheden, hvad skal al den Komedde ende med. Naar de nu vil til at rejse fra vos ... ok-jaja, Maskiner, Maskiner for Folk! Og Landet ødelavrt!

Karl Jørgensen og hans Kone var kommen ned i Vejrgabet en Aften. De skulde ud at ro. Mads Vejr-

[1] En løs, tvivlsom Fyr. Moderniseret i Væsen og Klædedragt.

gavs Jolle stod halvt optrukket, lige til at skyde ud. Boline havde ordnet alt med Aarer, Aaretolde og renskurede Tofter at sidde paa. Baade Anders og Boline skulde med ud. Petree, som havde Plads igen, var kommen ned til Vejrgabet for at se til sit Barn, der endnu var i Lenes Pleje. Hun skulde da osse med.

De vilde bare ro en Tur over efter den tykke Skov paa den anden Side Fjorden. Helt derover kunde de ikke naa, men saa vilde de ligge stille og synge en Sang ude paa det dybe.

Solen stod som en glorød Kæmpehøj i Synsranden. Langsomt blev den lavere og lavere, mens den gød sit Skær over Havet, ligesom den vilde flyde bort paa Bølgerne.

En enkelt vildsom Maage fløj ud mod Næsset, hvor den havde hjemme. Inde fra Byen hørtes svage Lyde der skrattede i den stille Luft. Paa Stranden og udover Havet var der ingen Lyd. Vandfladen duvede, stille brede Smaabølger løb mod Bredden. I den disede Aftenluft syntes alt større og fastere.

Karl og Anders stod barbenede ved Jollens Ræling og skød den ud. Da Jollen flød, hentede de Kristjane og Boline og Petree og bar dem gennem Vandet. Saa stagede de fra Land. Der var ingen derinde. Mads Vejrgav var gaaet i Seng, han vilde ikke passe Bonden op, og Lene maatte sørge for Børnene.

Karl og Anders tog hver sin Aare. Jollen gled tyst udover det lysgrønne Fladvand og ud hvor Vandet var mørknet over Tangbunden.

Kristjane sad i Forstavnen og plaskede i Vandet:

Se let det gaar, sa hun dæmpet. Se, Boline, din Fars Hus, det er kønt herudefra. — Hvad er det for en Gaard med de tre Skorstene?

Hun talte saa dæmpet, næsten hviskende, fordi der var saa stille paa Vandet, og Boline dæmpede uvilkaarlig Stemmen, da hun svarede, skønt hun havde mest Lyst til at bryde Stilheden, naar de var flere sammen:

Det er Sognefogedens Gaard.

Kan du se vor Gaard? spurgte Karl.

Det er den med de høje Pile.

A trovr det er den åen. Denher er Kresten Wollesens, sa Anders med dyb Røst.

Næj, du tår fejl, Anders, svarede Boline — og nu lod hun Stemmen lyde højt saa det klingede. — Det er den med Pilene.

Petree begyndte pludselig at le.

Tys! sa Kristjane.

Hva ler du af? spurgte Boline.

Aa, it a noved. Og saa lo de begge.

Kristjane saa lidt fortrydelig ud og bøjede sig over Rælingen og saa ned i Vandet.

Boline og Petree sad og knistrede. Der var noget de vidste om hinanden derinde ved de høje Pile ....

Da begyndte Karl at synge. Saa holdt de op med at le. Hans Stemme lød dæmpet og klar, vuggende ind imod Land. De havde taget Aarerne op, og Baaden duvede svagt efter Strømmen dernede.

.... „Jeg fødtes op ved Fuglesang,
af den jeg lærte lidt,
jeg synger naar jeg føler Trang
at flyve let og frit.

Jeg synger bagved Ploven
og under Leers Klang,
og Bakkerne og Skoven
gir Genlyd af min Sang" ....

Aftenens Stilhed blev ligesom større og dybere, mens han sang. Da Sangen var forbi, gik Solens sidste Rødme under Vande, og de sad alle tavse.

Kristjane prøvede med begge Hænder stemmede mod Rælingen at faa Jollen til at gynge lidt. Da hun havde faaet den til at give sig i bløde, levende Tryk under Vandet, sang hun dæmpet blødt, og det var som hvert Ord i hendes fynske Maal bar nye Toner ind under Melodien.

..... „Du danske, friske Strand,
hvor Oldtids Kæmpegrave
staar mellem Æblegaard og Humlehave
dig elsker jeg — — — Danmark mit Fødeland"

Kristjane smilte mens hun sang, men hendes Stemme lød saa indtrængende alvorlig, og Versene i Sangen gled som noget levende ud i Skumringen.

Boline og Anders holdt hinanden i Haanden, men Petree sad ene og krøb sammen somom hun frøs.

Da alle Versene var borte, og Luften tættedes af Natten, blev en kort Stund tavs, indtil nye Sange sitrede ud i den svale Luft med Toner der kildrende løb, som de Smaabølger der nu bristede ud af den mørke Vandflade i Nattens første Luftning.

Baaden drev af sig selv langsomt ind.

Det var som de sejlede i Drømme og blide Sange, der med ett kunde gennemsuses af et eget rask taktfast

Smæld i Melodien og af smaa krappe Bølgeslag. Saaledes nærmedes de Stranden.

Anders lagde Aarerne ud og roede lidt for at føre Jollen ind, hvor de skulde lande. Idet de stødte mod Sandbunden sprang Karl og Anders i Vandet for at bære Kvinderne op.

Da rejste der sig nogle Mænd, som havde ligget paa Brinken. De havde ligget og hørt paa Sangen. Der var baade Kongerne og Følgesvenden og Lillesøren og et Par andre og — Mads Vejrgav ej at forglemme, han havde ikke kunnet høre Sangen inde fra Sengen, han var staaet op. Sang vilde han høre!

Gi vos Fanglinen ind, saa skal vi hjælpe jer! blev der sagt.

Nej I kan godt la Kvindfolkene blive siddende. — Nu gaar vi me'en!

Og saa „gik“ de med Jollen højt op paa Land.

Sikken en dejli Sejletur! sa Kristjane, da hun igen stod paa Jord.

Det var den bedste jeg har haft, sa Boline.

— Det var osse den bedste Sang, man har hørt! udbrød en af Mændene — Ja, hvor ded kunde dov lyde derude frå. — Man havde aldrig tænkt ded ku være saa kønt. — Om det havde våret hele Natten je havde blevet her . . . og je med!

Der var sletikke Ord nok til Lovprisninger.

De stod alle om Jollen som bundet af egen blid, tyst Stemning. Der kunde ikke siges mer.

I Nordøst steg der en brandgul Runding op over den sorte Synsrand. Det var Maanen der kom. Den

steg hastig højere og højere, nu lignede den en Kæmpehøj der rejste sig i Sommernattens Trolddom som i Sagnet paa gloende Støtter.

Det blev næsten hverdagsligt at Karl og Kristjane kom ned til Vejrgabet og fik Sejltur. Og Mads havde altid Jollen rede.

For kunde der ellers ikke siges andet end ondt om Bønderne, og Mads vidste ikke stort mere, denneher var der hvertfald det gode ved, at han kunde synge. Og det lod til han kunde lære det fra sig til de andre. Saa nydeligt var det at høre paa, at det var ligesom der blev Fest i Vejrgabet, og det blev helt godt at høre til i den foragtede Udmark. Oppe i Byen var der dødt og stille. Men i Vejrgabet sov ikke et Øje før sent paa Aftenen, naar der var Sejltur. Vejrgabets Mænd skulde nok stille paa Stranden.

Mads Vejrgav spenderede Sejl paa Jollen. Sejl var en kostbar Ting, som der skulde handles saare varsomt med. Men naar Karl Jørgensen og hans Kone kom laa Sejlene i Jollen. Saa kunde de synge hele Tiden og slippe for at ro. Der havde snart dannet sig en hel lille Sangforening dernede. Boline og Petree sang godt med, om det saa var Anders viste han sig at ha lidt Tone i Livet.

Det var underligt nok, at en Bonde saadan kom ned i Vejrgabet og sejlede for Lyst sammen med Folk hernede fra. Det var aldrig hændet før. Ikke fordi man kunde sige, at Karl Jørgensen var mere ligefrem end

de andre Bønder, eller at han regnede mere med Smaafolk, nej han holdt bare sammen med de han regnede for at høre sig til paa en Maade — som nu med Anders og Boline. Han tog sig ikke af andre Mennesker end de der kom hans hjemlige Liv ved, og Gaardmændene havde han ikke synderligt med at gøre, men han blandede sig ogsaa mindst muligt med Fattigfolk. Han var den Mand der passede sit Arbejde og sin Fornøjelse uden Hensyn til Bysnak. Og det havde han Lov til.

Lærer Hansen kom nu og da med ned til Stranden. Han var stadig Karl Jørgensen Omgangsven. Da Lærer Hansen helst selv vilde synge for, og hans Stemme var noget skurrende, god til Kirkesang, men ikke til Aftenkvidder, saa kunde han undværes. Og naar han kom med blev der gærne saamegen Diskuteren — og det var ikke Meningen. Anders Tidligfar var ellers en hel Karl til at snakke op og duskerere baade med Degnen og Bonden, Anders havde et godt Omløb, ja — men Vejrgabets Folk vilde bare ha Sang og Stemning.

— — Boline var stolt af sin Anders, naar hun og Petree talte om deres Kærester. Nu var det da blevet Meningen, at Petree osse skulde giftes. Jens havde nok bestemmet sig, efter hvad de sa. Han vilde forpagte Møllen. Skønt hans Far „Mads i Møjet“ hellere vilde ha ham hjem paa det lille Sted de havde. Men det vilde Jens ikke, han var for fin paa det til at bo i den møddinggærdede Husmandshytte og kaldes Jens i Møjet. Petree mente at have Udsigt til at blive Møllermadamme, det saa ud til en farlig Herlighed

for hende. Men Boline vilde ikke bytte med hende, for hun tvivlede paa, at Jens var trofast som Anders, der aldrig vilde sige Nej til en god lille Lod, som den de kaldte „i Møjet“.

Karl Jørgensen havde begyndt at bygge sit Fodermesterhus omme paa Toften, bag Stakhaven, Nabo til Nilavs. Der blev et pænt lille Stykke Jord indhegnet til Have. Fodermesteren skulde osse ha et Læs Tørv, og Mælken de brugte, foruden alle de Penge, fast Løn og Procent — ja tusind Kroner blev det da. Det kunde nok ikke blive vanskeligt at faa en Mand dær. Karl Jørgensen vilde ha en ung Mand han kunde lide at færdes med. Han holdt mest af Ungdom.

Anders gik og var i flere Sind. En udmærket Plads var det. Han kunne gifte sig til Efteraar, skulde aldrig slide over Ævne og kunde sidde uden Sorger med et godt Udkomme. Men det var osse en tvungen Plads. Nok selvstændig, naar han passede nøje paa — men dog aldrig helt selvstændig. Altid med Gaardmandens vaagne Øje over sig, og aldrig Udsigt til at komme videre. Og saa skulde det vel ikke slaa fejl, at Konen osse kom til at malke, gaa i Roerne, være med i Høsten, passe sit eget Hus, og Gaardmandens saasnart de kørte afby.

Nej, et bette Sted med et Par Køer og en bette Hest og saa skøtte sig selv i det hele — det var Liv. Men der vilde gaa Aar, inden Anders kunde naa saavidt — om han da nogensinde naaede det. Om han kunde faa skrabet de Penge sammen, saa han kunde faa Statslaanet, og de ikke *kunde* faa Held til at nægte det —

saa var det dog Gæld altsammen, Jord og Hus, Kvæg og Redskaber. Og inde i Stue og Stegers var der tomme Vægge og Savn i hver en Krog. Et pænere og hyggeligere Hjem og bedre Dage fik de alligevel naar han blev Fodermester.

... Men han vilde, vilde ha Jord. For det var alene Vejen frem. Der var ingen anden Vej frem for ham og hans Lige.

— Karl Jørgensen kendte godt Anders Tidligfars Tanker. Det var jo hensynsfuldt drøftet mellem dem, at der var Forskel paa forhandlende Venstre og socialistiske Ideer. I Teorien blev der slaaet mange Kors imellem. Der var et Stykke Vej som fra Himmerig til Helvede. Men til Hverdag var der ikke andet at gøre end se at overvinde det Stykke Vej.

Jord! sa Karl. Ja, jeg kunde jo saa let overlade dig et Stykke Jord. Men jeg skulde jo ha noget for det — og du har ingenting. Forære dig det — saadan kan man itte handle. Det løser slet ikke Spørgsmaalet, om jeg forærede dig et Stykke Jord til din Fødselsdag. Nej, vi maa ta Spørgsmaalet, saadan som det kunde tænkes at blive løst i videre Udstrækning — i sin Helhed. — Lad os se, om du nu fik Strandlodden, som ligger til din Svigerfars Hus! Du kunde faa den tilkøbs og afdrage med noget af din Løn. Hestekraft skulde du saa ha her fra Gaarden, Saasæd kunde du vel osse faa. — Maaske kunde det ordnes, Annes, hvis du endelig vil saadan. — Kørendes Mand det bliver du jo itte. Men se vi maa jo osse slaa noget a paa Idealerne her i Livet.

Aaja, svarede Anders. Men det var skøn, om vi ål kunde slaa ligemøj o!

Vi skal være laajale, Anders! sa Karl.

Der var blevet saa fredeligt og godt at være til i Vejrgabet, for det var der altid i det dejlige Sommervejr og særlig nu da næsten hver Dag bød paa Sang og glade Mennesker. Det er den Slags man aldrig faar formeget af i Vejrgabet.

Saadan Sang havde der aldrig været før. Der var ingen før som kunde Sange. En og anden kunde en Vise, men Mandfolk sang jo kuns naar de fik noget i Hovedet, og Kvindfolk naar Ungerne vrælede — og Ungdommen gik og skraalede noget Vrøvl de havde hørt paa Ballerne. Nej, detteher med rigtig Sang var noget helt andet, og Vejrgabsfolkene spildte megen Nattesøvn derpaa. For naar Sejlturen var forbi, blev de siddende paa Stranden og drømte i det gode Vejr og følte sig i en bedre Verden, hvor der fandtes bløde Stemninger og rene Klange —

Sikken Sommer i Aar!

— En Aften derude havde Mads Vejrgav fortalt en mærkelig Historie om et vældigt Bundgarnsfiskeri der engang havde været i hans Fars Tid — en af de frugtbareste Stunder og rigeste Stemninger han vidste.

De andre hørte i Tavshed paa ham. Der var Karl og Kristjane, Lene som bandt paa sin Hose, og de andre Vejrgabsfolk. Jens fra Møllen, Petree og et Par andre unge fra Byen var ogsaa kommen med.

— Ja, det var et helt Vidunder det Fiskeri med Sild i Bunker og alle de Hornfisk der tænkes kunde. Saadan at Folk næsten ikke kunde forestille sig, at det var passeret her, og de gik herhjemme i deres gamle Klæder ligesom altid. — —

Der blev en Stunds grublende Tavshed.

Saa var der en som sa: Det er næsten lisaadan nu, naar der er blevet sunget, at man daarlig nok kan forestille sig, det er her man er.

... Ja, hvis det nu var saadan et Vejr altid?

— De sad og drog dybe Aandedrag —

... Saa døde man vel aldrig!

... Man levede da nok noget længer.

... Det kunde kanske blive saa godt at leve, saa itte man ku dø?

... Mærkeligt er det, brummede Mads. For i Vinter troede man jo daarligt nok, at det kunde naa sig at blive Sommer igen — og nu er man færdig at tvile paa det kan blive Vinter — sæt nu hun slog om og blev stadig og blev ved at staa med saadan et Vejr.

— Vi kan nok altid ha Sommer i Sindet, naar vi selv vil! svarede Kristjane med sin bløde syngende Stemme.

Hun og Karl havde rejst sig for at gaa. De sagde Godnat, og de andre blev liggende. —

... Det ser da itte ud til andet Vejr inu! sa Mads Vejrgav.

— — —

Men nogle Dage efter var der et farligt Bras i Vejr-

gabet. Det var ikke det, at der var kommen rask Kuling af den rigtig gamle Nordvestlig med lange Kast ind mellem Bakkerne og iltre Svøb omkring Huset. Den var man saa vant til.

Nei, det var Anders der havde fortalt om det nyeste Tilbud han havde faaet af Karl Jørgensen: Købet af den Lod der fra gammel Tid var fæstet til Vejrgabs-huset.

Lene sa: der har vi jo Redningen, Mads. Saa køber du Byggegrunden her af Anders — og saa er du en fri Mand!

Men Mads Vejrgav foer rundt i Stuen, slog i Bordet og fosede til Stolene.

Hule hæje mæ Nej! raabte han. Kan I itte se, at saa faar vi Jorden paa meget haardere Vilkaar, end vi har hat den før fra gammel Tid.

Men ded blyver Ejendom! indvendte Anders.

Ja, Slaveri bliver ded. For at fylde Vommen paa Bonden. For at fede den bøvede Landgrosserer. Nej, enten er du lige med ham. Eller osse traa'r han paa dig og gør dig til Dreng for sig. Nej gør dig fri Annes. Vil du slæve, saa ta Tøsen med dig og rejs til København. Der gaar hele Værket, og ingen mærker noget til, hvem de slæver for.

... Ok, Herregudheden, jamrede Lene. Er du da helt tosset, Mand. Jage Børnene ind til al den Nød. — Nej tag I kuns imod, hvad der bydes jer. Det er den eneste Maade for vos at leve paa. Nej, der er itte andre Maader, Mads!

Ded er ded der skal blive, og ded bliver der, og ded

sker snårt. Men du kan ingenting faa i dit Hoved, din gamle Skolle[1] For i den sidste Ende, saa vinder vi!

Mads smed sig for Bordenden: Vi kan itte undværes, ded er saa rele med ded!

Far har Ret! sa Boline.

Det ved du ingenting om, Tøs.

Jo, jeg ved! raabte hun som i et Glimt. For vi herude vi strejker ved at ta til Byen. Det er den eneste Maade vi har. —

Rejtig! sa Mads. Eller osse fisker vi.

Aajasaamænd, mælede Anders endelig. Men fiske det duer a no itt til. Og saamøj ved a: rejse til Køvnhavn, det blyver vi itt sue movsen[2] o'. Men skuld 'et vær, saa hår a itt mi blivend Stæj her. A kan val skivt!

De lyttede til Anderses Ord — og om han vilde sige mere. Men Anders tav.

Lene satte sig til at græde. Det var saa sjælden set, at Mads var ved at græde med. Saa mandede han sig op og blev rasende.

Min Jord, Lodden her til vort Sted, den skal Foermesteren hos Karl Jørren aldrig faa. Lad ham gaa for det han er, Lodden her faar han ikke, det bliver hule hæje mæ Løgn.

Saa jager han os fra Huset, det gør Karl Jørren. Vi har Fæstet for længe siden forbrudt.

Je kan nok køve Byggepladsen, og Huset er vort eget. Sognefogeden siger itte Nej til at gaa i Kaption[3] for et Par Hundrede. Lad ham være den bøvede Bunde

[1] gammel Skovl (Redskab), brugt for gammel Kvinde. [2] svært livskraftige. [3] Kaution.

han er, han siger itte nej til mig, hvis det kommer saavidt.

Ja, Sognéfogeden! sukkede Lene. Der ser du, Mads, hvad vi selv kan.

Der blev Tavshed.

— — Saa kom de ramlende som sædvanlig: Kongerne, Følgesvenden, Lillesøren — og en sjældnere Gæst, Husmanden bag Byen „Mads i Møjet", der stundom købte Fisk af Mads Vejrgav og kørte afby og solgte dem.

Hvad gaar I og tosser etter? brummede Mads.

Vi hører om Abede. Skal du'tte snårt ha slagtet din Gris? —

Mads i Møjet traadte frem: Je, for min Pårt, sku båre lige høre, om du havde noget je ku faa at køre med i Morgen.

Ja, du! snærede Mads. Du din Bøtosse, du mener je har itte andet at ta mig for end skaffe dig noget at køre og rakke rundt med — du ka komme igen i Morgen.

Favell, sa Mads i Møjet og drejede ud af Døren. Uforvarende kom han med i Selskabet og trak sig heller end gærne ud af det. For Mads i Møjet var en stabil Mand — bedre end de andre.

... Naa, Mads Vejrgav — sig noget, at man kan høre der er Vejr i dig:

... Næj!

— Vi har nys siddet og snakket om, det blev nok Enden vi kommer til at rejse til Køvnhavn og søge Arbej! sa Anders.

Javelsaa! raabte Kongerne. Til Hoovstadden, ded er svært hørt, ded er hørt af mange.

— Den lille Fugl nikkede.

— Men Lillesøren sa: Je ska da'tte med derind. Je ka lisaagodt læge menne Ben i en Mergelgrav som i en Kloak.

— Ded ka du lisom du vil, udbrød Mads. For en Bims[1] er du alligevel.

— I ka rejse ad Helvede te og te Køvenhavn for min Skyld. Favell med jer.

Saa gik Søren. Han mærkede godt, at Proppen var slaaet fast i Dag.

Kristjan bredte Armene ud over Bordet og begyndte sagligt: Naa I hår saa ligodt snakket om, at ded sku være Meningen ....

Ja, vi har endda.

Mener du der er noget for vos at gøre, derinde?

A ved itt. Hvad er her?

Je hår Tilbud om at blive Haandlanger hos Murer Olsen, sa Fredrik.

Je kan komme med en Stenfisker fra Skelskør! sa Kristjan.

Og je kan blive Mælkekusk, sa den lille Fugl.

A kan næsten tænk, a blywer alene, svarede Anders. Men der er saa flier, hvor a kommer hen.

De andre tav og var stille. Store Ord turde de ikke tale — om at fly fra Bønderne og rejse til Hovedstaden. De var bange for at blive taget paa Ordet.

---

[1] snaksom, upaalidelig.

... Faar vi en Knæjt! raabte Mads. Eller skal vi gaa fåstendes i Seng.

Ja, de fremmede skal ha en Taar Kaffe, svarede Lene. For i Dav er de helt fornuftige. — Men I skal drikke paa, at Anders og Boline skal blive herhjemme.

Det er svært hørt, sa Kongerne. Det er hørt af mange. Kom kuns med Drikkevarerne, Lene.

For i Avten er her hverken Sang eller Spil! sukkede Anders.

Næj, svarede hun. Denslavs trivs itte længe hos vos. Gode Dave kan vi snårt gøre vos færdig med!

IX

Sognefogeden kørte hjemad. Det var blevet lidt sent. Han holdt ellers mest af at være hjemme til Nadvertid. Han havde kørt med en Forbryder til Arresthuset. Det var ikke denslags Hverv Sognefogeden var hægen efter.

Stodderen var endda født her i Sognet. Saa meget værre var det at følge ham til Tugthuset.

Skønt Sognet kun havde haft Brydderier af ham i mange Aar, og han havde kostet mange Penge. For hvor han end kom hen — og han havde rendt langt omkring — saa blev han hjemsendt paa Sognets Regning. Det kostede.

Saa var det Præsten havde taget sig af ham og givet ham Arbejde i Præstegaardshaven for at omvende ham til et bedre Levnet. Stodderen gik ogsaa nok saa hellig i Præstegaarden nogen Tid — men saa kom det gamle jo over ham igen, han havde som man vidste ikke sin Daarligdom og Tyvsnatur fra fremmede, det laa i Familien — altsaa Utusket stjal Præstens Offerpenge — og da opgav Præsten ham og fordrede ham idømt den Straf som foreløbig her paa Jorden kunde tilkomme ham. Det var der ikke noget at sige til, det var aldrig en Bitte for meget til den Røver, der for

flere Aar siden som en af sine mindste Kunster havde stjaalet Sognefogedens Overfrakke. Det var der aldrig bleven talt om. Men nu vilde Sognefogeden være haard og lade som Tyven blev straffet for begge Dele og adskillig mere paa en Gang.

Værre end baade Offerpenge og Overfrakke var det dog, at han havde kostet Sognet meget over de tusinde Kroner. Men det allerværste var endda, at der egentlig ikke var saadan noget rigtig ondt i ham — de kunde gærne sætte ham til at være Barnepige, saa go var han. Men arbejde vilde han ikke hos Bønderne, hvor han hørte hjemme.

Og det var der flere der ikke vilde.

De vilde hellere alt andet: arbejde i Byerne eller lære Haandværk, drive Husmandsbrug eller gaa paa tilfældigt Sjov, blot ikke hos Bønder. De vilde fiske eller handle, lære en hel Bunke og skrive i Aviser og holde Foredrag — men slaa og meje, følge Plov og passe Kvæg, gaa ind i Landets Arbejde, det vilde snart ingen. Hverken for Løn eller Bøn.

— Da han omsider var kommen i Gaarde og havde faaet Hestene i Stald gik Sognefogeden ind til Karen der sad og ventede. Maden stod paa Bordet. Imens han spiste, fortalte hun, at hun havde været en Tur ude i Vejrgabet og se til Madses. Det var saa længe siden hun havde været der nu. Ikke som den Vinter, før hun blev gift, da hun var Menighedsplejerske, og da de laa syge derude — dengang kom hun der tit nok. Men nu var det galt fat igen paa en anden Maade — de unge vilde rejse til København.

Ja, hvorfor ikke ded? sa Sognefogeden haanlig.

A tøt no det kunde vån hindret.

Hvordan.

Anders skulde havt Statslaan, Knud. Han manglede de sekshundrede Kroner.

Sig hellere, han skulde haft sekstusinde i Foræring til at købe et pænt Ejendomssted for. Det andet er den båre Elendighed, naar de skal begynde paa hel bar Bund. Var je sindet til at ville gøre ham alle de Ulykker jeg kunde, saa skulde je laane ham de sekshundrede. Ja, saadan ser hun ud, Karen!

A tror nok du har Ret, Knud. Skønt Kresten ellers har talt meget om den Lykke der var i den Husmandslov. Men mener du ikke det kan sætte ondt Blod blandt vore Arbejdsfolk her, om der kan blive sagt, at du somti gør det vanskeligere for dem at sætte Bo selvstændigt.

I den Sag foretar jeg mig hverken mer eller mindre end jeg efter Lov og Dom er nødt til. Jeg hjælper ingen frem ad den Vej. Og jeg tror godt, at der er de, som gærne vilde vende den Lov imod mig, for det de godt ved, at jeg huer den ikke. De vil lave Taktik ud af det, som det hedder paa Rigsdagen. — Sognefogeden skød Maden fra sig —. Harmeligt er det med de Partier vi faar skilt Sognet i. — Og vi faar ingen Høstfolk i Aar, Karen.

Kunde da den Splid ikke undgaas, om de fik lidt Medhold *fra jer!*

Medhold? Skal jeg skrive under paa, at de ejer de Penge de itte har. Nej, naar jeg sætter mit Navn un-

der noget, saa er det et ærligt Navn. Men jeg skal sige dig, det er sletikke Jordspørgsmaalet der er brændende, det er Arbejderspørgsmaalet. Enhver der har lidt at raade med kan faa Jord, selvom der ikke er Statslaan til. Vi har en god Sognesparekasse. Og de der laaner der har en god Kredit, det har Statshusmænd ikke. Nej, Jord kan de smænd faa de der skal ha. Men hvem vil arbejde — og arbejde for hvem?

Enhver vil helst virke for sit eget Hjem. Kunde du tænke dig at arbejde for andre?

Næ-ej, det kunde je jo itte rat vel. Men der er alligevel mange og kan bedst med det.

Vel knap saamange som I gærne vilde ha.

Vi der har noget, maa sørge for at det ikke lægges øde — baade for vor egen og de andres Skyld.

Vi der har mest har osse mest Uret, Knud!

.... Sognefogeden sad og grundede. Karen satte Maden ud. Da hun kom ind igen, hævede han Hovedet, som han havde hvilet paa Hænderne under Hagen.

— Skal vi skille vos av med Gaarden, Karen?

Ih, men hvor kommer du paa det?

Galt er det altid, sa han, og bedre bliver ded itte. Hvordan man bærer sig ad har man altsaa Uret. Detteher faar vi aldrig Relighed i. Det er som min Formand, den gamle Sognefoged sa: Der er Bryddërier ved at være Bonde — men at være Sognefoged det er at ha hele Ansvåret. — Je ku li at skille mig av med al den Slavs. Blot et Hus og trej Tønder Land, ok hvor var det nemt.

Karen følte en underlig Trang til at le, naar Knud

en sjælden Gang blev højtidelig. Det klædte ham saa morsomt.

Der skal nogen til det værste Knud! sa hun.

Men da han blev ved at sidde tavs og stirre frem for sig, flyttede hun sig hen ved hans Side og tog ham om Halsen.

Knud, tror du Gaarden her blev bedre skikket med en fremmed. Tror du han forstod at gøre Gaardens Gærning til Sognets Gavn, saadan som du?

Han rystede stille paa Hovedet, og hun syntes han smilte — eller var det ikke Smil? Hun kunde ikke se hans Øjnes Bund, for der var tusmørkt i Stuen.

Naar nu ingen vil arbejde og være med til noget Gavn, hvorfor skal saa jeg? hviskede han.

Hun lagde sin Kind op mod hans.

De andre kan strejke, men du kan ikke! For du er Sognefoged, Knud!

Folketingsmand Kresten Wollesen var kommen hjem til sin Gaard. Rigsdagen havde givet Ferie. Han var ret tilfreds med Aarets Politik. Der blev vedtaget en Masse gode og haardt tiltrængte Love. Vel er alting ufuldkomment. Idealet er en Ting for sig og Partiernes Overenskomster noget andet. Men Kresten Wollesens Parti havde hvertfald opnaaet at sætte sit stærke Præg paa al Lovgivningen. Og det var det Parti der vilde det gode for det godes egen Skyld.

Da Kresten Wollesen kom hjem saa han nok, hvad han vel iforvejen vidste, men det blev grant for ham,

at folkelig Lovgiveri er bundløst. Se ingen af alle de gode Love havde i synderlig Grad ændret Sognets Kaar. Her gik alt ligesaa skævt, som det altid havde gaaet.

Først og fremmest manglede der virkelig solid Arbejdskraft.

Det nødvendige blev udført, Dagen og Vejen nogenledes. Men det saas snart, at der manglede den Kultur, som kun de manges flittige Hænder lægger over Arbejdet.

Rigsdagsmanden og Sognefogeden talte sammen derom. De var meget enige. Indtil Knud kom med en Spydighed: I maa hellere se at faa det hele udstykket til Statshuse ....

Kresten snakkede med et Par andre Gaardmænd.

Vi kan itte føde alle de Arbejdsfolk hele Aaret, vi har Brug for en kort Tid, sa de.

Kresten Wollesen drøftede Sagen med Karl Jørgensen. De mente begge, at Sygdommen var mere fremskreden her paa Sjælland end i de andre Landsdele. Jorden var god nok herovre — men Folkene .... de var knap nok efter Jordboniteten.

— En Aften var nogle Gaardmænd samlede i Kresten Wollesens Gaard. Der var Sognefogeden og Karl Jørgensen, Sogneraadsformand Peder Jensen og Folketingsmandens ordførende Stiller Lars Hansen. Nilavs var — som sædvanligt tilfældigvis — med i Lavet. Han sad henne i Kakkelovnskrogen, Mændene sad omkring Langbordet.

De havde snakket lidt om Politik, Kresten havde

givet et Overblik. Saa kom de ind paa Høstudsigterne. Høsten tegnede til at blive svær god i Aar.

Naar nu bare Vejret maatte blive godt.

Og der saa maatte være til at faa Folk — naar der var Brug for dem.

— Jeg klarede mig sidste Aar ved egen Hjælp! sa Lars Hansen.

Vi maa snart ikke regne med anden Arbejdskraft end Ungdommen, Karl og Pige og Dreng. Husmænd er det helt forbi med! mente Peder Jensen.

Der hører en Husmand til en Gaard! sa Sognefogeden. Og i Høstens Tid har vi Brug for baade to og tre.

Det kan gærne være, men jeg vil itte ha mere Vrævl med dem, svarede Lars. Min Husmand har købt Hest, saa pløjer han for sig selv og slipper for at gøre Høstdage hos mig. Det kan vist godt svare sig for ham. Og saa kan man itte sige noget til det. — Jeg vil købe mig en Selvbinder i Aar.

Det kommer vi nok til allesammen! sa Kresten.

Naar itte de vil arbejde hos os, faar vi indrette os paa det med! sa Karl.

Men kedeligt er det alligevel, mumlede Sogneraadsformanden.

Harmeligt er det — Sognefogeden dukkede Hovedet mens han talte — naar man gør det saa godt man kan for Folk, at de saa nægter at gøre Gavn i en Gaard. Og hvorfra kommer alt det Partivæsen og Utilfredshed her indensogns. Her er jo da ingen Forskel paa Folk. Den ene kan regne sig ligesaa god som den

anden. Den Forskel som der tilslut og sidst bliver imellem Landslev Folk — den er nok mellem vos som sidder her.

Det kan være rele nok, Knud! svarede Kresten. Men det er saadan i Tiden. Do regner ålti med Tiderne, med det der har vån. Do skal kuns regne med Tiden. Do tænker paa Sjællænder og Jyder, men do maa regne med Kapital og Arbejde.

Og hva saa videre paa den Led?

Saa sørger do for at faa dig en Selvbinder. Vi maa gøre vos fri paa vor Høstmark og selvstændig overfor vore Arbejdere.

Naaja, la vos saa for Saten faa køvt Selvbindere allesammen! Naar det skal være, skal den ene itte staa tilbage for den anden.

Lars Hansen mente, at de kunde faa et godt samlet Tilbud fra Firmaet Schwart i Slagelse.

Karl Jørgensen talte om Aktieselskabet for Landbrugsmaskiner i Bogense.

Peder Jensen var mest tilbøjelig til at ville forelægge Sagen for Smeden, som havde Forstand paa hvad der var af Jærn.

Hø-hø, hostgrinede Nilavs i sin Krog: „Er der noget ivejen ka vi hente Smeden!“

Hvad mener du om at faa saadan en Hov Apperåter ud i Marken, Nilavs? spurgte Knud — for at faa lidt Morskab af detteher.

Je mener rimeligvis itte noget, uden at I sku tå og sætte mæ ind i dennehersens Skolekommission.

Hvad vilde du lave der?

Je vilde se at faa Skolelæren til at holde op med al dennehersens Geomastik. Og Fodbold. Hæ — og dette Idræt som Karl Jørren er saameget med paa. Saa istedenfor skulde Drengene lære at føre et Mejered og Tøsene at binde Neg. I snakker om, at Folk skal abede — men naar nu ingen af de unge kan bruge et Mejered ... med al døres Idræt ... hvad saa — saa ka I køve Maskiner og jave Folk fra Landet .... hæ hæ hæ —

Da viste Kesten Rigsdagsmands sig i Døren til Mellemstuen.

Vil I nu komme op og faa nogen Mad.

Jamen vi har jo lige siddet hjemme og faaet Midaften, Kesten.

Dovheden, Per Jensen, Mad skal I da vel hå, naar I kommer her!

Karl og Kristjane havde været nede ved Stranden og sejlet sammen med Anders og Boline. Aftenen var stille og smuk. De havde sunget. Men der var ingen Sangbund. Ingen Folk ved Stranden. Ingen som var glade. Hvorfor det Omslag? Det var ikke nemt at vide.

Legen standsede. Saadan var Vejrgabets Natur.

Karl og Kristjanes Natur var det at skabe en fast Hjemmekreds af Mennesker, der gik venligt og fortroligt sammen i Dagværket med hyggelige Timer og fælles Opmuntring. Et trygt velholdent Hjem, hvor hver Dags trofaste Gærning gav Løfte om en ny lykkelig Dag.

En lys og klar Verden, hvor intet var for smaat og intet for stort til at rumme Glæde.

Men Anders og Boline og alle de andre der gærne tog mod en ny Stemning og en ny Sang naaede ikke at føle sig hjemme, at blive bundne, i Rytmen af denne Kreds, der aldrig havde Plads for trodsigt Kævl og vild Latter. Der var ingen Vejrforandring. Der var saa stille, uendelig dæmpet, hjærtespændende tyst. Det var ikke rigtigt noget for Vejrgabets Børn, opvoksede i Storm gennem Slugten, Strid for Føden, Vræl af Unger, Trampen af Træsko, højrøstet Mæle og skraldende Grin — uden Baand paa de frie Livsyttringer. Karl og Kristjane havde ikke vundet over Vejrgabets Børn og opdraget dem til nye Mennesker, men de havde selv vundet Stade i Sognets Bevidsthed, faaet Karakter i Flokken — og det var hvad der kunde vindes i Landslev Sogn.

Da de var gaaet op til Byen, sad Anders og Boline ensomt paa Tangbanken og saa ud over Vandet der gik med brede langsomme Sommerbølger.

Derude havde de lært mange kønne Sange. Vilde ogsaa gærne synge dem oftere, men kunde ikke lære at synge dem *saadan*, naar de var ene. For Sangene var fremmede, ikke helt deres egne. Havde de egentlig nogle de kunde kalde deres egne? Hvad skulde de heller synge for? —

Hun havde Armen om hans Hals, og han hældede sit Hoved mod hendes.

Luften kvældede stærkt. Skyerne laa tæt, og der var ingen Stjerner. Men Vandet lyste. Bagved laa Markerne

mørke. Der var ikke andre Lyde end Vindkastenes Svingen og Duven i Vejrgabet.

— Anders, sa hun tungt. Vi to har ingensteds hjemme.

Aanej, svarede han lavt. Det hår a åller havt.

Tror du vi bliver glade i Køvenhavn. Hvis vi kommer der?

Næj — a er itt saa bånet[1], saa a tror der blyver møj Glæde ved det.

Skulde vi kanske hellere rejse til Jylland?

A ved itt, a hår nogen Venner dær.

Men hvad skal vi da, Anders.

Vi skul se at faa et bette Stæj, hvor vi kund vær hjemm.

— Hun sukkede og klyngede sig til ham. Han mærkede hun skjalv.

Fryser do, min Pige?

Næj.

— De sad ganske stille. Saa stille som aldrig før.

A vild forresten helst blyv her paa *din* Hjemegn, naarensti vi bare kunde! hviskede han.

Hun brød ud som i Jubel: Saa skal han gi sig over, Far — han skal komme til at gi sig over! Jeg skal faa ham til det, kan du tro! — Kom!

Hun var sprunget op og gik frem og tilbage. Kom, Anders.

Saa fulgtes de Haand i Haand langs Stranden.

— Hvordan det gaar, kommer vi vel til at ta Pladsen hos Karl Jørren en Tid! snakkede Anders sagligt. Men naar først Jorden her — her hvor vi nu gaar —

[1] barnet, barnlig.

er dreven op, kan vi val leve paa den. Om nogle Aar er vi vor ejne, Boline.

Hun hørte knap hvad han sagde. Hun gik og svingede frem og tilbage med hans Haand i sin og saa ud over Stranden — derude hvor Ravbjerget laa dybt paa Bunden.

— — —

Om Morgenen var de sidt op i Vejrgabet, da Solen var oppe. Mads sad for Bordenden med et Stykke Fedtebrød, en Dram og et Krus Øl — det var hans Morgenmad. Han skulde til Garnene. Ved den nederste Bordende sad Boline og drak Kaffe. Lene stod med sin Spølkum ved Kakkelovnen.

Far! sa Boline pludselig. Vi tår itte til Køvenhavn. Hvad skal vi derinde. Der er aldrig en Bitte for vos. Du skal la vos faa Lodden her ... For ... for Anders vil helst blive her — hos vos! —

Aldrig i Evigheds Grændser! sa Mads højtidelig. — Det saas han var ikke at spøge med i sin vanskelige Stilling som delvis Jordfæster. — Naar denne Lod skal kovles sammen med en Karleplads hos Bonden! lagde han til.

Du vil da vel aldrig jage Børnene udensogns for saadan en Idees Skyld, Mads. Du er en rejtig Ideemand! smaagræd Lene.

Som jeg siger! Saadan bliver ded! I ved det! — Aldrig i Evigheds Grændser!

Mads tog sin anden Dram og skulde til at rejse sig.

Nej hør nu Mads Vejrgav! tog Lene fat. Vel er du

[1] Enehersker.

Manden, men du er sku da itte helt Søverin[1]. Du maa gi dem et Ord de kan gaa etter og itte saanen noget Præek!

Mads bed en Skraa af og trak en Sejldugsbluse over Hovedet. Det tog sin Tid. Da han fik Hovedet ud af Blusens Halshul kastede han et hastigt Blik paa de to Kvinder. Han havde ikke længer nogen stærk Tro paa sin egen Magt, men han fandt det rigtigt af Lene, at hun gav ham Myndighed til det afgørende Ord.

I skal itte være mere Slaver, end je hår væt! svarede han. Men I kan givte jer, naar I vil og bo her i Øvestestuen — saa bliver den da itte fuld af andre Folks Børn. Og kan I vise mig, at Bønderne vil respetere Annes for en Mand og betro ham noget — for der skal hule hæje mæ noget til, naar I skal køve Ko og Faar og Gris og koste Indhavbo[1] og Svinetrug og kort sagt det hele — saa kan vi snakkes ved — om Lodden!

Er I saa tilfreds — hvad, din gamle Flæbengrete?

Dermed gik han.

Ja, vi faar la ham raade! sa Lene. Vorherre hår jo skavt ham til det.

Nej, du skulde væt Manden, Mor! sa Boline.

Herreguddogheden, min Pige. Hvem sku saa væt Kvinde her?

---

[1] Indbo.

X

Mejemaskinerne var nu kommet tilbys. Der stod fem flotte Selvbindere ude i Kresten Wollesens store Trælade. Smeden gik og eftersaa dem, og der kom mange Mennesker for at ta Syn paa de ny Selvbindere. Nilavs gik der næsten hele Dagen. Han satte sig grundigt ind i Maskinfaget, gik og stak med sin Kæp til Apparaterne og spurgte Smeden ud — og Smeden gav fyldig Underretning — for Nilavs var jo ligodt den Mand der kunde ha taget og købt alle Maskinerne til sig selv — dersom det var han havde villet.

— Ka saanen noget Skab osse gaa istykker?

— Jo-ov, ded ka ed nok, naar itte der bliver handlet ordentlig med det.

— Men se, du er vel Kål for at lave det igen?

— Saa nogenledens tror jeg da nok jeg ku faa Magt med dem.

— Og ellers kan I vel faa Stykkerne fra Fabriken?

— Ja se ded ved jeg skutte rejtig om vi kan, hvis det sku gaa saa galt.

— Saa ku ded und' plav'm gærne falde ud til at standse hele Høesten.

Smeden stod og grundede: Hvis båre itte den dær gaar itu? sa han og pegede ind i Maskineriet.

— Hvikken en?

— Den Torn der. For den tror jeg daarlig nok je ka sætte paa igen — — med de Redskaver vi hår.

— Saa-aa, den Dævel dær?

Ja, den *er* itte nem at faa sat i Lave, naar den først er a skree[1]! — —

..... Henad Eftermiddagen var Nilavs en Omgang nede i Vejrgabet. Mads gik og hængte sine Garn op. Nilavs vilde gærne sikre sig en Ret Rødspætter til i Morgen. — Om ellers Vejr og Vind og Fangst og Helbred og Lyst og Lejlighed vilde træffe heldig sammen kunde det maaske nok la sig gøre! mente Mads.

Har du hørt, at nu skal alting til at gaa etter dit Hoved, Mads Vejrgav? sa Nilavs.

Næj vel? Sikken den skal skære.

Joov, nu hår Bønderne køvt Mejemaskiner. Fem nye Selvbindere er kommet tilbys. Saa er der ingen mer skal abéde for Bunden. Det er lige etter din Politik.

Mads sundede sig lidt.... Det er Løgn! sa han.

Æ ed Løjen — hår du itte præket for mæ næsten de hundredvis Gange, at det er umanerlig dåmt at slæve for en Bunde. Nu ka de blive fri!

Løgn er det, hule hæje mæ. Je hår alder savt, at Smaafolk itte skal hå Føen, og Gaardmændene skal jave dem ud af Landet. Ded er vel Meningen, at Smaafolk skal rejse til Amerika, for at I ka blive fri for dem.

Du ska'tte spøre mæ om, hvad der er Meningen. Je hår ingen Selvbinder kostet. Je slap Gudfadderskelovogtak fra al ded Plaveri i rette Tid.

[1] af Skrede = af Leje.

Jaja, brummede Mads. Bi lidt. Javer I Smaafolk væk, rejser de til Amerika og tjener Penge og kommer hjem og køver Gaardene fra jer. Saadan ku ded dælemæ gaa — og man har osse hørt ded ska være passeret.

Ja, ded ka nok hå Rimelighed. Men je tror nu'tte der er mange rejser derøver mer.

Hvorfor ikke ded?

Man hører, der skal være saameget Slæv. Det er itte noget rejtig for Smaafolks Børn.

Du er en gammel Spekelanter! smaalo Mads. — Je vilde ønske, de satte dig op at køre med Selvbinder. Saa sku je faa noget at grine av.

Jamen, du ka itte faa din Vilje i alting, Mads. Saadan som du siger, saadan kommer ded ingenlunde til at gaa. Se nu ad, se nu kuns ad — — og husk saa paa Rødspætten til i Morgen. Det skal være den tykkeste, du kan hitte!

. . . . .

Dagen efter var det Høstvejr. I den tidlige Morgen stod der nogle Gaardmænd i Træladen og saa paa Maskinerne.

Karl Jørgensen havde Mod paa at begynde allerede i Dag.

Lars Hansen mente osse nok det kunde la sig gøre — men han var nu ikke belaved paa det.

Kresten Wollesen sa Nej. Hans Rug skulde staa et Par Solskinsdage til. Det gjaldt om at faa den moden.

Det havde Sognefogeden heller ikke noget imod og foreslog, at de skulde begynde paa samme Dag. Saa skulde Selvbinderne rykke i Marken med fuld Styrke.

De andre syntes, det kunde være ligemeget med det. Men de sa ingenting, og de tænkte, at kanske var en saadan Magtudfoldelse hellerikke nogen Skade til.

Saa blev det sat til om Torsdagen.

..... Saanen noen Bønder der er nu om Dave! sukkede Nilavs, da han opad Formiddagen fik det at vide hos Kesten. De vil køre op med Kanonerne, lisom de sku tå hele Fæstningen.

Ded er smæn osse Meningen! svarede hun. At de vil raade over det hele. Og der skal jo nogen til ded. Saa kan de lisaagodt. De er nok itte de voveste.

De ku ladt være at koste Maskiner. Tået den lisom vi hår tået den før, med Folk tilhjælp.

Okja, Nilavs. Men ded er jo „Tidens Hjul". Dom kan vi rejtnok itte standse.

Nilavs drev omkring i Byen den Eftermiddag, han havde ingen Stadighed paa sig til at sidde hjemme ved Huset og se sig om. Saa gik han og tossede rundt allevegne. Han var oppe paa „Bys Banke" og skue ud over mange Kirkesogne — helt ind i det andet Herred. To Mil kunde han nemt se bort. Der laa Sogn ved Sogn og By ved By. Gaarde og Huse i grønne Marker. — Nordpaa var Landsleverne bedst kendt. Sønderpaa havde de sjældent haft noget at gøre, og ingen var kommen derfra hertil at bo. Det var en hel anden Egn. Mon de havde det ligesom her med Partier i Byen og Splid mellem Folk. Saadan noget var der vel allevegne — ligesom Bremser og Fluer og andet Skidt der var til: og var til „*for noget*", men det var ikke godt at

vide for hvad? Hvorfor skulde der være Splid mellem Folk, som ellers ikke havde noget udstaaende med hverandre. — Der var en gruelig Hov Bremser i Aar — og Vorherre havde skabt dem *for noget*: til Nytte? — — Nu var det ikke længer nok med, at Folk kunde blive uenige om hvilken Præst man skulde gaa i Kirke til, og hvilken „Hertug" de skulde sætte ind paa Rigsdagen, nej nu var det bleven saa galt, at de kunde ikke blive enige om at arbejde efter Aarsens Tid — og saa endte det med, at Folk, som hørte til her, ligefrem slet ikke længer vilde være her. De vilde formelig væk herfra!

Se, det var Udviklingen, blev der sagt. Det var Fremskridtet — den ny Tid .... at der ikke var til at faa Høstfolk i Sognet.

Men det var Løgn. Sognet kunde altid faa Høstfolk. Det var den største Løgn nogen kunde sige i Landslev.

Ja, det var denneher Udvikling, Fremskridtet selv, der løj for at lyve sig frem. Saadan blev der sagt: nej, det gamle duer ikke, og paa den Maade kan det ikke gaa mer, for det er helt umulig i vore Dage — saadan er Tiden. Det var Løgn og Løgn, bare for at faa nyt. Fremskridtet løj for Skik og Brug som en skarnagtig Dreng for sin Far.

Nilavs kendte det, for han mindedes, at han selv som Knøs havde løjet for sin Far og sagt, at de manglede et Leblad, det skulde han til Sommermarked at købe — ellers var han ikke kommet til Sommermarked det Aar, men nu kom han afsted.

Saadan løj Folk for at komme paa Kommersen:

Fremskridtet. De løj sig fra det gamle. De stak det gamle Leblad dybt ind i Straataget højt oppe under Hanebjælken, — som Nilavs selv havde gjort, han havde jo ikke været bedre end de andre i sin Tid — og saa tog de ud for at købe et nyt — og more sig.

Men nu havde Nilavs gaaet og set paa Udviklingen i mange Aar. Og den havde ingen hjulpet til Gavn for alle. Ham havde den trængt tilbage, drevet ham fra Gaarden, hvor han ikke magtede det nye Landbrugshurlumhej, og traadt hans Tanker ned. Der var ingen mere vilde gi Nilavs Ret i noget. De snakkede alle om Tiden og Tidens Hjul — ligesom Fortiden ikke var til.

Og nu paa Slutningen havde Udviklingen næsten gjort Folk hjemløse i deres eget Sogn, saa ingen vilde gøre Bysens Gavn mere, men bare hjælpe sig selv og fjotte sig om Mulen det bedste man havde lært af Fremskridtet! Men Fremskridtet som løj, det førte til Krig og Ulykke for hver og en ....

Tilslut kunde saa Fjenden komme og regere over os, fordi vi var fremmede for hverandre og ikke kendte vort Hjemsted!

..... Hvis nu dennehersens Udvikling lod sig sætte istaa, om blot for otte Dage, hvad saa? Vilde ikke Folk se, at de kunde leve endda. Fik de lært det eneste de trængte til at lære: at kende hverandre igen? For det var det værste, at de kendtes ikke ved hinanden. De var blevet fremmede allesammen af alt dettehersens fjogede Fremskridt.

— — Nilavs havde aldrig kendt Trang til at paa-

virke sine Medmennesker. Sligt havde han — udfra Følelsen af sit eget Væsen — holdt for helt ugørligt. Nej, der var nok ikke den Ting til, som kunde gøre Folk bedre end de var .... men det kunde alligevel være morsomt at se, hvordan de vilde skave sig, for skave sig vilde de vel: hvis nu det ny gik istaa — og hvordan det saa vilde arte sig.

Det skulde nok blive set, det var Løgn, at der ikke var Høstfolk i Landslev. Det havde der altid været. Og saa kunde Bønderne glo — og saa kunde Stemperne[1] gave, sikket Grin det skulde blive at se Snurrehjulene gaa en lille Kende istaa, blot for en otte Dagstid.

— — Nilavs gik omkring og klukkede indvendig, ligesom naar han i gamle Dage havde ladet en Dreng rende efter en Møddingskraber, og Drengen saa kom slæbende fra en af Gaardene med en Sæk fuld af tunge Sten og andet Ragelse og mente, at det var et svært fint Apparat han havde faaet, som der skulde handles meget varsomt med. Og saa var det hele ingenting.

De havde glemt, hvad det var at hente Møddingsskraber disseher Knægte, der nu sad og raadede med Gaarde. De havde godt af at blive til Grin — ligesom Drengen, naar han vendte Sækken, saa maatte han mærke, hvad det var at staa ene, mens alle de andre var om at grine ad ham. Græd han lidt for det, ja det gjorde han, saa lærte han siden at være med blandt de andre. Han brød sig ikke mere om at staa ene med et sjældent Apparat —

[1] Stymperne.

— — Gamle Nilavs han vilde und' plav'm sende Landslev Gaardmænd ud med en Møddingsskraber!

Mens han trissede om, var han flere Gange henne og stikke Hovedet ind ad den store Trælades Port for at se til Selvbinderne.

Tilsidst kom han helt derind. Han raslede lidt med Maskineriet. Det var slet ikke vanskeligt at lave om paa ... jo, for man var nævted[1] dengang man var ung — og man blev mere og mere udspekeleret med saadan noget Dævelskav efterhaands man blev gammel! — — Der lod sig ta et helt Stykke ud af Krammet... og det var aldrig kendt i en Hast at se til. — Og der var ingen der saa Nilavs i Træladen dengang!

Han gik tilfreds rundt om sin gamle Gaard og tænkte sit:

Je hår und'plav'm lidt og sku hå savt inù!

Nilavs havde standset „Tidens Hjul". —

Det var et pragtfuldt Syn, da Selvbinderne trukket af stærke Heste Torsdag Morgen blev kørt ud paa de digre Høstmarker. Allevegne hvor der boede Mennesker kom de udendørs, da Herligheden raslede forbi.

Nogle korsede sig, andre bandede. De fleste maabede.

Men da det naaedes saavidt, at Selvbinderne skulde til at virke, viste det sig, at der var noget galt med Maskinerne.

Da stod man med det kendte gamle Løsen: Der er noget ivejen, lad os hente Smeden!

[1] nævenyttig.

Bud blev sendt, og Mesteren kom straks. Smeden gik fra Rugmark til Rugmark — ligeens overalt. Han fastslog, at her var øvet Hærværk.

Og saadanne Mennesker kunde der være til!

Om det kunde laves med det samme?

Jo, laves kunde det nok, naar man fik skaffet, hvad der manglede. Det vilde vare flere Dage, og der gik osse Tid til at sætte det istand. En otte — ti Dage kunde nemt gaa — eftersom Fabriken havde Grejerne færdige. Men det var alt for sent at vente paa. Rugen var tjenlig, næsten lidt derover. Vejret var godt, men lunefuldt — Maskinerne standsede, Arbejdsfolk ikke at finde.

Saa drog Bønderne hjemad med Selvbinderne. Og Folk kiggede ud ad alle Porte og Luger og Lemme i Byen. Enkelte korsede sig og andre maabede, men de fleste grinede. Saadan er Folk!

Bønderne bandede.

Det var et godt Dagværk. Før de drog ud havde de faaet Davre, nu kunde de i Ro spise Halvgaaen Middag[1].

Sognefogeden satte sig tilbords mørk i Hu.

Hvem kan ha voldet det? spurgte Karen.

Han svarede ikke straks. Endelig sagde han lavmælt som en Hemmelighed: Denne gamle Govs har jo rendt og kigget paa de Selvbindere, siden de kom. Det har je godt nok lagt Mærke til. Men man skulde daarligt nok tro ham til, han ævnede at slaa noget itu. Ja, Viljen manglede han ikke . . . og saa har han vel hittet paa at faa Magt med det!

---

[1] Frokost.

Mener du Nilavs. Aa gudskelov da! sa hun.

Hvad siger du?

Ja, a sæjer det, for saa ved a det er itt Ondskab. A var ræd for, det var kommen fra Arbejdsfolkene.

Hmn! blæste Sognefogeden. Man har da tavt Madlysten, hvem det saa er.

Knud, sa hun. Nu er det din Tur at drive Politik. Her skal do være Rigsdagsmand og gi os en Lov, at vi kan faa Sæden høstet.

Ja, det var et rårt Stykke Politik at komme ilav med.

Du faar snakke med Mads!

— Lars Hansen kom idetsamme ind ad Døren. Han fik lige Tid til at sige Godav, velbekomme! Saa busede han ud med sit Ærinde.

Je tror, jeg rider hen og snakker med Jægermesteren paa Søbyholm. Hans Høst er knap saa langt fremme som vor. Vi kan laane hans Husmænd? —

Nej, du gør nok ej! svarede Sognefogeden.

Je er godt klog af, at saadan politisk er det itte saa heldigt! indrømmede Lars Hansen. Men saa kører je til Købstaden og snakker med Fæstemanden. Folk skal vi da hå, vi kan Sat . . . sandelig da ikke alene.

Lad være med det, Lavs. Vi har Folk her. De skal høres ad først.

Ja vil du?

Ja, je vil! —

Sognefogeden rejste sig. Han tog Sko paa, Kæppen i Haanden, satte Hatten paa Hovedet. Var udstyret til officielt Ærinde.

Nu gaar je, Karen! sa han og fulgtes med Lars Hansen nedad Gaden.

Paa Vej til Vejrgabet mødte han Anders Tidligfar udenfor Byen. Knud vilde gaa forbi ham, men Anders standsede.

Sognefoged! A vil kun spørge: er der nogen Fare for Høsten?

Ja, der er, for vi har hverken Maskiner eller Mennesker.

A kommer, naar det skal være. Det er itt for, a vil gøre dig en Tjenest, Sognefoged, det tøkkes a itt, a har nogen Grund til — men a vil gøre mit til, der kan blyv høstet godt.

Sognefogeden satte sin Kæp frem for sig og saa stivt paa Anders.

Du skal helleritte gøre mig en Tjeneste, men Sognet, hvis du vil. Saa kunde det ske der kunde gøres dig en Tjeneste bagetter.

Det kunde der vån gjor før. No kommer a itt for at fo noe Gengæld, men for det a *vil* komm!

Jaja, Anders, sa Sognefogeden og smilte. Du er i din Velmagt inu og itte for gammel til at blive givt. Der er vel ingen Skade sket for den Tid der *er* gaaet — siden du fyldte de tyve. — Men gør mig nu alligevel en Tjeneste, Anders. Du kunde spåre mig for at gaa hele Vejen ud til Vejrgavet.

Ja, det vil a godt!

Sig saa til Mads, som det er, at det gælder vort Brødkorn, og vi trænger til Hjælp fra dom der hører hjemme i Landslev Sogn. Saa siger han det nok til de andre!

A skal sæje det, svarede Anders, men a ved itt, hvordan det blyver taven op.

Aajo, ded bliver nok, som ded skal være. Du kunde la mig vide, hvormange der kommer. — Og saa faar du Tak, Anders!

Sognefogeden gik indad mod Byen, let om Hjærtet, fordi han slap for at tale med Mads om en Sag hvorom der helst ikke skulde *tales* — og saa fordi han havde truffet denne fremmedfødte Knøs saa rede og fællesfølende. Der skulde blive en Bymand ud af Anders Tidligfar! —

— — —

Da Anders kom ud i Vejrgabet, gik Mads og skramlede oppe paa Loftet.

Hvordan staar det til i Byen? spurgte Lene inde fra Stegerset.

Hvordan det staar til i Byen det bryer a mig itt om, ded har a itt spurgt, men ude i Marken dær staar det galt til, kommer der itt Arbejdskraft.

Mads kravlede møjsomt nedad Loftstigen med et gammelt Mejered og et rustent Leblad i Hænderne. Uden at sige et Ord gik han gennem Stegerset og ud og om ved Nordgavlen, hvor der stod et vaklende Slibetrug. Saa raabte han: Annes! Og da Anders gik derom, sa Mads kun: Træk!

De sleb Lebladet. Mads var tavs.

A skuld sæj dæ fra Sognefogeden, at ...

Du ska itte sige mig noget hverken fra Sognefogeden eller fra Rigsdagsmanden. Vi ved nok, hvordan det staar til med vor Rug, naar Maskinerne itte kan tå

den. Men høestes skal Sæden hule hæje mæ. Det er den altid blevet. Og der er da Folk inu i Landslev Sogn!

Mens de stod og sleb, kom Vejrgabsmændene til.

Naa, du er saa af den Mening, Mads! sa Lillesøren. Ja, ded bliver nok osse ded rejtige. —

Vi skal vise dem, at *vi* kan meje! sa Fredrik.

Da Lebladet var skarpt, prøvede Mads det varsomt med Tommelfingeren og sa: Nu render vi itte enkeltvis rundt og snakker med Bønderne. Og Davlejen den snakker vi helleritte om. Vi gaar derop i Flok, og vi mejer, hvor det er tjenligt.

Du gaar forrest, Mads Vejrgav! sa Kristjan.

Ja, du skal føre vos! sa de andre.

Idetsamme strøg en Mand forbi, det var Mads i Møjet, han brød sig nok ikke om at komme med i Lavet her.

Bi lidt, Mads! raabte de.

Han vendte sig kort om: Hvad vil I mig?

Vi vil ud at meje allesammen. Du skal med!

Næ—ej, je ska mæje for mæ sæl! svarede han.

Gu skal du ej. Vi mejer for hele Sognet.

Næ—ej, je vil ej. I hår itte åent at bestille, men en åen hår Ejendomssted ...

Saa løb han, fulgt af Latter og haanende Tilraab. Man vidste forud, at Mads i Møjet ikke gik med i Stympernes Lav og aldrig tænkte paa Fællesbedste.

— Gennem en aabenstaaende Lem ind til Tørvehuset havde Lene lyttet til Mændenes Snak. Hun sprang ind til Boline, der sad med Barnet ved Brystet:

Smid nu Ungen, Tøs og led dine Høstærmer op og din Vidjehat ... du skal ud at ta Rug fra for hele Byen.

Skal du osse med? spurgte Boline.

Hvis jeg båre kan faa gamle Ane til at passe Børnene, for hun er da saa simpel, at hun maa blive hjemme! ...

Men har du dine Høstærmer endnu, Mor?

Ja, ded ka du tro je hår!

... De lo derude ved Gavlen. Der blev slebet flere Leblade, og der blev prøvet med Strygespaan. Det klang med Genlyd helt oppe i Gaardene ... og Mændene lo mere vildt og støjende ved Tanken om, at de atter skulde gaa i Række med Mejered gennem den stærke digre Rugmark og kende dens søde Livsduft og føle Høstsliddets dybe segnende Sødme. De skulde ligge skjorteærmede i den varme Sol, i de nybundne Neg og æde Brød af Tenen og drikke Øl af de gamle Trædunke — til Pigernes Latter og Fuglenes Sang. Høstmodningens hede Glæde skulde atter være over Folk med Glans af den Tid der havde været tabt. Dette var ikke Daglejerslid i Husbonds Tugt — det var Lands Lov der skulde fuldbyrdes, og fejres Aarsens store Tid: den aldrig Arbejderen der havde ført Mejered kunde glemme. Thi Mejered var hver Mands arvede Vaaben og hver duelig Mands Ære at kunne føre det.

Til Hov! — De gamle talte muntert om Hoveriets glade Fællesværk som bar gennem tunge Plager. — Til Hov paany, ikke for Adel og ikke for Bonde, men for Hjemstavnens Grøde, for Fødejordens Helg.

— — Mon du nu osse kan binde det je kan meje! sa Mads drillende.

Je hår kunnet det før, svarede Lene skælmsk, men det var jo den Gang du hele Tiden skulde dreje Hovedet og kigge etter mig.

De gav hinanden Haand. Der var ingen som saa det.

— — I Middagslavet havde Mandfolk aldrig gjort Gavns Gærning i Landslev Sogn. Middagslavet varede fra Klokken tolv til Klokken to. Da den Tid var gaaet, stod Nilavs paa Toften og saa ud over Markerne: om nogen vilde komme.

Saa kom Sognefogeden: Du er mig en rejtig Kål til at standse Tidens Hjul. Nu kan du gaa hen og meje vor Rug!

Ded bliver der andre til end mig! svarede Nilavs højtideligt. De kommer und plav'm nok. Se nu kuns ad, Knyd!

— Da de havde staaet der lidt, pegede han ud mod Stranden. Der kom en Flok Mænd med Mejered paa Nakken og Kvinder som var høstklædt med hvide Ærmer og hvide Kyser.

Se, sagde Nilavs. Naar de kommer, saa kommer de i en Samling! Gaa nu frem, Sognefoged.

Sognefogeden gik Flokken i Møde. Han rakte Haanden ud, og Mads Vejrgav der gik forrest tog imod den.

Godav Folk, og Velkommen! bød Knud. Skal vi saa hjælpes ad, saa vi kan naa til Høstgildet.

— — Oppe paa Toften stod Nilavs og støttede sig til sin Kæp.

Han havde magtet det, hvorom de stredes.

Saa hilste han Landslev Folk, svingede højt med Kæppen og gik i Marken til de andre.

Meje det kunde han ikke mer, men slæbe Neg sammen kunde han kanske holde ud til. Hvertfald kunde han sætte en Trave smukkere og fastere end nogen af de unge Mænd. Og han vilde.

Hovsa, nu maatte de med alle der kunde støtte og staa!

Lad os nu bare hilse og sige, om det maa være som det er — og blive *som det var!*

